ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA

Monika GAPŠYTĖ
Vadybos studijų programos studentė

ĮMONIŲ SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS PAŽANGA LIETUVOJE

Magistro darbas

Šiauliai, 2016

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA

Monika GAPŠYTĖ

ĮMONIŲ SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS PAŽANGA LIETUVOJE

Magistro darbas

Socialiniai mokslai, Vadyba (N200)

Darbo vadovė:
prof. dr. Skaidrė ŽIČKIENĖ

Teigiu, kad magistro darbas, kurį teikiu Vadybos magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti, yra originalus autorinis darbas

_____

(Studento parašas)

Monika Gapšytė. ĮMONIŲ SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS PAŽANGA LIETUVOJE. Vadyba, magistro studijų baigiamasis darbas. Darbo vadovė – prof.dr. Skaidrė Žičkienė. Šiaulių universitetas, Vadybos katedra. Šiauliai. 2016. 80 p.

SANTRAUKA

Pastaraisiais metais vis daugiau dėmesio buvo skiriama įmonių socialinei atsakomybei, apibrėžiamai atsižvelgiant į suinteresuotųjų šalių teises, iškylančių etinių, socialinių ir aplinkos apsaugos uždavinių sprendimą. Buvimas socialiai atsakingam pažymi tai, jog žmonės ir organizacijos turi elgtis etiškai ir atsižvelgti į svarstomas socialines, kultūrines, ekonomines ir aplinkosaugines problemas. Pagrindinių socialinės atsakomybės principų perėmimas ir vykdymas, tokių, kaip atsakingumas ir aiškumas gali padėti garantuoti ilgalaikį naudingumą ir bet kokios organizacijos ar sistemos pasisekimą, todėl būtina stebėti, kaip vyksta socialinės atsakomybės pokyčiai šalyje. *Pagrindinė tyrimo problema.* Kokie vyko socialinės atsakomybės pokyčiai Lietuvoje?

Tyrimo tikslas – remiantis ĮSA koncepcijomis ir vertinimo modeliais išanalizuoti socialinės atsakomybės pokyčius Lietuvoje. *Tyrimo uždaviniai:* 1) Išnagrinėti įmonių socialinės atsakomybės sampratos teorinius aspektus, 2)Identifikuoti įmonių socialinės atsakomybės naudą ir įgyvendinimo priemones, 3)Palyginti įmonių socialinės atsakomybės vertinimo modelius, 4) Išanalizuoti įmonių socialinės atsakomybės pokyčius Lietuvoje

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros analizė, LR valstybės įstatymų, Europos sąjungos, Lietuvos statistinių duomenų sisteminimas ir analizė, JT pasaulinio susitarimo, LR valstybės ministerijų ir jai priklausančių įstaigų duomenų bazių informacinių sistemų, paieškos sistemų duomenų analizė ir sisteminimas.

Teorinėje darbo dalyje išanalizuoti teoriniai socialinė atsakomybės aspektai ir svarba. Socialinės atsakomybės panaudojimą sprendžiant ne tik vidines įmonių problemos pagerinant tarpusavio santykius su darbuotojais, sukuriant patogesnę darbo aplinką bet ir problemos, kurios orientuotos ir į visuomenę ir aplinkosaugą. Šioje dalyje išskiriami, kokie yra socialinės atsakomybės vertinimo modeliai.

Tyrimas atliktas naudojantis socialinės atsakomybės vertinimo kategorijų ir rodiklių rinkiniu, kuriuo remiantis buvo ištirtos skirtingos socialinės atsakomybės kategorijos. Tyrimo rezultatai atskleidė, kuriose srityse matomas ryškiausias socialinės atsakomybės kitimas, o kuriuose jis pasyvus, taip pat dėl tam tikrų rodiklių netinkamumo naudoti ir informacijos trūkumo ar esmės neatskleidimo buvo pašalinti nereikalingi ir pasiūlyti nauji bei papildyti senieji rodikliai. Galutiniame darbo rezultate atsižvelgiant į tyrimo rezultatus buvo suformuluotas naujas socialinės atsakomybės vertinimo rodiklių rinkinys.

Monika Gapsyte. CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY PROGRESS IN LITHUANIA. Management master's final paper. Scientific advisor - Prof. Dr. Slide Žičkienė. Siauliai University, Department of Management. Siauliai. 2016. 80 p.

SUMARRY

In recent years, more attention has been paid to corporate social responsibility, defined by reference to the rights of interested parties, emerging ethical, social and environmental challenges. Staying socially responsible notes the fact that people and organizations need to behave ethically and to take into consideration the social, cultural, economic and environmental problems. Fundamental principles of social responsibility and the assumption of execution, such as accountability and transparency can help to ensure the long-term performance, and any organization or system success, so it is necessary to monitor ongoing changes in social responsibility. *The main research problem*. What changes took place in social responsibility in Lithuania?

Research aim - on the basis of CSR concepts and valuation models to analyze the changes in social responsibility in Lithuania. Objectives: 1) To analyze the concept of corporate social responsibility theoretical aspects 2) Identify the benefits of corporate social responsibility and the implementation of measures, 3) Compare corporate social responsibility assessment models, 4) Analyze corporate social responsibility developments in Lithuania

Research methods. Scientific literature analysis, the State laws of LR, the European Union, Lithuania systematization of statistics and analysis, the UN Global Compact, the State Ministries and its member institutions databases of information systems, search engine data analysis and structuring.

In theoretical part of the work is analyzed the theoretical aspects of social responsibility and importance. Social responsibility is not only the use of internal company problems of improving relationships with employees, creating a more comfortable working environment but also the problems that are oriented to society and the environment. This part distinguishes what is the social responsibility assessment models.

The study was conducted using the evaluation categories of social responsibility and a set of indicators on which were investigated different social responsibility category. The results revealed some areas seen the most dramatic changes in social responsibility, and where it passive, as well as for certain characteristics inadequacy of use and lack of information or non-disclosure was essentially eliminated redundant and offerd new and supplemented the old indicators. The final result of the work according to the results of the investigation were formulated new social responsibility assessment indicators set.

TURINYS

LENTELĖS 6

PAVEIKSLĖLIAI 7

ĮVADAS 8

1. ĮMONIŲ SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS TEORINIS DISKURSAS 11

1.1. Socialinės atsakomybės koncepcija 11

1.1.1. Įmonių socialinės atsakomybės modeliai 15

1.2. Įmonių socialinės atsakomybės privalumai 20

1.2.1. Socialinė atsakomybė argumentai: „už“ ir „prieš“ 20

1. 2. 2. Įmonių socialinės atsakomybės formalizavimas 23

1. 3. Įmonių socialinės atsakomybės vertinimas 27

2. TYRIMO METODOLOGIJA 35

3. ĮMONIŲ SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS POKYČIŲ TYRIMAS LIETUVOJE 36

IŠVADOS 71

REKOMENDACIJOS 73

LITERATŪRA 74

PRIEDAI 80

1 PRIEDAS. ĮSA veiklos rodiklių sistemos ES valstybėse narėse 81

LENTELĖS

Lentelės Nr.	Lentelės pavadinimas	Puslapis
1.	Socialinės atsakomybės komponentai	**14**
2.	Socialinės atsakomybės nauda	**21**
3.	10 Pasaulinio susitarimo principų	**26**
4.	Socialinės atsakomybės vertinimo kriterijai	**29-30**
5.	ĮSA stebėjimo sistema	**30-31**
6.	Vertinimo kategorijos ir rodikliai	**32**
7.	Teisės aktų pakeitimai	**38**
8.	Pasaulinio susitarimo nariai	**39**
9.	Didžiausios pagal apyvarta įmonės Lietuvoje	**41**
10.	ĮSA veiklų vykdymas	**43**
11.	Didžiausių iš 100 pagal apyvarta aktyvių Pasaulinio susitarimo narių aktyvumas teikiant pažangos ataskaitas	**44-45**
12.	Nacionaliniai atsakingo verslo apdovanojimai	**46**
13.	ĮSA ir darnią studijų programas siūlančių aukštųjų mokyklų skaičius	**47**
14.	ĮSA ir darnios plėtros kvalifikacinį laipsnį studijų suteikiančių universitetų sąrašas	**48**
15.	Metodinės ĮSA taikymo priemonės Lietuvoje	**50-51**
16.	Atsakingo vartojimo skatinimo renginiai Lietuvoje	**53**
17.	ŠESD išmetimas į orą Lietuvoje	**56**
18.	Atsinaujinantys energijos ištekliai Lietuvoje	**57**
19.	Aplinkos apsaugai skiriamos lėšos Lietuvoje	**58**
20.	Aplinkos apsaugos programoms skiriamos lėšos Lietuvoje	**58-59**
21.	OHSAS 18001 ir SA 8000 sertifikavusių įmonių skaičius	**60**
22.	Profsąjungoms priklausantys nariai	**61**
23.	Asmenų pagal lytį pasiskirstymas listinguojamose įmonėse	**62**
24.	Moterų ir vyrų pasiskirstymas Lietuvos parlamente	**63**
25.	Vyrų ir moterų darbo užmokesčio atotrūkis	**63**
26.	Vyrų ir moterų aukštojo ir aukštesniojo mokslų išsilavinimas	**64**
27.	Mirtini nelaimingi sužalojimai Lietuvos įmonėse pagal ekonominės veiklos rūšis	**65**
28.	Sunkūs nelaimingi sužalojimai Lietuvos įmonėse	**65**
29.	Korupcijos lygis Lietuvoje	**66**
30.	ĮSA vertinimo rodikliai	**68-69**

PAVEIKSLAI

Pav. Nr.	Paveikslo pavadinimas	Puslapis
1.	Socialinės atsakomybės piramidė	**16**
2.	Trijų sričių modelis	**17**
3.	Įmonių socialinės atsakomybės dviejų dimensijų modelis	**19**
4.	Viso žaliųjų pirkimų dalis ir vertė	**37**
5.	Aktyvių Pasaulinio susitarimo narių įstojimo į ĮSA iniciatyvą	**40**
6.	ĮSA sąvokų minėjimai žiniasklaidoje	**49**
7.	ĮSA sąvokų minėjimai moksliniuose publikacijose	**52**
8.	ISO 14001 standartą turinčių įmonių skaičius	**55**
9.	Šešėlinė ekonomika Baltijos šalyse	**67**

ĮVADAS

Temos aktualumas ir naujumas. Nuolatinis tobulėjimas, įmonės gerovės siekis bei pastangos patenkinti visuomenės poreikius yra svarbus kiekvienai įmonei, šie aspektai įmonei lengviausiai pasiekiami per socialinės atsakomybės įgyvendinimą įmonėje. Socialinės atsakomybės idėjos propagavimas ir taikymas valstybės lygmeniu ir įmonėse gali užtikrinti geresnius ekonominius rodiklius esamoje verslo nišoje bei gali puikiai pasitarnauti ir, kaip puiki ryšių priemonė su interesuotomis šalimis. Laikantis socialinės atsakomybės principų įmonė užsitikrina aplinkos apsaugos ir socialiai atsakingos veiklos tikslingą vykdymą, saugių bei pažangių technologijų išmanymą. Taip socialinė atsakomybė tampa verslo varomąją jėga.

Socialinė atsakomybė verčia jas jaustis atsakingoms už jų daromus veiksnius, šie veiksniai glaudžiai siejasi su žmonėms, jų bendruomenei bei aplinkai daroma įtaka. Jei įmonė neigiamai įtakoja ir paveikia bendruomeninį gyvenimą ir supančią aplinką, ši veika turi būti viešai pripažįstama, o veiklos padaryta žala ir padariniai turi būti atlyginami ir ištaisyti. Socialiai atsakinga veikla gali būti suprantama, kaip ir moralinių vertybių laikymasis, sprendžiant iškylančias moralines problemas.

Įmonei laikantis socialinės atsakomybės principų tai gali būti ir finansiškai naudingą, kadangi gali, padidinti darbuotojų produktyvumą ir didesnius produkcijos pardavimus. Visuomeninių problemų sprendimas, įvairių projektų, akcijų rengimas, paramos padeda suformuoti atitinkamą požiūrį, kuris padidins įmonėms sėkmę visuomeninėje rinkoje.

Didėjant visuomeniniam susidomėjimui įmonių socialinės atsakomybės koncepcijomis, jos plėtra ir įgyvendinimų iškyla poreikis ir kiekybiškai nustatyti tendencinga jo kitimą šalies mastu. Norint ištirti socialinės atsakomybės įtaką visuomenei, bei įmonėms, būtiną atlikti įmonių socialinės atsakomybės tam tikrose srityse vertinimą, kuris būtų orientuotas į įmonių socialinės atsakomybės pritaikymą šalyje. Vertinimo sistema parodytų, kaip sparčiai šalyje yra integruojama socialinė atsakomybė atsirastu galimybė lyginti su kitų šalių socialinės atsakomybės įsisavinimo sparta.

Socialiai atsakingam verslui vystyti, taip pat labai svarbus yra ir valstybės vaidmuo. Be vyriausybės politinio palaikymo verslas neišspręstų kylančių socialinių, ekonominių bei aplinkos apsaugos problemų. Taip pat valstybei yra finansiškai naudingą, jog verslas prisiimtų spręsti socialinės atsakomybės problemas, kadangi taip bus sumažintos valstybės išlaidos tam tikroms programoms. Taip pat įmonių socialinės atsakomybės taikymas sukria patrauklesnės, kaip šalies įvaizdį kurioje veikla vykdoma skaidriai ir tausojami aplinkos ištekliai, taip gerėja tarptautiniai santykiai su kitomis šalimis.

Socialinės atsakomybės problematiką tyrinėjo V. Juščius ir V. Snieška (2008), N. Vasiljevienė, B. Gruževskis (2006), D. Bagdonienė, A. Galbuogienė, A. Paulavičienė (2009) D. Bernatonytė, R. Vilkė ir E. Keizerienė (2009), A. Astromskienė ir R. Adamonienė (2009), , D. Bagdonienė, E. Paulavičienė (2010) R. Kovaliov, V. Snieška ir A. Simanavičius (2009), J. Ruževičius ir D. Serafinas, 2007, Z. Gineitienės ir L. Žiogelytės (2010) K. Davis (2008), E. Juholin, 2003, B.A. Carroll, 1999, G. Pohle ir J. Hittner (2008), , R. Benabou ir J. Tirole (2010), M. S. Schwartz ir B. A. Carroll (2003).

Tyrimo problema. Etiškumo principų laikymasis, integravimas į valstybės ir įmonės strategiją, gerų darbo sąlygų suteikimas darbuotojams ir visuomenei, partnerių poreikių tenkinimas tai siekiai, kurių įgyvendinimas svarbus kiekvienai įmonei norint būtį įvardijamai, kaip socialiai atsakingai. Socialiai atsakingos veiklos suvokimas ir tikslingas jos taikymas makro ir mikro lygiuose yra svarbus norint pasiekti palankių rezultatų rinkoje, pritraukiant naujus klientus ir vartotojus. Todėl probleminį klausimą būtų galima formuluoti taip: kokie vyko socialinės atsakomybės pokyčiai Lietuvoje?

Tyrimo objektas – įmonių socialinė atsakomybė

Tyrimo tikslas – remiantis įmonių socialinės atsakomybės koncepcijomis ir vertinimo modeliais išanalizuoti socialinės atsakomybės pokyčius Lietuvoje

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti įmonių socialinės atsakomybės sampratos teorinius aspektus
2. Identifikuoti įmonių socialinės atsakomybės naudingumą
3. Palyginti įmonių socialinės atsakomybės vertinimo modelius
4. Išanalizuoti įmonių socialinės atsakomybės pokyčius Lietuvoje

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros analizė, LR valstybės įstatymų, Europos sąjungos, Lietuvos statistikos departamento duomenų sisteminimas ir analizė, JT pasaulinio susitarimo, LR valstybės ministerijų ir jai priklausančių įstaigų duomenų bazių informacinių sistemų, paieškos sistemų duomenų analizė ir sisteminimas.

Teorinis tyrimo reikšmingumas. Strateginis požiūris į įmonių socialinė atsakomybė darosi vis svarbesnis siekiant išlaikyti organizaciją konkurencingą esamojoje rinkoje. Nauda, kuri sukuriama per rizikos valdymo procesus, sąnaudų taupymo, gerų santykių su klientais palaikymo, žmogiškųjų išteklių tikslingai padeda pasiekti finansiškai naudingų tikslų.

Praktinis tyrimo reikšmingumas. Atliktas socialinės atsakomybės vertinimas pagal rodiklių rinkinį atskleidžia pagrindines sritis, kuriose yra mažiausiai laikomasi socialinės atsakomybės principų ir kurioje rodiklių srityje reiktų imtis daugiausiai iniciatyvos siekiant pamatyti reikšmingus

pokyčius. O sudarytas naujas papildytas rodiklių rinkinys vėlesniu laikotarpiu leis apžvelgti daugiau socialinės atsakomybės vertinimo kategorijų sričių.

Darbo struktūra: Darbą sudaro santrauką lietuvių ir anglų kalbomis, trys darbo dalys: teorinė, metodologinė ir tiriamoji, išvados, rekomendacijos, naudotas literatūros sąrašas. Darbo apimtis 80 puslapių.

1. ĮMONIŲ SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS TEORINIS DISKURSAS

1.1. Socialinės atsakomybės koncepcija

Šiuolaikinėje verslo rinkoje buvimas socialiai atsakingu, gali sukurti ne tik patrauklų įvaizdį socialiai atsakingomis veiklomis užsiimančių organizacijų, tačiau padėti spręsti ir pasaulines problemas.

Dabartiniu metu Lietuvoje, kaip ir visoje Europoje stiprėja įmonių socialinės atsakomybės (toliau – ĮSA) plėtros idėjos. ĮSA idėjos būtinumas šalyje yra įtakojamas globalizacijos procesų, ES politikos ĮSA atžvilgiu bei konkrečių vietinių problemų, kurioms spręsti neužtenka įprastų metodų bei galiojančių įstatymų (Gruževskis, Vasiljevienė, Moskvina, Kleinaitė, 2006). Su šiuo teiginiu sutinka D. Bagdonienė, E. Paulavičienė (2010) R. Kovaliov, V. Snieška ir A. Simanavičius (2009), kurių teigimu ĮSA yra neišvengiama šiandienos būtinybė, pokyčiai globalioje aplinkoje neišvengiamai veda darnos ir atsakomybės link, tai bendrosios veiklos sąlygų užtikrinimas ilgalaikėje perspektyvoje, todėl vadybos koncepcijos neišvengiamai kinta ir persidengia, pasipildo viena kitos nagrinėjama problematika ir laikoma esmine darnaus vystymosi sąlyga. Anot autorių pastarųjų metų mokslo darbuose stebimas vis didėjantis susidomėjimas organizacijų socialinės atsakomybės ir darnos koncepcijų raiška visuotinės kokybės vadyboje.

Anot A. Astromskienės ir R. Adamonienės (2009) pasauliniai klimato, ekonominiai, technologiniai bei socialiniai pokyčiai verčia žmoniją susimąstyti ne tik dėl vartojimo bei gyvensenos įpročių, bet ir dėl išlikimo tai ir lėmė socialinės atsakomybės atsiradimą.

ĮSA svarba akcentuoja ir Ž. Simanavičienė, R. Kovaliov, J. Šubonytė (2011), I. Mauricienė ir Paužuolienė (2013), kurių teigimu siekiant sėkmingo įmonių funkcionavimo būtina taikytis prie kintančių visuomenės vertybių: nuo nuolankumo darbo santykiams prie partnerystės ryšių, nuo greito ir lengviausio pelno prie ilgalaikės plėtros tendencijos, nuo naudos siekimo tik sau prie atsakomybės visuomenei ir gamtai, dėl to šiuolaikinis verslas daugiau nebegali ignoruoti aplinkosauginių ir socialinių problemų, kadangi yra glaudžiai su tuo susietas ir privalo tapti ir jų sprendimo dalimi.

Socialiai atsakingos organizacijos turi apsvarstyti ne tik savo veiklos socialinę įtaką, bet atsižvelgti į sąlygas, kuriomis dirba visi jų tiekėjai ir kiti verslo partneriai. Vis daugiau vartotojų, ypač ekonomiškai išsivysčiusiose valstybėse, nori būti garantuoti, kad produktai, kuriuos jie perka ir vartoja, buvo pagaminti socialiai atsakingomis sąlygomis – neišnaudojant darbuotojų, dėl to yra svarbus socialinės atsakomybės diegimas (J. Ruževičius ir D. Serafinas, 2007).

ES įmonių socialinės atsakomybės strategijoje (2011) yra nurodoma, jog ĮSA leidžia įmonėms geriau prognozuoti sparčiai kintančius visuomenės lūkesčius ir veiklos sąlygas ir gauti iš to naudos.

Taigi, ĮSA gali skatinti naujų rinkų ir ekonomikos augimo galimybių atsiradimą, taip pat prisiimdamos socialinę atsakomybę įmonės gali užsitarnauti ilgalaikį darbuotojų, vartotojų ir piliečių pasitikėjimą, ir tai gali būti tvaraus verslo modelio pagrindas. Didesnis pasitikėjimas padeda sukurti aplinką, kurioje įmonės gali kurti inovacijas ir augti.

K. Davis (2008) socialinę atsakomybę sieja su:

1. ***Valdžia*** **–** verslas turi daug įtakos ir valdžios įvairių kritiškų svarstomų problemų atžvilgiu, kaip aplinka, mažumų įdarbinimas, kaimynystės plėtros. Kadangi verslas turi valdžią ir įtaką visuomenei, visuomenė gali laikyti įmones, atsakingas už socialines sąlygas, kurios kyla iš valdžios galios.

2. ***Nauda*** **–** prieš priimant sprendimą būtiną įvertinti trumpalaikes ir ilgalaikes galimas verslininkystės pasekmes. Įmonė privalo siekti išlaikyti pusiausvyra tarp techninio įgyvendinamumo ir ekonominio pelningumo**.**

3. ***Problemų sprendimu*** **–** jei verslas turi kompetenciją išspręsti socialines problemas su kuria jis negali būti tiesiogiai susijęs, ji turėtų būti atsakinga už pagalbą visuomenei sprendžiant šią problemą. Pakilus visuomenės gerovei ateityje, įmonės pelnas padidės, todėl verslas jau dabar turi išplėsti socialinės atsakomybės ribas.

Pavyzdiniame organizacijų socialinės atsakomybės diegimo plane (2012) skirtame valstybės institucijoms teigiama, jog ĮSA yra strategiškai reikšminga, kadangi:

- ✓ tai yra natūralus organizacijų vystymosi etapas atsižvelgiant į besikeičiančius visuomenės lūkesčius;
- ✓ senkantys natūralūs ištekliai tampa ribojančiu veiksniu vystant veiklą;
- ✓ ekologinės problemos tampa globalaus masto; gilėjančios sveikatos problemos;
- ✓ socialiniai, aplinkosauginiai ir ekonominiai veiksniai tarpusavyje siejasi ir sukuria nestabilumą ir nesaugumą;
- ✓ energijos tiekimo užtikrinimas yra kritinis klausimas;
- ✓ darnaus vystymosi principų taikymas gali duoti daugiau teigiamų pasekmių nei numatoma iš anksto;

Autoriai vieningai sutaria su mintimi, jog verslas ir socialinė atsakomybė yra neatsiejami vienas nuo kito, nes atneša naudos visuomenei, įmonei ir valstybei ir su kiekvienais metais socialinė atsakomybė tampa svarbesne verslo sudedamąją dalimi. Įgyvendinant socialinės atsakomybės idėjas įmonė gali įgauti, pasitikėjimą ir gera reputacija, taip pat spręsti globalinių problemų klausimus.

ĮSA šiuolaikinė era ir rimtu diskusinių klausimų temų pradžia tapo 1953 metai, kai buvo išleista socialinės atsakomybės tėvų vadinamo H. R. Bowen knyga „Socialinės verslininko atsakomybės“. Ši knyga buvo susijusi su socialinės atsakomybės doktrina, kurioje nurodoma, jog

socialinė atsakomybė yra ne panacėja, o svarbi tiesa, kuria turi vadovautis, verslas ir įmonės ateityje (Carroll, 1999).

ĮSA koncepcija turėjo daug įvairių interpretacijų, tačiau pagal mokslinius tyrimus tik Bowen ĮSA paaiškinimas tuomet buvo laikomas termino "socialinė atsakomybė" apibrėžimu ir ĮSA apibrėžimas atskleidžia verslininkų įsipareigojimus siekti politikos ir priimti tuos sprendimus, ar sekti tas veiklos kryptis, kurios yra pageidautinos, kalbant apie tikslus ir vertybes mūsų visuomenėje (Juholin, 2003).

Iš ankstyvojo socialinės atsakomybės laikotarpio, 1960- tųjų itin svarbus mokslininkas įvardijamas ir K. Davis. Jo indėlis į ankstyvąjį ĮSA apbrėžimą yra toks pat reikšmingas, kaip ir Bowen, kuris yra ĮSA pradininkas. Davis tikėjo, kad kai kurie socialiai atsakingo verslo sprendimai gali būti pateisinami ilgo ir sudėtingo mąstymo procese, kaip turintys gera galimybe pareikšti įmonės ilgalaikio ekonominio ir finansinio pelno didėjimą. Šis požiūris ir idėja tapo visuotinai priimtina ir žinoma 1970-ųjų pabaigoje ir 1980 metais. (Carroll, 1999)

1970 metais Nobelio premijos laureatas ekonomistas Friedman Milton savo parašytame straipsnyje pateikė priešingą koncepciją nei Bowen ir teigė, kad bet kuri įmonė neturėtų spręsti klausimu, kurie nėra tiesiogiai susiję su pagrindine įmonės misija didinti akcininkų nuosavybės vertę ir maksimizuoti pelną. Šis autoriaus įmonių socialinės atsakomybės apibrėžimas buvo iš esmės ardomoji doktrina ir grynasis socializmas.

Tuo pačiu metu ne visi sutiko su Friedman idėjomis, Thomas Mulligan ir Bill Shaw išreiškė savo nuomonę apie Friedman straipsnį. Jie nustatė, kad įmonės vis tiek turi būti socialiai atsakingos, ir nepaisant išlaidų, kurių reikalauja šios veiklos, bendrovė turėtų susikoncentruoti pabrėžiant koncepcijos naudą į visuomenę. (D. C. Poff, W. J. Waluchow, 1987)

Nepaisant didelio kiekio mokslininkų socialinės atsakomybės apibrėžčių skaičiaus vis dar sunku apibrėžti ją vienareikšmiškai, kadangi ji turi daug skirtingų interpretacijų

Pagrindinis veiksnys, skatinantis užsienio verslininkų atsakingą požiūrį – vartotojų/visuomenės spaudimas. Lietuvos įmonėse tokio požiūrio iniciatyvos (projektai) dažniausiai yra skatinami užsienio partnerių/motininių įmonių. Lietuvos įmonės, vykdydamos panašaus pobūdžio iniciatyvas, dažniausiai vadovaujasi vidiniais moraliniais/etiniais poreikiais. Šis faktas rodo, jog Lietuvoje dar neveikia ĮSA koncepcijose aprašytas pagrindinis jo skatinimo mechanizmas atsakas į atsakingų vartotojų reikalavimus (B. Gruževskis, N. Vasiljevienė, J. Moskvina, I. Kleinaitė, 2006)

ĮSA tai būdas, kurį kompanijos naudoja valdant savo organizacijas, kad sukurtų visaapimantį teigiamą poveikį visuomenei per ekonominius, aplinkos ir visuomeninius veiksmus (G. Pohle ir J. Hittner 2008).

ĮSA tai savanoriškos verslo įmonių pastangos įtraukti socialines ir aplinkos problemas į jų bendras veiklas ir ryšius su suinteresuotomis šalimis (B. Gruževskis, N. Vasiljevienė, J. Moskvina, I. Kleinaitė, 2006). Su šia autorių išsakyta mintimi sutinka ir P. Hohnen (2007), tik plačiau paaiškindamas, socialinės atsakomybės sąvoka: <...> organizacijos atsakomybė priimamų sprendimų, daromų veiksmų su visuomene ir aplinka per skaidrų ir etišką elgesį, kuris yra suderintas su tvarios plėtros ir visuomenės gerove; atsižvelgiant į interesuotų objektų lūkesčius; atitinka taikytinas teises ir yra suderintos su tarptautinėmis elgesio normomis bei yra integruotos organizacijoje.“

Pasak Z. Gineitienės ir L. Žiogelytės (2010) ĮSA gali būti suprantama kaip įsipareigojimas, kuris dera su įmonės vertybių sistema, veiklos politika, vadovų moralinėmis nuostatomis, apimantis socialiai atsakingą, etišką įmonės valdymą, efektyvų išteklių naudojimą, pažangias technologijas, gamtosaugos reikalavimų, įmonės darbuotojų, klientų ir visuomenės interesų paisymą, aukšto lygio vartojimo kultūrą ir socialiai atsakingą investavimą

R. Benabou ir J. Tirole (2010) socialinę atsakomybę įvardija, kaip pelno paaukojimą socialinių interesų tenkinimui. Tai teisinių ir sutartinių įsipareigojimų savanorišku pagrindu auka.

Carroll (1991) teigimu ĮSA turi būti priimta sąžiningo verslo asmens ir turėtų būti įforminama tokiu būdu, kad apjungtu keturis socialinę atsakomybę nusakančius komponentus: ekonominė, teisinė, etinė ir filantropinė (žr. 1 lentelė).

1 lentelė

Socialinės atsakomybės komponentai

Ekonominė atsakomybė	**Teisinė atsakomybė**
1. Pelno maksimizavimas 2. Pelno siekimas 3. Konkurencinės pozicijos išlaikymas 4. Aukšto lygio veiklos efektyvumo išlaikymas 5. Pelningumo palaikymas	1. Nuoseklus veiklos vykdymas pagal valdžios lūkesčius ir normas 2. Federalinių ir vietinių taisyklių laikymasis 3. Korporacijos įstatymų gerbimas 4. Teisinių įsipareigojimų vykdymas 5. Prekių ir paslaugų teikimas bent minimaliai atitinkant teisinius reikalavimus
Etinė atsakomybė	**Filantropinė atsakomybė**
1. Veiklos vykdymas atsižvelgiant į socialinių papročių ir etikos normas 2. Naujų ir besivystančių visuomenės etinių moralinių normų pripažinimas ir gerbimas 3. Verslo tikslų siekimas nepažeidžiant etikos normų 4. Gera verslo pilietybė apibrėžiama, kai yra daroma tai ko iš jos tikimasis etiškai ir morališkai 5. Korporacinis vientisumas ir etiškas elgesys yra daugiau nei reikalauja įstatymai ir taisyklės	1. Filantropiškos veiklos ir labdaros funkcijų vykdymas, atitiktant visuomenės lūkesčius 2. Padėti ir remti menus 3. Vadovų ir darbuotojų dalyvavimas savanoriškoje ir labdaringoje veikloje vietos bendruomenėje 4. Pagalbos teikimas privačioms ir viešoms švietimo įstaigoms 5. Savanoriškai prisidėti prie projektų, kurie gerintų bendruomenės gyvenimo kokybę

Šaltinis: B., A., Carroll (1991)

Ekonominė atsakomybė - verslo organizacijos buvo sukurtos kaip ūkio subjektai, skirti tiekti prekes ir teikti paslaugas visuomenės nariams. Pelno motyvas buvo nustatytas, kaip pagrindinė paskata verslumo vystymui.

Teisinė atsakomybė **–** visuomenė ne tiktai sankcionavo verslą, kad veiktų pagal naudos motyvą; tuo pačiu metu tikimasi jog verslas laikysis įstatymų ir teisės aktų, kuriuos paskelbė federalinės, valstybinės ir vietos vyriausybės, kaip pagrindines taisykles kurio pagrindu verslas turi veikti.

Etinė atsakomybė **–** nors ekonominiai ir teisiniai įsipareigojimai įkūnija etikos normas apie padorumą ir teisingumą, tačiau etikos atsakomybė apima ir tokią veiklą bei praktiką, kurios yra tikimasi ar yra draudžiama socialinių narių, nepaisant to jog nėra įtrauktos į teisės aktus.

Filantropinė atsakomybė **–** filantropija apima tuos korporacinius veiksmus, kurie atsiranda atsakant į visuomenės lūkesčius, jog įmonė bus gera korporacijos pilietę. Tai apima įvairius aktus ir aktyvų dalyvavimą programose, siekiant skatinti žmonių gerovę ir geranoriškumą.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos tinklapyje įmonių socialinės atsakomybės apibrėžimas pateiktas, kaip įmonės atsakomybė už jos poveikį aplinkai ir visuomenei, kai įmonės kartu su visuomeniniais ir valstybinio sektoriaus partneriais ieško novatoriškų sisteminių socialinių, aplinkosaugos ir platesnių ekonominės gerovės problemų sprendimų.

2013 metų Europos perlamento pranešime dėl ĮSA apibrėžties, nebeliko savanoriškumo ir privalomumo, iki tol kėlusias skirtingas diskusijas apie ĮSA. Todėl buvo atmestas bet koks požiūris į ĮSA, kuriuo remiantis įmonės turėtų prisiimti pirmines valdžios institucijų funkcijas, susijusias su socialinių ir aplinkosaugos normų įgyvendinimu ir laikymosi skatinimu bei kontrole. Dėl to pradėta remti orientavimąsi į ĮSA visų pirma pačių įmonių iniciatyva, atsižvelgiant į savo galimybes ir poreikius ir, siekiant įmonių ir visuomenės interesų pusiausvyros, deramai remiamą valdžios institucijų. 2010 metais ĮSA apibrėžtis įgalindavo įmones imtis savanoriškumo ĮSA atžvilgiu, kuomet verslininkai įtraukia socialinius ir aplinkosaugos klausimus į savo įmonių strategiją dėl bendros suinteresuotų subjektų gerovės, aktyviai dalyvaudami viešojoje politikoje, kuri yra svarbus vertybinių socialinių pokyčių aspektas.

ĮSA, kaip reiškinys gali būti traktuojamas įvairiai, ilgą laiką ĮSA buvo laikomą, kaip savanoriška veikla. ĮSA tai ne tik įmonės vidinių problemų sprendimas, kuomet galima pagerinti santykius su darbuotojais pasiekti geresnių finansinių rezultatų, bet ir įmonių socialinė atsakomybė apima visuomenę, socialinių ir aplinkosauginių sričių poreikių tenkinimą, ir problemų sprendimą.

1.1.1. Įmonių socialinės atsakomybės modeliai

Socialinės atsakomybės taikymas yra svarbus veiksnys norint padidinti įmonės konkurencingumą, pagerinti darbuotojų tarpusavio santykius, teigiamai įtakoti įmonės finansinę būklę ir aplinką. Socialinė atsakomybė versle sukuria įmonei galimybes pritraukti daugiau vartotojų, padidinti įmonės pelningumą, pasiekti geresnių veiklos rezultatų ir padeda tobulėti.

Tačiau mokslininkų bendras nesutarimas, kaip turėtų būti apibūdinama įmonių socialinė atsakomybė, nulėmė tai jog yra ne vienas šios sampratos teorinio modelio vaizdavimas ir aiškinimas.

Carroll (1991) teigimu verslininkas pripažins ir supras socialinės atsakomybės reikšmę, tuo atveju, kai bus konkrečiai apibrėžtos sritys. Todėl 1991 m. autorius įmonių socialinės atsakomybės modelį pristatė, kaip piramidę, kurioje atspindima filantropinė, etinė, teisinė ir ekonominė atsakomybės (žr. 1 pav.).

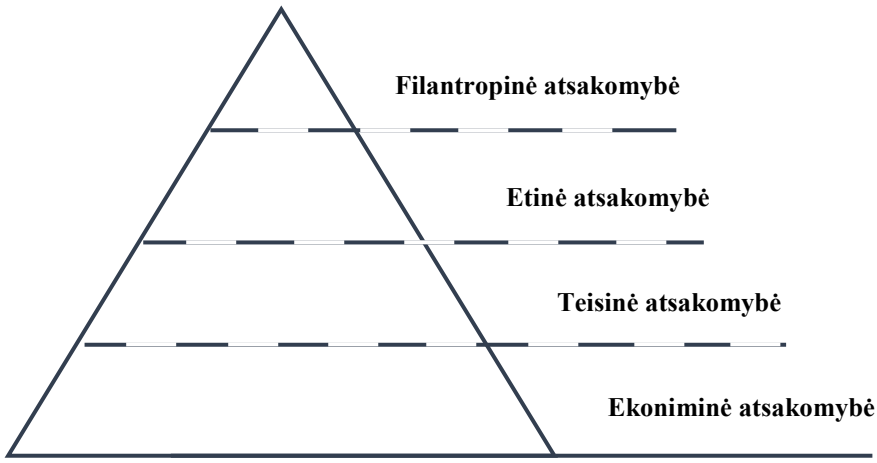

1 pav. Socialinės atsakomybės piramidė

Šaltinis: B. A. Carroll (1991)

Ši piramidė vaizduoja keturis įmonių socialinės atsakomybės komponentus, prasidedančio nuo pagrindinio statybinio bloko supratimo, jog ji yra susieta su visomis kitomis. Tuo pačiu metu, laukiama, kad verslas paklus įstatymui todėl, kad įstatymas yra visuomenės priimtino ir nepriimtino elgesio kodifikacija. Sekantis veiksnys yra verslo atsakomybė būti etišku, šiame lygyje pareiga daryti tai, kas teisinga ir sąžiningą, jog būtų išvengta žalos arba ji būtų minimali suinteresuotųjų šalių (darbuotojų, vartotojų, aplinkos ir kt.) atžvilgiu. Galiausiai laukiama, jog verslas įsilies į visuomenę. Tai apibrėžia filantropinė atsakomybė, kurioje tikimasi, jog verslas paaukos finansinius ir žmogiškuosius išteklius bendruomenei ir pagerins gyvenimo kokybę (Carroll, 1991).

Trijų dimensijų modelis

M. S. Schwartz ir B. A. Carroll (2003) teigimu keturių dalių modelio vertė yra didelė, tačiau piramidės struktūros naudojimas, vaizduojant įmonių socialinės atsakomybės sritis gali būti klaidingas arba netinkamas tam tikrais atvejais. Pirmiausia piramidės struktūra siūlo įmonėms socialinės atsakomybės srities hierarchija, dėl šios priežasties vieni gali prieiti išvados, jog viršutinis filantropines atsakomybės piramidės sritis yra svarbesnė arba labiau vertinama, kurios turi būti siekiama visose įmonėse, o ekonominė piramidės sritis yra mažiau svarbi įmonių socialinės

atsakomybės srityje. Dėl šios priežasties piramidės struktūra gali vesti link įmonių socialinės atsakomybės sričių prioritetu nesusipratimų. Autoriai taip pat prižino ir kitą Carroll (1991) pavaizduoto socialinės atsakomybės trūkumą, tai, kad piramidės struktūros pagrindas negali visiškai užfiksuoti įmonių socialinės atsakomybės sričių pobūdžių. Toks abipusiškumas yra neatskiriama įmonių socialinės atsakomybės savybė ir tai turi būti įtraukiama ir aiškiai pavaizduojama, bet kuriame siūlomame įmonių socialinės atsakomybės modelyje. Carroll (1991) punktyrinių linijų naudojimas, skiriant sritis nevisiškai užfiksuoja nebendrai išskirtų sričių pobūdžius, taip pat ji reiškia du kritinius įtampos taškus tarp jų, ekonominės ir etinės bei ekonominės ir filantropijos srities.

Todėl autoriai siūlo, kitokį socialinės atsakomybės modelio atvaizdavimą, autorių pasiūlytas trijų domenų modelis susideda iš trijų atsakomybės sričių: ekonominiu, teisiniu ir etikos. Šios domenų kategorijos yra apibrėžtos, kad atitiktu pirminį pasiūlytą Carroll (1991) keturių dalių modelį, išskyrus tai, kad filantropinė kategorija yra priskiriama prie etinio arba ekonominio sričių atspindint galimus skirtingus filantropines veiklos motyvus. Modelis pavaizduotas taip, jog neatvaizduotų vieno ar kito reikšmingesnį svarbumą, t. y. visi domenai yra vienodai svarbūs (žr. 2 pav.).

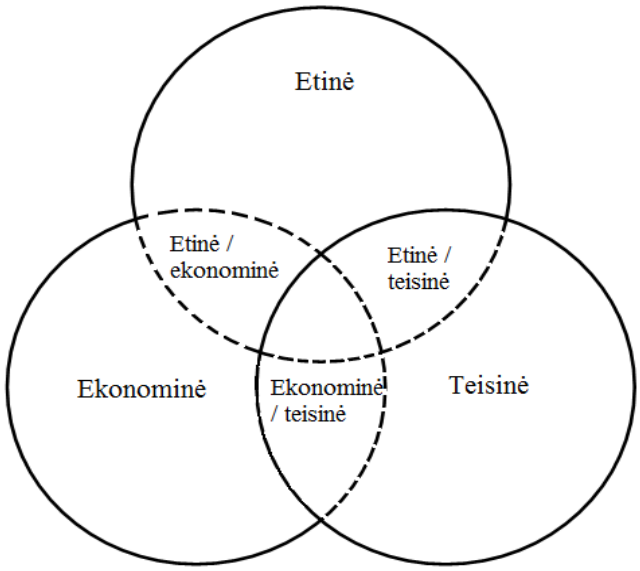

2 pav. Trijų sričių modelis

Šaltinis: M. S. Schwartz ir B. A. Carroll (1991)

Ekonominė sritis

Taikant trijų sričių modelį ekonominė sritis fiksuoja tas veiklas korporacijos klausimais, kurios yra skirtos būti arba tiesioginėmis arba turinčios netiesioginį ekonominį poveikį. Teigiamas

poveikis yra pagristas dviem skirtingais, bet susijusiais kriterijais t.y. peln-46o didinimu arba vertės didinimu. Pavyzdžiui tiesioginės ekonominės veiklos apima veiksmus, kuriais siekiama padidinti pardavimus ar išvengti ginču. Į ekonomikos sritį neįeitu įmonės veiksmai, kurių paskirtis nėra pelno didinimas ir nuostolio mažinimas arba veikla be jokio realaus atlygio, kai egzistuoja pelningesnė alternatyva.

Teisinė sritis

Teisinė įmonių socialinės atsakomybės kategorija susijusi su verslo įmonės prisitaikymu prie teisinių lūkesčių ir valdoma visuomenės federaline forma, valstybės ir vietos jurisdikcijos. Teisėtumas gali būti peržiūrėtas atsižvelgiant į tris pagrindines kategorijas atitikimo, civilinio proceso vengimo ir įstatymo numatytąją.

Etinė sritis

Etiškas trijų sričių modelis susideda iš tų veiklų, kurios yra paremtos etikos ar moralės standartais arba principais. Ši sritis apima reagavimą į vidinius ir globalinius etinius reikalavimus. Remiantis šiuo bendru apibrėžimu, trijų sričių modelis praplečia ir patobulina Carroll modelio etikos koncepciją, taip pat autoriai pateikia trijų tipų etinius standartus: tradicinius, pasekmių ir deontologinius[1].

Dviejų dimensijų modelis

A. M. Quazi ir D. O'Brien (2000) dvimatį įmonių socialinės atsakomybės modelį. Modelis turi dvi ašis. Horizontali ašis turi du kraštutinumus: siaurą ir plačią atsakomybę. Dešinėje (teigiamos pusės) ekstremumas atvaizduoja siaurą socialinės atsakomybės vaizdą, kur verslo atsakomybė suvokiama klasikine prasme, tai yra kalbant apie prekių tiekimą ir paslaugas siekiant didinti pelną per "rules of the game" nuostatą. Pagrindinis dėmesys skiriamas pelno maksimizavimui per trumpą laiką. Priešingai, kairys ekstremumas (neigiama pusė) atvaizduoja įmonių socialinę atsakomybę platesniame kontekste, siekiant tarnauti platesniems visuomenės lūkesčiams už nuostatų ribų, tokiose srityse kaip aplinkos apsauga, bendruomenės plėtra, išteklių išsaugojimas ir filantropija. Vertikali modelio ašis atvaizduoja du ekstremumus orientuotus į įmonių socialinės veiklos pasekmių suvokimą, atsižvelgiant į socialinio įsipareigojimo išlaidas ir susitelkiant į socialinę dalyvavimo naudą. Neigiama šios ašies pabaiga yra susijusi su socialinės veiklos kaina, tai yra, kai išlaidos įtrauktos į socialinę atsakomybę per trumpą laiką yra pagrindinis svarstomas uždavinys. Pagrindinis dėmesys čia skiriamas socialinėms sąnaudoms per trumpą laiką. Teigiamas pabaiga yra daugiau susijusi su ilgalaike nauda, gaunama iš socialinės veiklos ir suvokiama, kaip potenciali nauda verslui, kuri nusvertų išlaidas ilgalaikėje perspektyvoje.

[1] Deontologija – apibrėžia veiksmų įgyvendinimą, kurie atspindi pareigų ir įsipareigojimų svarstymą.

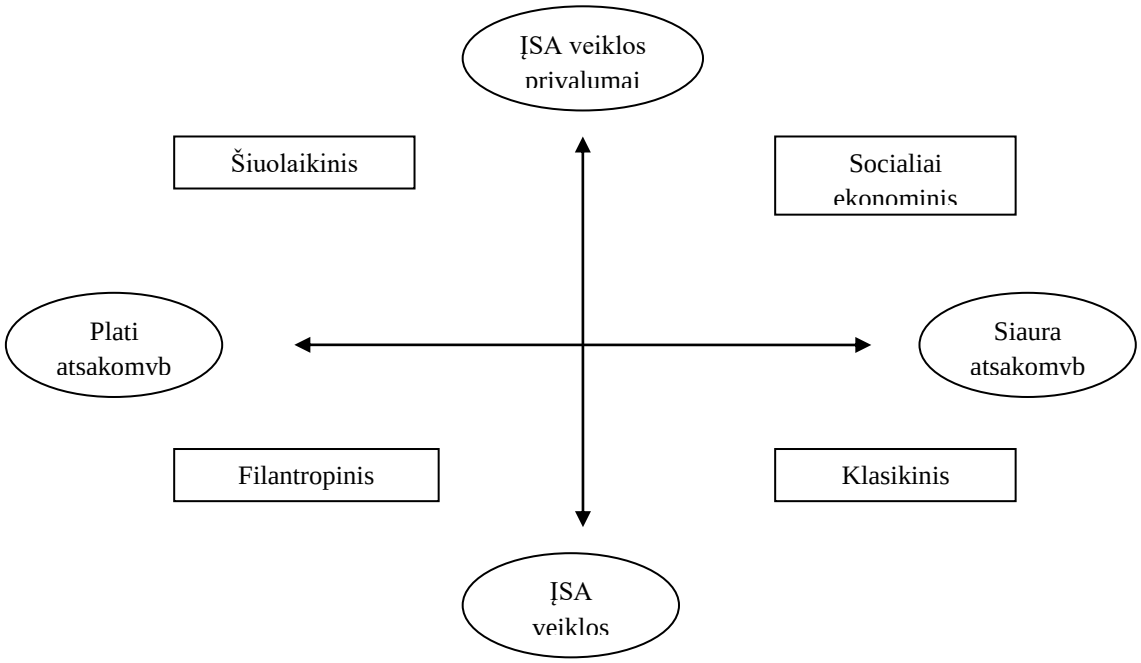

3 pav. Įmonių socialinės atsakomybės dviejų dimensijų modelis
Šaltinis: A. M. Quazi ir D. O'Brien (2000)

Autorių pasiūlytas modelis turi keturis skirtingus kvadrantus:

Klasikinis požiūris: Tai susiję su klasikiniu socialinės atsakomybės vaizdu, kuriame nėra nuostatos žiūrėti už siauro pelno didinimo vaizdo, kaip tai matome kuriant grynąsias sąnaudas bendrovei be jokios realios naudos iš veiklos.

Socialinis-ekonominis požiūris: Šis kvadrantas atvaizduoja siaurą požiūrį į socialinę atsakomybę, bet akcentuoja, kad priimdama tam tikrą socialinės atsakomybės laipsnį sukels grynąją naudą bendrovei, pavyzdžiui išvengiant brangiai kainuojančių nuostatų, užmezgant gerus santykius su klientais, gerus ryšius su tiekėjais ar politiniais tinklais.

Šiuolaikinis požiūris: Šiuolaikinis vaizdas užfiksuoja perspektyvą, kurioje verslas išlaiko savo santykius su platesne visuomenės terpę ten, kur grynoji nauda ilgainiui kyla iš socialiai atsakingų veiksmų, taip pat per trumpą laiką. Tai yra šiuolaikinis vaizdas socialinės atsakomybės ir apima suinteresuotųjų šalių požiūrį.

Filantropinis požiūris: Šis kvadrantas vaizduoja platesnį požiūrį į socialinę atsakomybę, kurioje verslas sutinka dalyvauti labdaringoje veikloje, nors tai suvokiama kaip grynosios sąnaudos. Šis postūmis gali atsirasti iš altruistinių arba etikos jausmų ir padaryti ką nors gera visuomenei. Tai gali būti susiję su filantropiniu požiūriu.

M. S. Schwartz ir B. A. Carroll (2003) ir M. Quazi ir D. O'Brien (2000) socialinės atsakomybės modeliai turi panašumu ekonominiu atžvilgiu dėl pelno siekio įmonei, taip pat Quazi ir O'Brien (2000) filantropinis požiūris panašus į Carroll (1991) pavaizduotą pirminį modelį – filantropine atsakomybę, kuris Schwartz ir B. A. Carroll (2003) modelyje išreiškiamas etinėje arba ekonominėje srityje atsižvelgiant į skirtingas filantropines veiklos priežastis. Visi autoriai vieningai sutaria, jog įmonė turi įsilieti į visuomenės veiklą ir tapti jos piliečiu, padėti spręsti kylančias problemas ne tik įmonės ribose, taip įmonė turi siekti pelno didinimo.

1.2. Įmonių socialinės atsakomybės privalumai

1.2.1. Socialinė atsakomybė argumentai: „už“ ir „prieš“

Socialinės atsakomybės taikymas įmonėse yra itin svarbus procesas norint pritraukti daugiau vartotojų, kas padėtų pasiekti finansiškai naudingų tikslų, M. Kitzmueller ir J. Schimshack (2012), atlikti tyrimai JAV atskleidė, jog socialiai atsakinga veikla yra vertinama, kaip itin svarbus rodiklis siekiant padidinti vartotojų skaičių. Taip pat tyrimo duomenimis vartotojai prieš renkanti paslaugų teikėjus ieško informacijos apie taip ar įmonės vykdoma veikla susijusi su ĮSA. Deja Lietuvoje viešai yra mažai aptarinėjamą apie naudą, kurią gali atnešti socialinės atsakomybės diegimas ir tikslingas panaudojimas verslo tikslams. Dažna įmonė, kuri akcentuodama, jog yra socialiai atsakinga, jos galimybes išnaudoja ne šimtu procentu, nes nesuvokia, jog socialinė atsakomybė yra daugiau nei tik puiki marketingo priemonė ir gaunama nauda išryškėja po ilgo laiko tarpo.

V. Pruskus (2002) išskiria keturis argumentus „už“ socialiai atsakingą verslą:

1.Sukuriamos palankios verslui ilgalaikės perspektyvos. Socialiniai firmų veiksmai gerina vietinių bendruomenių gyvenimą ir mažina valstybės dalyvavimo būtinumą. Socialiai sėkmingoje visuomenėje ir verslui yra geresnės sąlygos. Be to, nors trumpalaikės išlaidos susijusios su socialine veikla gali būti didelės, tačiau ilgalaikėje perspektyvoje jos gali padidinti pelną, nes vietinės bendruomenės, vartotojų ir tiekėjų akyse formuojasi patrauklus firmos įvaizdis.

2.Visuomenės poreikių ir lūkesčių pasikeitimas. Socialiniai lūkesčiai susiję su verslu pradėjo keistis 20 a. šeštajame dešimtmetyje. Siekiant sumažinti skirtumą tarp naujų visuomenės lūkesčių ir realaus firmų atsako, imta jas vis labiau įtraukti į socialinių problemų sprendimą, ir šis įsitraukimas pasirodė ne tik laukiamas, bet ir būtinas. Pasirodė, kad daugelio socialinių problemų be verslo pagalbos išspręsti negalima.

3.Resursų turėjimas ir jų skyrimas sprendžiant socialines problemas. Kadangi verslas disponuoja dideliais žmogiškaisiais ir finansiniais resursais, tai dalį jų reikėtų perduoti socialinėms reikmėms tenkinti.

4 Moralinis įsipareigojimas vykdyti socialiai atsakingą veiklą. Kompanija yra visuomenės narys., todėl savo veiklą ir elgesį turėtų grįsti egzistuojančioms moralės normoms. Kaip ir individualūs asmenys , taip ir kompanija turi veikti socialiai atsakingai ir tąja veikla stiprinti visuomenės moralumo pagrindus. Kadangi įstatymai negali apimti visų gyvenimo atvejų, tai kompanijos turi elgtis atsakingai, kad palaikytų visuomenę, įtvirtinant joje padorumo ir teisingumo siekius.

Europos mastu įgyvendinamo projekto DESUR (Darnių regionų plėtra skatinanti atsakingas mažas ir vidutines įmones) leidinyje išskiriamos naudos socialinės atsakomybės atžvilgiu yra panašios į ankščiau minėtąsias naudas tik išskaidytos į dvi grupes vidines ir išorinės (žr. 2 lentelė).

2 lentelė

Socialinės atsakomybės nauda

VIDINĖ	IŠORINĖ
➢ Padeda motyvuoti darbuotojus	➢ Didesnis potencialių investuotojų pasitikėjimas
➢ Pagerėja mikroklimatas darbe, todėl gerėja produktyvumas ir teikiamų paslaugų kokybė	➢ Lengviau pritraukti ir išlaikyti gabius darbuotojus
➢ Pagerėja vidinė komunikacija	➢ Geresnis prekės ženklo pozicionavimas ir išskyrimas lengviau pritraukti naujų klientų
➢ Sustiprėja darbuotojų lojalumas ir įsipareigojimas	➢ Stiprėja klientų lojalumas
➢ Propaguojant bendras įmonės vertybes, sukuriama organizacijos kultūra	➢ Gerėja įmonės įvaizdis
	➢ Gerėja santykis su aplinka

Šaltinis: DESUR, 2013

Iš pateiktos lentelės matyti, jog socialinė atsakomybė gali pagerinti mikroklimatą įmonėje darbuotojų ir vadovų tarpusavio santykiuose, taip užsitikrinant didesnį produktyvumą, sustiprinti konkurencingumą ir pasiekti didesnį pelną, pagerinti produktų ir paslaugų kokybę, suteikti patrauklumo įmonės prekės ženklui, užsitikrinti gerą reputacija, pritraukti naujų vartotojų ir sustiprinti įmonės puoselėjamas vertybes.

L. Šimanskienė ir J. Paužuolienė (2010) atlikusios tyrimą 2010 m. ištyrė, jog įmonių socialinės atsakomybės nauda yra įvairiapusiška: pagerina įmonės įvaizdį, pritraukia ir išlaiko geriausius darbuotojus, sumažina energijos ir atliekų kiekį bei joms skiriamas išlaidas, prisideda prie geresnio gyvenimo kokybės gerinimo ir kt. Remiantis tyrimo duomenimis, įgyvendindamos socialinę atsakomybę įmonės dažniausiai nesilaiko visų socialinės atsakomybės Pasauliniame susitarime numatytų principų, tokių, kaip remti ir gerbti žmogaus ir darbuotojų teises, priverstinio darbo atsisakymas, vaikų darbo, diskriminacijos susijusios su įdarbinimu ar profesija panaikinimas, aplinkos apsaugos programų palaikymas, prisidėjimas prie kovos su korupcija, tačiau anot autorių yra įmonių siekiančiu, laikytis visų numatytų Pasaulinio susitarimo principų, nes supranta, kad

sąmoningas įmonių socialinės atsakomybės principų įtraukimas į įmonės veiklą gali padėti sutvirtinti įmonės vadovų santykius su darbuotojais, užtikrinti jų lojalumą ir skatinti gerai atlikti savo darbą.

Viešai yra akcentuojami, jog įmonių socialinė atsakomybė tai darbuotojų, visuomenės poreikių patenkinimas, tinkamų darbo sąlygų užtikrinimas ir gerų santykiu su suinteresuotomis šalimis palaikymas, aplinkosauginių klausimų sprendimas, tačiau mažai dėmesio išskiriama, jog ĮSA yra ekonomiškai naudinga.

2012 metais atliktas tyrimas, atskleidžia ekonominius socialinės atsakomybės privalumus. Tyrimas buvo atliktas Jungtinių Tautų vystymo programos užsakymu. Kompaniją "Ernst & Young Baltic" Lietuvoje atliko detalų pasirinktų įmonių socialinės atsakomybės veiklų ekonominės naudos tyrimą tema: Kiek atsiperka investicijos į įmonių socialinę atsakomybę“. Tyrimo rezultatai atskleidė, jog grąža dėl investicijų į socialinės atsakomybės veiklas įmonėse, siekia skirtingai bet itin aukštai nuo teigiamo atsiperkamumo iki 318 proc. iki neigiamo atsiperkamumo -52 proc. Įvertinus bendrus tyrimo rezultatus, atskleista, jog įmonių socialinės atsakomybės iniciatyvos atsiperka, t. y., generuoja teigiamą investicijų grąžą, vidutiniškai 45 proc. Vertinant įmonių socialinės atsakomybės iniciatyvų sukuriamą ekonominę grąžą pagal atskiras sritis, apskaičiuota, jog didžiausią ekonominę grąžą kuria darbuotojų srities iniciatyvos – vidutiniškai 133 proc. Mažiausią ekonominę grąžą kuria aplinkosaugos srities iniciatyvos – vidutiniškai 33 proc.. Didžiausia grąža įmonių socialinės atsakomybės veiklos atsiranda tose įmonėse, kurios yra glaudžiausiai susijusios su įmonės bendra strategija ir verslo modeliu (Ernst&Young Baltic, 2012).

Šiuolaikinėje rinkoje sparčiai plintant ĮSA idėjoms, verslas, kuris nepropaguoja socialinės atsakomybės ar galimybės taikyti ją vykdant įmonės veiklą ateityje bus priverstas susidurti su finansiniais sunkumais. Socialinė atsakomybė padeda išmokti pasiekti optimalių verslo sprendimų, rinkai tiekiant geresnius produktus, taip didinant įmonės pelningumą, taip pat verslas įgauną privalumu konkuruojant su kitomis įmonėmis, kadangi žmonijai vis daugiau sužinant apie socialinę atsakomybę ir jos naudą, vystosi bendrinis suvokimas, dėl kurio didėja vartotojo pasitikėjimas įmonę.

Įmonių socialinė argumentai - „prieš“

Socialinė atsakomybė įmonei yra naudinga, tačiau su šiuo teiginiu sutinka ne visi autoriai.

V. Pruskus (2002) pateikia keturis argumentus prieš socialinę atsakomybę:

1. ***Pelno maksimizavimo principo paneigimas***. Dalies pelno lėšų nukreipimas socialinėms reikmėms mažintų pelno maksimizavimo principo veiksmingumą. Kompanija elgiasi socialiai atsakingai sutelkdama dėmesį tik į ekonominius interesus ir palikdama socialines problemas spręsti valstybinėms įstaigoms ir tarnyboms, labdaros ir visuomeninėms organizacijoms. Kitaip tariant, jį

vykdo tik grynai ekonomines funkcijas, ką jai ir derėtų daryti, o nesikišti socialinę sritį, kurią tvarkyti yra valstybės prerogatyva

2. ***Įsitraukimo į socialinę sritį išlaidos***. Lėšos, nukreiptos socialinėms reikmėms tenkinti, įmonei reiškia papildomas išlaidas. Galiausiai šios išlaidos perkeliamos ant vartotojo pečių padidintų kainų už teikiamas prekes ir paslaugas pavidalu.

3. ***Nepakankamas atsiskaitomybės prieš visuomenės lygis***. Kadangi valdytojų niekas nerenka, tai jie nėra betarpiškai atsakingi prieš plačiąją visuomenę. (Vadinasi, negalima iš jų reikalauti ir atsakomybės). Rinkos ekonomikos sistema gerai kontroliuoja ekonominius kompanijos rodiklius, tačiau labai prastai – socialinį įtraukimą į visuomenės reikalus. Kol visuomenė nesukurs firmos tiesioginės atsiskaitomybės jai tvarkos, tol firma nedalyvaus socialiniuose veiksmuose, už kuriuos ji nelaiko save atsakinga

4. ***Stygius gebėjimo spręsti socialines problemas***. Bet kurios kompanijos personalas yra gerai pasirengęs veikti ekonomikos, rinkos ir technikos sferoje. Tačiau jis neturi patirties, įgalinančios jį užsiimti socialinių problemų sprendimu. Visuomenės tobulinimu turėtų užsiimti specialistai, dirbantys atitinkamose valstybinėse įstaigose ir labdaros organizacijose.

D. M. Vyšniauskienės ir V. Kundroto (2005) išsakomi argumentai „prieš“ įmonės socialinę atsakomybę yra tokie: 1) organizacija turi siekti pelno, o vyriausybė spręsti socialines problemas; 2) socialinė atsakomybė gali būti nelegali; 3) socialinė organizacijos veikla negali būti pamatuota; 4) organizacijos socialinė atsakomybė pažeidžia pelno maksimizavimo principą; 5) socialinės atsakomybės kaštai yra per dideli ir pernelyg didintų kainas; 6) organizacijai trūksta įgūdžių, sprendžiant visuomenės socialines problemas; 7) socialinė atsakomybė silpnina organizacijos pirminius tikslus; 8) organizacijai ir taip suteikiama per daug galios; 9) organizacija neturi pakankamo ryšio su visuomene, todėl negali spręsti jos problemų; 10)visuomenė nepakankamai remia organizaciją, vykdančią socialinės atsakomybės programas.

Apibendrinus autorių mintis galima išskirti, tai jog pagrindinis įmonių socialinės atsakomybės diegimo įmonėje kliūtis su kuriuo susiduria dauguma įmonių tai atsirandančios didelės sąnaudos, dėl kurių mažėja įmonės gaunamas pelnas. Taip pat papildomos problemos atsiranda ir su socialinės atsakomybės informacijos pateikimo trūkumu visuomenei. Tačiau toks požiūris yra klaidinantis, kadangi žvelgiama tik per finansinę prizmę, o įmonių socialinė atsakomybė tai investiciją į ateitį, kurios rezultatai ne visad išryškėja trumpuoju laikotarpiu, tam gali prireikti ir ilgesnio laiko.

1. 2. 2. Įmonių socialinės atsakomybės formalizavimas

Siekiant skatinti ĮSA principų taikymą įmonėse ir sukurti naudą savo verslui reikia laikytis tam tikrų sąlygų, kurios padėtų pasiekti maksimalių naudingų rezultatų veiklos procesams, todėl JT

iniciatyva šiam tikslui pasiekti yra numatomi standartai, gairės, kurios sąlygoja platesnį ir aiškesnį aplinkosauginių ir socialinių dimensijų reikšmingumą ir rezultatyvumą taikomosiose įmonėse.

Standartai

SA 8000 socialinio atsakingumo standartas – tai Tarptautinės socialinės atsakomybės organizacijos TSA parengtas standartas. SA8000 yra savanoriškas, universalus standartas bendrovėms, besidominčioms auditavimo ir sertifikavimo darbo praktiką savo įmonėse ir tarp tiekėjų ir pardavėjų.

SA 8000 remiasi tarptautinių žmogaus teisių normų principais, Tarptautinės darbo organizacijos konvencija, Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija ir Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, ši sistema yra sertifikuota ir audituojama. Jis matuoja bendrovių veiklos rezultatus aštuoniuose pagrindinėse srityse: vaikų darbo, priverstinio darbo, sveikatos ir sauga, profsąjungų derybomis su darbdaviu, diskriminavimo, drausminės praktikos, darbo laiko ir kompensavimo.

ISO 14001 yra tarptautiniu mastu pripažintas standartas, kuris apibrėžia, kaip diegti veiksmingą aplinkosaugos vadybos sistemą. Ji sukurta siekiant padėti įmonėms išlikti komerciškai sėkmingomis nepamirštant aplinkosauginių įsipareigojimų. Standartas reikalauja jog įmonės, jog įmonės įsivertintų savo daromą įtaką aplinkai, bei apibrėžti įmonės valdymo procesus.

OHSAS 18000 yra tarptautinė darbuotojų saugos ir sveikatos vadybos sistemos. Sistema skirta tam jog įmonės laikytųsi darbo saugos ir sveikatos reikalavimų, bei sumažinti rizikas saugos ir sveikatos klausimais darbo vietoje, išvengti nelaimingų atsitikimų.

EMAS (Europos Sąjungos aplinkosaugos vadybos ir audito sistema)

EMAS aplinkos apsaugos vadybos sistemą, kuria siekiama pagerinti gaminio aplinkosauginį veiksmingumą įmonėse, įpareigojant jas mažinti neigiamą poveikį aplinkai. Sistema suteikia galimybę įrodyti, jog įmonės veikla grindžiama aukštais aplinkosauginiais standartais. Ši sistema iš esmės atitinka ISO 14001 standartą, tik griežčiau žvelgia į aplinkosauginės situacijos gerinimą. EMAS įsidiegusios įmonės privalo atitikti aplinkosauginius įstatymų reikalavimus, viešai skelbti informaciją apie reikšmingus aplinkosauginius aspektus.

Pasaulinė atskaitingumo iniciatyva

Iniciatyva skirta skatinti organizacijų atskaitomybę darnumo vystymosi požiūriu. Atsižvelgiant į įmonės tipą iniciatyva skatina įtraukti atsiskaitymo reikalavimus dėl ĮSA į įmonės veiklas. Iniciatyvoje skelbiamos rekomendacijos, kokia informaciją turi pateikti įmonės teikdamos ataskaitas vadovaujantis darnumo požiūriu. Gairės apibrėžia bendrus atskaitomybės principus ir specifinius veiklos indikatorius. GRI darnumo ataskaitose yra skelbiamos socialiai atsakingų įmonių ar organizacijų ekonominis, aplinkosauginis ir socialinis poveikis kasdienėje veikloje.

Ataskaitoje pateikiama įmonės vertybės, valdymo modelis, atskleidžiama sąsaja tarp jos strategijos ir įsipareigojimo atsinaujinančiai pasaulinei ekonomikai.

G4 tai naujausia versija GRI darnumo atskaitomybės gairių. G4 - ataskaitų teikimo sistema yra dviejų rūšių: *Bendra standartinė* – teikiamas įmonės aprašymas ir jos atskaitomybės procesas. Bendra standartinė ataskaita sudaro septyni tipai tarp kurių yra įmonės strateginės perspektyva sprendžiant darnumo klausimus, sąsaja su suinteresuotosiomis šalimis, valdymas, etika ir sąžiningumas. *Konkreti standartinė* - padalinta į dvi sritis valdymo metodo ir rodiklių. Šios iniciatyvos pagrindinis tikslas galimybė organizacijoms įsivertinti ir atskleisti finansinę, aplinkosauginę bei socialinę veiklą

Valdymo sritis suteikia įmonei galimybę, kaip ji valdo savo materialinius ekonominius, aplinkos ir socialinius poveikius, tokiu būdu suteikiant įmonės požiūrį darnumo klausimais. Valdymo metodas sutelkia dėmesį į tris dalykus: aprašymą, kodėl poveikis yra reikšmingas, kaip poveikis yra valdomas, kaip jis yra vertinamas.

Rodiklių sritis leidžia įmonėms teikti palyginamąją informacija apie ekonominį, aplinkos, socialinį poveikį ir jų efektyvumą. Didžioji dalis informacijos pateikiama kiekybine duomenų forma. Įmonės privalo pateikti rodiklių poveikį. G4 rodikliai yra plataus diapazono darnumo klausimu, pvz.: vandens naudojimas, žmogaus teisės arba įmonės poveikis vietos bendruomenei.

GRI principai, kuriais įmonė vadovaujasi pateikdama informaciją savo ataskaitose yra: skaidrumas, darna, tinkamumas, tikslumas, bešališkumas, palyginamumas, įtraukiamumas, užbaigiamumas, aiškumas.

ISO 26000 yra gairės - sukurtos siekiant padėti organizacijoms efektyviai įvertinti ir spręsti socialinius įsipareigojimus, kurie yra svarbūs ir reikšmingi jų misijai ir vizijai; operacijoms ir procesams; klientams, darbuotojams, bendruomenėms ir kitoms suinteresuotosioms šalims; ir poveikio aplinkai. Taip pat gairės sukuria aiškų modelį, pagal kurį įmonės savo veiklą gali įsivertinti tam tikrose veiklos srityse.

Visuotinai pripažintų principų pateikimas yra svarbus šiuose gairėse, nepakeičiant esamų tarptautinių susitarimų.

Nuo įmonės veiklos neatsiejami tampa ir principai bei iniciatyvos, kurios leidžia sistemingai įvertinti įmonės naudą aplinkosaugai.

Įmonių Pasaulinio susitarimo socialinės atsakomybės principai

Pasaulio ekonomikos forumo metu Jungtinių Tautų generalinis sekretorius pristatė „Pasaulinį susitarimą“. Jis pasiūlė verslo lyderiams prisijungti prie iniciatyvos, kuri suvienytų verslo įmones ir organizacijas bendradarbiauti kartu, Jungtinių Tautų organizaciją (JTO) ir pilietinę visuomenę,

pasiremiant dešimčia visuotinio naudingumo principų žmogaus, darbuotojų teisių, aplinkos apsaugos ir kovos su korupcija srityse.

Atsakingos veiklos skatinimas, nedarant žalos aplinkai, kitiems verslams ir bendruomenei, bendrų jėgų su valdžios institucijomis, nevyriausybinėmis organizacijomis ir svarbiausia Jungtinėmis Tautomis efektyvus panaudojimas sprendžiant aplinkosaugines bei socialines problemas, palaikant visuomenės raidos ir ekonominį augimą, toks pagrindinis „pasaulinio susitarimo tikslas“.

Jungtinių Tautų Pasaulinio susitarimo tinklapyje nurodoma, jog „Pasaulinis susitarimas“ remiasi žmogaus teisių, darbo jėgos ir aplinkosaugos principais, įtvirtintais šiuose tarptautiniuose dokumentuose:

- Visuotinė žmogaus teisių deklaracija;
- Tarptautinės darbo organizacijos deklaracija dėl pagrindinių principų ir teisių darbe;
- Rio de Ženeiro deklaracija dėl aplinkosaugos ir plėtros;
- Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją.

Taip pat tinklapyje pateikiama dešimt pasaulinio susitarimo principų (žr. 3 lentelė).

3 lentelė

10 Pasaulinio susitarimo principų

ŽMOGAUS TEISĖS	
1 principas	Siekiama, kad verslo organizacijos remtų ir gerbtų tarptautinę žmogaus teisių apsaugą savo įtakos srityje;
2 principas	Užtikrintų, kad jos pačios neprisidėtų prie žmogaus teisių pažeidinėjimo.
DARBO JĖGA	
3 principas	Siekiama, kad verslo organizacijos paremtų asociacijų laisvę ir pripažintų teisę į veiksmingas bendras derybas;
4 principas	Bet kokios formos privalomojo ar priverstinio darbo eliminavimas;
5 principas	Vaikų darbo panaikinimas;
6 principas	Diskriminacijos, susijusios su įdarbinimu ir profesija, panaikinimas.
APLINKOS APSAUGA	
7 principas	Siekiama, kad verslo organizacijos paremtų prevencines programas, užtikrinančias aplinkos apsaugą;
8 principas	Imtųsi iniciatyvų aplinkosaugos atsakomybei didinti;
9 principas	Skatintų aplinkai palankių technologijų vystymąsi ir platinimą.
KOVA SU KORUPCIJA	
10 principas	Verslo organizacijos turi kovoti prieš visas korupcijos formas (tarp jų ir papirkinėjimą bei kyšininkavimą).

Šaltinis: JT pasaulinio susitarimo tinklapis

Įmonė, kuri yra Pasaulinio susitarimo narė ir laikosi nustatytų principų yra viešai pripažįstama pasauliniu mastu. Įmonės esančios Pasaulinio susitarimo tinkle turi galimybę aktualius verslo gerinimo klausimus aptarti reguliariuose tinklo narių susitikimuose, taip pat gali pasikeisti įgyta patirtimi, planuoti bendrus projektus.

Socialiai atsakingos veiklos viešinimas yra itin svarbus, visos esamos socialiai atsakingos veiklos viešinimo struktūros orientuotos į visuomenę, aplinkosaugą, darbuotojus, socialiai atsakingą įmonę ir yra grįstos savanoriškumo pagrindu. Taikomos sistemos padeda įmonėms suderinti technines produktų specifikacijas, pašalinti kliūtis tarptautinėje prekyboje, taip pat vartotojams suteikia pasitikėjimo įmonės teikiamomis paslaugomis ir produkciją, gerina darbuotojų produktyvumą, padeda išvengti nelaimingų atsitikimų.

1. 3. Įmonių socialinės atsakomybės vertinimas

Šiuolaikinės rinkos tampa vis globalesnėmis, todėl įmonių socialinės atsakomybės integravimas yra vis svarbesnis įvairių dydžių įmonėms visose geografinėse regionuose. Įmonių socialinė atsakomybė gali būti taikoma ne tik vidinių įmonių problemų sprendimui, bet ir įvertinti socialinės atsakomybės šalies mastu esamumą ir vystymąsi.

Daxam: socialinės atsakomybės vertinimo rodikliai

Daxam[2] 2008 metais parengė rekomendacijas įmonių socialinės atsakomybės vertinimo rinkinį Lietuvai, buvo atlikta išsami esamos įmonių socialinės atsakomybės veiklos vertinimo rodiklių sistemos apžvalga. Tam, kad būtų parengtos rekomendacijos, buvo tiriamos per dvi dešimtis užsienio įmonių socialinės atsakomybės rodiklių sistemų ir iniciatyvų. Visa atitinkama informacija susijusi su ĮSA buvo susisteminta ir suskirstyta (žr. 1 priedas).

Išskirtos šalių socialinės atsakomybės sistemos apima tris grupes:

- įmonių socialinės atsakomybės veiklos rodiklių sistemos valdomos nacionalinių vyriausybių
- įmonių socialinės atsakomybės veiklos rodiklių sistemos valdomos nevyriausybinių organizacijų (NVO) ir kitų su valstybės parama
- įmonių socialinės atsakomybės veiklos rodiklių sistemos valdomos organizacijų be specialios vyriausybės paramos.

Nacionalinių vyriausybių valdomos t. y. politikų sudarančių vyriausybę ir valdančių šalį ĮSA vertinimo sistemos:

Danijoje yra išskiriamos keturios socialinės atsakomybės sistemos.

Į*monių socialinės atsakomybės veiksmų planas* buvo pradėtas 2008 metų gegužę ir susideda iš 30 iniciatyvų keturiose pagrindinėse srityse: 1) propaguojant verslo interesais besivadovaujančią socialinę atsakomybę, 2) stiprinant įmonių atmosferos atsakomybę, skatinant rinkodarą Danijoje dėl atsakingo augimo, 3) padedant Danijos verslams gauti daugiau naudos būnant pasaulio ĮSA būryje,

[2] Daxam-ekspertų komanda siekiančių palengvinti darnios ateities kūrimą per bendradarbiavimą.

4) stiprinant pastangas ir siekiant užtikrinti, kad Danija ir Danijos įmonės būtų bendrai susijusios su atsakingu augimu, taip pat šalyje naudojamas

ĮSA kompasas nukreipia įmones, kaip tvarkytis su ĮSA reikalavimais iš klientų, ir kaip sukurti elgesio kodeksą ir įgyvendinti tiekimo grandinės standartus. Tai taip pat yra ataskaitų įrankis įmonėms, kurios nori pateikti deklaraciją apie savo standartus susijusius su ĮSA arba elgesio kodeksu.

Žmonių ir pelno projektas susideda iš penkių etapų: parengiamojo studijavimo, žemėlapių sudarymo, plėtros mokymo modulio, bandomojo testo ir įgyvendinimo. Projekto komponentas susideda iš apklausos anketos kurią parengė "TNS Gallup". Projekto tikslas yra padėti išlaikyti ir pagerinti konkurencijos sąlygas Danijos mažoms ir vidutinėms įmonėms, pavyzdžiui, per socialiai imtiną darbo rinką kuri teikia gerą pagrindą naudojant ĮSA veiklą kaip tikrą konkurencingą kriterijų.

Socialinis indeksas, kuris naudojamas, kaip proceso įrankis įmonėms naudoti viduje, dirbant struktūriniu būdu su socialinę atsakomybę, sutelkiant dėmesį ties užimtumu ir socialine įtraukimo politika.

Švedijoje socialinės atsakomybės vertinimas vyksta naudojantis valstybinio sektoriaus *darnumo ataskaitų nuostatais*. Visos valstybinės šalies įmonės nuo 2009 metų privalo pateikti metines darnumo ataskaitas. Privalomi įmonėms teikti dokumentai tai kasmetinė ataskaita (įmonės veiklos padėtis, rezultatai) ir darnumo ataskaita, kuri grindžiama globalios iniciatyvos ataskaitų gairėmis.

Jungtinėje Karalystėje visų įmonių, išskyrus mažas yra reikalaujama teikti *verslo apžvalgas*. Įmonių vadovų reikalaujama pateikti ataskaitas aplinkosaugos klausimais, įmonės darbuotojų ir socialinės / bendruomenės problemas. Vyriausybės teigimu verslo apžvalga yra labai svarbi siekianti skatinti, suteikti prasmingą strateginę, į ateitį orientuotą informaciją. Verslo apžvalga prideda vertės ataskaitų kokybei neužkraunant nereikalingų išlaidų verslui. Verslo ataskaitą sudaro 22 indikatoriai, kurie apima pagrindinius veiklos rodiklius, suskirstytus į 4 grupes, teršalų išmetimą į orą, vandenį, žemę ir išteklių naudojimą.

Nevyriausybinių organizacijų valdomos t. y. nepriklausomų nuo vyriausybės organizacijų, kurios yra organizuotos vietiniame, nacionaliniame ar tarptautiniame lygmenyje, kad atkreiptų į svarstomas problemas dėmesį palaikant viešą naudą, ĮSA vertinimo sistemos:

Kroatijoje *ĮSA indeksas* remiasi socialinės atsakomybės indeksu sukurtu ir kasmet valdomu britų verslo organizacijos bendrijos. Pagrindinis indekso praktinis tikslas yra būti priemone savarankiškoms kroatų įmonėms ir jų analizės rezultatų palyginimui su konkrečiais ekonominiais

sektoriais. Konceptualiai, tai apibrėžia ĮSA šalyje, o ypač plėtoti idėją, kad ĮSA yra susijusi su visais verslo praktikos aspektais t. y. bendru efektyvumu ir kai kurių aspektų įsipareigojimų.

Jungtinės Karalystė *ĮSA indekso sistemą* sudaro 3 lygiai: pažangos matavimo įmonėse, įmonių norinčių vykdyti daugiau nei yra įsipareigojusios, įmonių siekimo rezultatų gerinimo. Sistemos tikslas pasiekti geresnių rezultatų ir pamatyti, kokią pažangą įmonės padarė ĮSA srityje. *Aplinkos indekso sistema* yra JK savarankiškai vertinamos verslo aplinkos etalonas ir yra savarankiškas platesnės bendrijos veiklos ĮSA indekso modelis. Tai suteikia įmonėms aplinkosauginio veiksmingumo palyginimo sistemą su kitomis įmonėmis. Indeksas naudojamas kaip: vidaus valdymo priemonė suprasti įmonės poveikį aplinkai ir nustatyti veiklos spragas , bendravimo priemonė parodyti investuotojams, darbuotojų ir kitų suinteresuotųjų šalių įmonėms įsipareigojimą nuolat tobulėti.

Organizacijų be specialios vyriausybės paramos valdomos t. y. organizacijų, kurių veikla nefinansuojama vyriausybės, ĮSA vertinimo sistemos:

Švedija *Amnestijos Verslo tyrimas (Amnesty Business Survey) ir Amnestijos Verslo Reitingas (Amnesty Business Rating)* matuoja kokiu mastu įmonės apsigina nuo pažeidimų žmogaus teisėms, ir kaip gerai jie sugeba tokią riziką suvaldyti. Tyrimo rezultatai pateikiami kaip priemonė investuotojams, o kapitalo rinka leidžia atskiriems analitikams palyginti ir įvertinti finansinę riziką šioms įmonėms. Sistema apima žmogaus teisių politiką, rizikos analizę, švietimą, vadyba ir kontrolės sistemas.

Jungtinės Karalystės darnumo atskaitomybės apskaitos sistema susideda iš pasiūlymų dėl darnumo gerinimo ataskaitų rinkinio. Sistemą sudaro elementai, kurių tikslas aiškinti, kaip darnumas susijęs su įmonės bendra veiklos strategija, darnumo nuostatos tikslais ir nurodo penkis aplinkos rodiklius, į kuriuos įmonė turėtų atkreipti dėmesį teikiant ataskaitas.

Ištyrus kitų šalių socialinės atsakomybės vertinimo aspektus, nustačius kas geriausiai tiktų Lietuvos poreikiams buvo sukurtas Lietuvai skirtas rodiklių sistemos modelis. Siūloma rodiklių sistema įmonių socialinės atsakomybės vertinimui yra sugrupuoti į penkias kategorijas (žr. 4 lentelė), iš kurių trys yra specifinių sektorių (įmonių, pilietinė visuomenė, ir teisinė/politinė) ir kiti du (įmonių/pilietinė visuomenė ir įmonių/teisinė-politinė).

4 lentelė

Socialinės atsakomybės vertinimo kriterijai

Kategorijos		**Indikatoriai**
Įmonės ĮSA praktika/atlikimas	1	Skaičius ĮSA/darnumo ataskaitų paskelbtų per metus šalie kalba
	2	Įmonių skaičius naudojančių socialinės ir aplinkos vadybos sistemas

4 lent. tęsinys

Kategorijos		Indikatoriai
	3	Pareiškimų skaičius per metus Nacionaliniam atsakingo verslo apdovanojimui gauti
Įmonės ĮSA praktika atlikimas pilietinė visuomenė ir kontekstas	4	Skaičius aktyvių pasaulinio susitarimo narių
	5	Skaičius verslo asociacijų, kurios įgyvendino su ĮSA susijusią veiklą
	6	Bendra metinių produktų pardavimų suma su ekologiniu/socialiniu/sąžiningos prekybos tipų sertifikatais
Įmonės ĮSA praktika /atlikimas ir teisėtas/politinis kontekstas	7	Procentinė dalis žaliųjų ir socialinės/sąžiningos prekybos pirkimų dalis viešajame sektoriuje
	8	Korupcijos lygis
Pilietinė visuomenė ĮSA kontekstas	9	Skaičius ĮSA koncepcijos paminėjimo žiniasklaidoje per metus
	10	Skaičius akademinių leidinių, įrašančių ĮSA į sąrašą tarp pagr. žodžių per metus
	11	Skaičius pilietinės visuomenės organizacijų registruojančių ĮSA, kaip dalį savo dėmesio sričių/kompetencijos/veiklos
Teisėtas/politinis ĮSA kontekstas	12	ĮSA konkretūs skaičiai susiję su teisine plėtra
	13	Savivaldybių skaičius su oficialiais ĮSA kontaktiniais punktais

Šaltinis: Daxam tarnyba, 2008

Šie rodikliai sukurti atitinkant tam tikrus reikalavimus, tokius, kaip aiškios informacijos apie ĮSA teikimas šalies lygiu, ĮSA praktikos skatinimas visuose vietos verslo bendruomenėse, Lietuvoje esančių verslo įmonių ir organizacijų kompetencijos, gebėjimų ugdymo palaikymas, bei tarptautinio konkurencingumo gerinimo, ĮSA atskaitomybės skatinimo.

JTO: socialinės atsakomybės vertinimo rodikliai

Įmonių socialinė atsakomybė gali prisidėti prie nacionalinių ir globalinių vystymosi prioritetų, kadangi jie yra taikomi derinant su platesne viešąją politika ir pastangomis. Todėl Jungtinių Tautų vystymosi programa 2009 metais parengė projektinį pasiūlymą. Projekto tikslas buvo įmonių socialinės atsakomybės skaidrumo ir patikimumo didinimas per įmonių socialinės atsakomybės veiklos vertinimo ir stebėsenos sistemas. Pristatytame projekte buvo nurodyti du įmonių socialinės atsakomybės matavimo komponentai: įmonių socialinės atsakomybės stebėjimo sistema šalies lygiu (žr. 5 lentelė) ir socialinės atsakomybės įmonių lygmeniu įsivertinimo priemonės.

5 lentelė

ĮSA stebėjimo sistema

Valdymas ir politika	1	Paskelbto darnaus vystymosi arba ĮSA nacionalinė strategijos buvimas
	2	Vyriausybės departamento ar kitos valdžios institucijos kuruojančio ĮSA klausimais buvimas
	3	Konkrečių teisės aktų buvimas, skatinančių gerų ĮSA praktikų priėmimą

5 lent. tęsinys

	4	Procentinė žaliųjų pirkimų dalis, kaip dalis bendro viešojo sektoriaus pirkimų
Suinteresuotųjų šalių dalyvavimas ir komunikacija	5	Procentinė dalis aktyvių Nacionalinio Pasaulinio susitarimo ir kt. ĮSA tinklo narių
	6	Procentinė verslo asociacijų dalis įgyvendinusių su ĮSA susijusią veiklą ir / ar įrankiai
	7	Procentinė vietinių įmonių dalis, kurios reguliariai rengia ĮSA ataskaitas
Pilietinė visuomenė	8	Procentinė aukštojo mokslo įstaigų siūlančių teikti konkrečias programas ir /arba kursus susijusius su ĮSA / darniu vystymusi / etika dalis
	9	Skaičius paminėtų ĮSA sąvokų viešai žiniasklaidoje per metus
Aplinkosauga	10	Procentinė dalis įmonių, kurios naudojasi aplinkosaugos vadybos sistemas
	11	Šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir atsinaujinančios energijos naudojimas
	12	Išlaidos aplinkos apsaugai
Darbo klausimai	13	Procentinė įmonių dalis, kurios naudojasi darbo valdymo sistemomis
	14	Procentinei daliai darbuotojų taikoma kolektyvinių derybų susitarimai šimte geriausių įmonių, pagal darbuotojų skaičių
	15	Lyčių lygybė verslo ir vyriausybiniuose sektoriuose
	16	Mirtinų nelaimingų atsitikimų / 100.000 darbuotojui
Skaidrumas ir verslo aplinka	17	Korupcijos lygis
	18	Socialiai atsakingos investavimo veiklos buvimas

Šaltinis: ĮSA monitoringo sistemos sukūrimas, 2011

Šiuo projektu ir jame pateikta šalies socialinės atsakomybės sistema buvo siekiama įgalinti matavimą ir kontroliavimą įmonių socialinės atsakomybės makro lygmenyje šiuose šalyse: Bulgarijoje, Vengrijoje, Lietuvoje, Lenkijoje ir Slovakijoje.

Kvaliteto: socialinės atsakomybės vertinimo rodikliai

UAB „Kvalitetas“ 2011 metais remiantis Daxam ir JT vystymosi programos projektiniu pasiūlymų parengtomis metodikomis parengė ir pritaikė Lietuvai skirtą „Įmonių socialinės atsakomybės pažangos šalies lygmeniu vertinimo metodika“, kuri Daxam tiriamuoju laikotarpiu buvo papildyta 4 papildomais rodikliais ir pateiktas ataskaitoje 2012 m. ataskaitoje. Kvalitetas išskyrė šešias vertinimo rodiklių kategorijos, apimančias įmonių socialinės atsakomybės sritis:

- Valdymas ir politika
- Suinteresuotųjų šalių dalyvavimas ir keitimasis informacija
- Pilietinė visuomenė
- Aplinka
- Darbo santykių klausimai
- Skaidrumas ir verslo aplinka

Kiekvienai iš šių kategorijų buvo priskirti rodikliai (žr. 6 lentelė)

6 lentelė

Vertinimo kategorijos ir rodikliai

Nr.	Vertinimo kategorija	Rodikliai
1.	***Valdymas ir politika***	1. Paskelbtos darnaus vystymosi arba ĮSA nacionalinės strategijos (apimančios ir ĮSA aspektus) arba ĮSA strategijos buvimas
		2. 1-ojo rodiklio minėtose strategijose arba Vyriausybės teisės aktuose nurodytos valstybės institucijos ar padalinio, kuruojančio ĮSA klausimus, buvimas
		3. Žaliesiems pirkimams tenkanti visų viešųjų pirkimų procentinė dalis
		4. Per metus padarytų teisės aktų pakeitimų, skatinančių socialinės atsakomybės plėtrą, skaičius
2.	***Suinteresuotųjų šalių dalyvavimas ir keitimasis informacija***	5. Aktyvių Pasaulinio susitarimo tinklo narių procentinė dalis nuo bendro Pasaulinio susitarimo tinklo narių skaičiaus
		6. 100 didžiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių, kurios yra aktyvios Pasaulinio susitarimo narės, procentinė dalis
		7. Sektorinę su ĮSA susijusią veiklą vykdančių ir (arba) priemones įgyvendinusių verslo asociacijų procentinė dalis
		8. Reguliarias struktūrizuotas ĮSA ir (arba) darnaus vystymosi ataskaitas teikiančių iš 100 stambiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių procentinė dalis
		9. Paraiškų Nacionaliniam atsakingo verslo apdovanojimui gauti, skaičius per metus
3.	***Pilietinė visuomenė***	10. Aukštojo mokslo institucijų, siūlančių specialias ĮSA ir (arba) darnaus vystymosi arba verslo etikos ugdymo programas procentinė dalis
		11. ĮSA sąvokos paminėjimų žiniasklaidoje skaičius per metus
		12. Parengtų ir ministerijų, įstaigų prie ministerijų, tarptautiniu mastu pripažintų organizacijų dirbančių ĮSA srityje tinklalapiuose viešai skelbiamų metodinių priemonių, skirtų ĮSA principams taikyti skaičius.
		13. Lietuvos mokslo leidiniuose publikuoti moksliniai straipsniai, kuriuose nurodomi raktiniai žodžiai, susiję su įmonių socialine atsakomybe.
		14. Organizuotų šakinių, respublikinių ir tarptautinių renginių Lietuvoje atsakingo vartojimo klausimais skaičius per metus.
4.	***Aplinka***	15. Aplinkos vadybos sistemas ir standartus (ISO 14001, EMAS) sertifikavusių ir (arba) registravusių įmonių skaičius
		16. Išmetamų šiltnamio efektą skatinančių dujų (ŠESD) kiekis ir atsinaujinančiosios energijos vartojimas
		17. Bendros valstybės aplinkosaugos išlaidos
		18. Ekologinio pėdsako įvertinimas
5.	***Darbo santykių klausimai***	19. Darbo santykių vadybos sistemas (SA8000, OHSAS 18001) sertifikavusių įmonių skaičius
		20. Darbuotojų, priklausančių profesinėms sąjungoms, procentinė dalis
		21. Lyčių lygybė versle ir valdyme
		22. Mirtimi pasibaigusių nelaimingų atsitikimų skaičius per metus, tenkančių 100 000 dirbančiųjų
6.	***Skaidrumas ir verslo aplinka***	23. Korupcijos lygis (pagal „Transparency International“ viešai skelbiamą rodiklį)
		24. Socialiai atsakingo investavimo (SAI) veiklos stebėsena

Šaltinis: Įmonių socialinės atsakomybės pažangos Lietuvoje šalies lygmeniu 2011 m. vertinimo ataskaita, 2012

Įmonių socialinė atsakomybės vertimo rodikliai apimantys šešias kategorijas daugeliu atveju atitinka Europos Sąjungos siūlomų ĮSA šalies mastu vertinimo rodiklius, dėl įmonių socialinės atsakomybės egzistavimo, minėjimo žiniasklaidos priemonėse, Pasaulinio susitarimo narių skaičiaus, su įmonių socialinę atsakomybę susijusios veiklos vykdančių įmonių dalimi ir kt. Kvalitetas nepanaudoja Daxam siūlomų Lietuvai bendros metinių produktų pardavimų sumos ekologinio/socialinio/sąžiningos prekybos tipo sertifikuojančių įmonių rodiklio ir suminės reikšmės įmonių registruojančių ĮSA, kaip veiklos kryptį rodiklio. Kvaliteto siūlomi indikatoriai yra išplėsti

ir pritaikyti Lietuvos atvejui, atsižvelgiant į kitų šalių patirtį. Nuolatinis rodiklių stebėjimas Lietuvai atneš stiprius ir aiškius signalus apie įmonių socialinės atsakomybės išsivystymo kokybę, padės spręsti svarstomas problemas.

Norint pamatyti kuo aiškesnį vaizdą ĮSA pokyčių Lietuvoje, tikslinga papildyti Kvaliteto siūlomą rodiklių rinkinį šiais rodikliais atsižvelgiant į itin opius klausimus ne tik Lietuvoje bet ir visoje Europoje lyčių lygybės požiūriu ir į Europos sąjungos parengtą 2010-2015 metų programą, kurios pagrindinis tikslas moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumo panaikinimas teisėkūros ir ne teisėkūros priemonėmis, tai pat atkreipiant dėmesį į Europos Parlamento Lietuvoje[3] skelbtą informaciją, jog priimti teisės aktai, kuriais užtikrinamas vienodas darbo užmokestis už vienodą darbą, lygybė darbo vietoje, minimalios teisės eiti motinystės atostogų ir lyčių lygybė Europoje galioja jau ne vienerius metus, tačiau esantį realybė atspindi visai kitokią šių teisės aktų puse ir moterys vis dar laikomos kitokiomis nei vyrai ir tai iliustruoja skaičiai ir keletą paskutinių metų Europos Sąjungoje moterys vidutiniškai uždirba 16,4 proc. mažiau nei vyrai:

- Lyčių lygybė versle ir valdyme – papildyti įtraukiant lyčių lygybe darbo užmokesčio atotrūkio valstybės ir privačiame sektoriuose

Opi ir svarstoma problema Lietuvoje, tai saugios darbo aplinkos neužtikrinimas ir nesilaikymas numatytų reikalavimų, kas tampa pagrindinėmis ne tik mirtinų bet ir sunkių sužalojimų priežastimis o siekiant to išvengti pasak [4]Sabelijos atstovų nuomonės reikalingas atlikti rizikos vertinimas bei darbuotojų sąmoningumo didinimas, taip pat atkreipiant dėmesį į tai jog nuo 2012 m. įsigaliojo nauja darbo saugos tvarka, kurioje sugriežtinta darbdavių ir specialistų, atsakingų už darbuotojų saugą ir sveikatą, atestavimo tvarka, tapo liberalesnė, tačiau daugiau darbdavių atsakomybės reikalaujanti, iki tol galiojusi formali darbo saugos užtikrinimo sistema tapo orientuota į socialinę atsakomybę.

- Mirtimi pasibaigusių nelaimingų atsitikimų skaičius per metus - papildant sunkių nelaimingų atsitikimų skaičius per metus, tenkančių 100 000 dirbančiųjų, kai darbuotojų sveikata buvo sutrikdyta patiriant sveikatai ar gyvybei pavojinga traumą.

Atsižvelgiant į jau ketverius metus Lietuvoje vykdomą visuomeninė akciją „Šioje šalyje nėra vietos „šešėliui“, kurios iniciatoriai Baltoji banga ir Investuotojų forumas, bei atsižvelgiant į LLRI[5] teiginius, jog kol žmonių pajamos mažos, o mokesčiai aukšti ir galimybės veikti legaliai suvaržytos – tol turėsime šešėlį, bei svarstomas Lietuvos valstybės seimo idėjas dėl atsiskaitymo grynaisiais pinigais ribojimo taip siekiant sumažinti šešėli, siūlau rodiklių rinkinį papildyti nauju rodikliu su

[3] Europos parlamentas informacijos biuras Lietuvoje

[4] Sabelija-darbo saugos konsultacinė kompanija

[5] LLRI- Lietuvos laisvosios rinkos institutas

perspektyva, jog rodiklis bus galimai naudojamas ir plėtojamas jį papildant ateityje pakartotinai atliekant ĮSA šalies lygmeniu pokyčių tyrimą.

- „Šešėlinės ekonomikos lygis Lietuvoje“.

Kvaliteto siūlomas ĮSA vertinimo rodiklių rinkinys, kuris buvo adaptuotas pagal Daxam ir JT siūlymą buvo panaudotas ruošiant 2008-2011 metų įmonių socialinės atsakomybės pažangos Lietuvoje šalies lygmeniu ataskaitą. Vėlesniu laikotarpių tyrimas nebuvo pakartotas.

2. TYRIMO METODOLOGIJA

Atliekant ĮSA vertinimą šalyje, svarbu pagal teorinės tyrimo dalies gautus rezultatus nustatyti kokios metodinės priemonės bus naudojamos atliekant tyrimą, siekiant gauti kuo aiškesnę informaciją atitinkančia išsikeltam tyrimo tikslui ir tikslingai ištirti apibrėžtą tyrimo objektą.

Tyrimo „Įmonių socialinės atsakomybės pažanga Lietuvoje“ atlikimui remiamasi teorinėje darbo dalyje aptartais rezultatais. Tyrimas atliktas remiantis teorinėje dalyje pateiktu Kvaliteto ĮSA vertinimo kriterijų ir rodiklių pagrindu kuomet kiekvienos kategorijos rodikliai tyrimo eigoje renkant informacija papildomi kelerių metų statistine informacija, taip pat du ĮSA vertinimo rinkinio rodiklius papildant ir analizuojant detaliau bei įvedant visiškai naują rodiklį dėl išsamesnės informacijos gavimo,

Remiantis ĮSA vertinimo rinkinio pagalbą, tikimasi išsiaiškinti, kokie ĮSA pokyčiai vyko Lietuvoje per pastaruosius metus. Tyrimui atlikti pasirinktas dokumentų analizės metodas, kuris tiriamuoju atveju yra svarbiausias ir vienintelis duomenų rinkimo (gavimo) metodas. Šis metodas pasirinktas dėl galimybės tirti informaciją apie procesus buvusius praeityje, tyrėjo įtakos nebuvimui atliekamam tyrimui, faktiškai užfiksuotų duomenų, kurie nėra iškraipyti, dėl analizės kokybės, kadangi tiriama remiantis patvirtintais duomenimis, kuomet reikiama informacija tyrimui gaunama naudojantis oficialiais dokumentais. Kadangi dokumentų rūšių spektras yra platus, tyrimui naudojami rinktinų duomenų šaltiniai: ES ir LR statistikos departamento, LR vyriausybės ministerijų duomenų bazių ir jai priklausančių įstaigų, JT Pasaulinio susitarimo duomenų bazių duomenis, LR vyriausybės įstatymai, LR vyriausybės komunikacinių (interaktyvių spaudos leidinių ir paieškos) priemonių skleidimo duomenų bazės, LR vyriausybės švietimo įstaigų duomenų bazės, elektroninių duomenų sistemas susijusias su ĮSA.

3. ĮMONIŲ SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS POKYČIŲ TYRIMAS LIETUVOJE

1. Valdymas ir politika

1. Paskelbtos darnaus vystymosi arba ĮSA nacionalinės strategijos (apimančios ir ĮSA aspektus) arba ĮSA strategijos ir valstybės institucijos ar padalinio, kuruojančio ĮSA klausimus, buvimas

Dėl ekonominės krizės socialinių padarinių mažėjant visuomenės pasitikėjimui verslu ir skatinant ĮSA plėtrą, kuriamos sąlygos atsakingam įmonių elgesiui, kuris pasireiškia valstybėse per darnaus vystymosi ir ĮSA nacionalines strategijas, taip siekiant įmones prisiimti daugiau atsakomybės. Kadangi antras rodiklis iš esmės atskleidžia pirmojo rodiklio detalesnę informaciją siūlau apjunkti šiuos rodiklius.

Lietuvoje nacionalinė darnaus vystymosi strategija, kuri 2011 metais buvo pakeista, patvirtinta ir papildyta. Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos įgyvendinimo ataskaita paskutinį kartą teikta 2014 metų gruodžio mėn. už dviejų metų ataskaitinį laikotarpį, 2011-2012 metus, ataskaitoje pateikta informacija apima daugiau nei vienerių metų laikotarpį siekiant nuodugniau įvertinti įvykusius pokyčius, ataskaitoje aptariama aplinkos kokybės, ekonominio, socialinio ir teritorinio vystymo rezultatai ir aptariami pagrindiniai pasiekimai ir problemos. Aplinkos ministerija yra atsakinga už darnaus vystymosi strategijos koordinavimą ir įgyvendinimą Lietuvoje. 2014 metų birželio mėn. nutarimu buvo sudaryta nacionalinė darnaus vystymosi komisija, kurią sudarė nutarime organizacijos ir ekspertų grupės, komisijos tikslas darnaus vystymosi strategijų principų įgyvendinimas. 2014 metais pateikta ataskaita kuri atspindėjo 2011-2012 metų strategijos įgyvendinimo rezultatus taip pat parengė Aplinkos ministerija.

2012 metais buvo patvirtintas nacionalinės įmonių socialinės atsakomybės plėtros 2009-2013 metų programos įgyvendinimo 2012-2013 metų priemonių planas. Plane buvo siūloma savivaldybėms, asocijuotoms verslo struktūroms, socialiniams partneriams, nevyriausybinėms ir tarptautinėms organizacijoms pagal finansines galimybes vykdyti siūlomą priemonių planą. Už nacionalinės įmonių socialinės atsakomybės plėtros 2009-2013 metų programos 2012-2013 metų priemonių plano įgyvendinimą buvo atsakinga Lietuvos apsaugos ir darbo ministerija, kuri taip pat atsakinga ir klausimais susijusiais su socialinės partnerystės būklės analizavimų ir vertinimų Lietuvoje, dalyvavimų derinant socialinių partnerių interesus, rengiant Lietuvos Respublikos Vyriausybei pasiūlymus dėl socialinės partnerystės plėtojimo, koordinuojant įmonių socialinės atsakomybės principų įgyvendinimą ir skatinant socialinius partnerius veikloje vadovautis šiais principais. Vėlesniu laikotarpiu programa atnaujinta ir pratęsta nebuvo. Taip pat Lietuvoje nėra sukurtos atskiros individualiai Lietuvai pritaikyto socialinės atsakomybės plėtros programos.

2. Žaliesiems pirkimams tenkanti visų viešųjų pirkimų procentinė dalis

Siekiant užtikrinti minimalų gaminamos prekės ar teikiamos paslaugos neigiamą poveikį aplinkai, taip pat skatinant ekologiška produkto ar paslaugos gamybos ir teikimo procesą, būtina vykdyti tai paslaugai ar prekei reikalingų žaliavų pirkimo procesus, kurie atitiktų aplinkosauginius kriterijus.

Bendrasis visų perkančiųjų organizacijų vykdytų žaliųjų pirkimų skaičius per 2012-2014 metus 2392., bendro viešųjų pirkimų skaičiaus, o bendroji vykdytų žaliųjų viešųjų pirkimų vertė sudarė apie 2319 mln. eur., visų vykdytų viešųjų pirkimų vertės, 2015 metų duomenys, nėra pateikti dėl nepasibaigusio ataskaitinio laikotarpio. Kiekvienų metų bendras visų perkančiųjų organizacijų vykdytų žaliųjų pirkimų skaičius ir vertės santykis, visų vykdytų viešųjų pirkimų skaičiaus ir vertės, procentais pateiktas 4 pav.

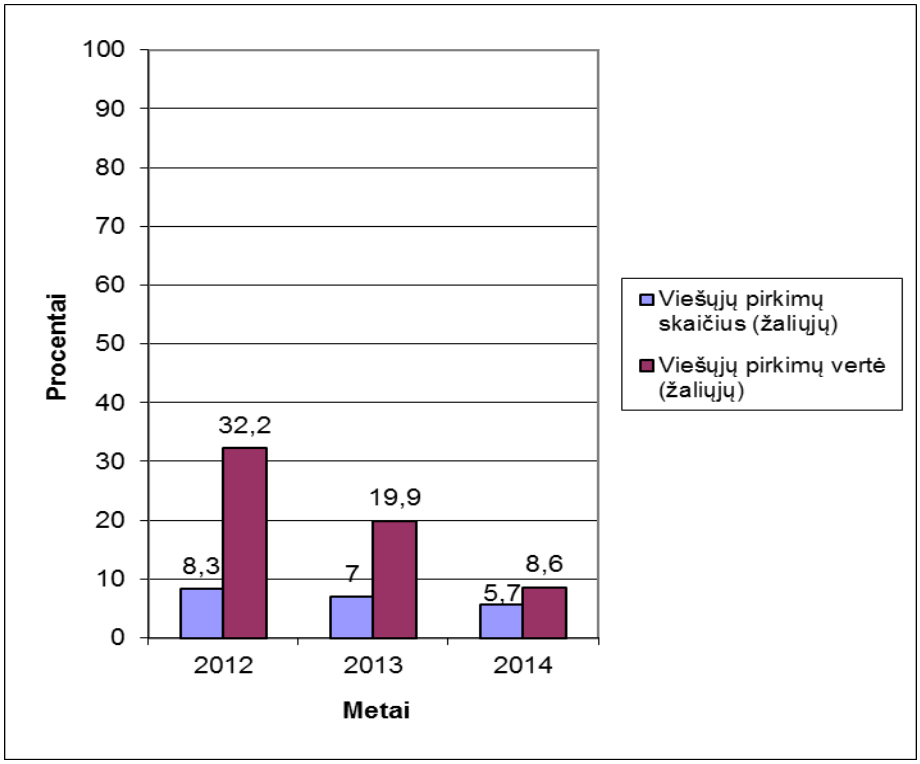

4 pav. Viso žaliųjų pirkimų dalis ir vertė
Šaltinis: sudaryta autoriaus remiantis LR aplinkos ministerijos duomenimis

Pagal pateiktus duomenys matyti, kad žalieji pirkimai nesudarė nė 10 proc., visų pirkimų dalies, o žaliųjų pirkimų vertė didžiausia buvo 2012 ,metais, kuomet sudarė 32,2 proc. visų viešųjų pirkimų vertės. Taip pat žaliųjų pirkimų kiekvienais metais mažėjo nuo 2012 m. iki 2014 m. matomas beveik 3 proc. sumažėjimas, beveik ketvirtadalių sumažėjo ir žaliųjų pirkimų vertė. Viešųjų pirkimų tarnybos duomenimis tokį viešųjų pirkimų ženklų mažėjimą galėjo lemti gaunamo finansavimo ES fondų lėšomis laikotarpio pabaiga 2007-2013m.

Lietuvos Respublikos įstatymuose numatyta įpareigoti vyriausybės įstaigas ir kitas Lietuvos Respublikos vyriausybei atskaitingas valstybės institucijas ir įstaigas, Ministro Pirmininko tarnybą, ministerijas, įstaigas prie ministerijų ir kitas ministerijoms pavaldžias valstybės institucijas ir įstaigas, atliekant prekių, paslaugų ir darbų viešuosius pirkimus, kuriems nustatyti aplinkos apsaugos kriterijai, taikyti šiuos kriterijus, skaičiuojant pagal skaičių ir pagal vertę, ne mažiau kaip 25 procentams tokių pirkimų 2012 metais, ne mažiau kaip 25 procentams – 2013 metais, ne mažiau kaip 30 procentų – 2014 metais ir ne mažiau kaip 35 procentams – 2015 metais, išskyrus tuos atvejus, kai rinkoje nėra prekių, neteikiamos paslaugos ar neatliekami darbai, atitinkantys žaliesiems pirkimams nustatytus aplinkosaugos kriterijus, taip pat tais atvejais, kai jų taikymo išimtys numatytos Lietuvos Respublikos įstatymuose, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimuose ir kituose teisės aktuose, kadangi žaliųjų pirkimų reglamentas neapibrėžia privačiam sektoriui privalomų atlikti žaliųjų pirkimų normų, todėl sunku apibrėžti Lietuvoje vykdytų žaliųjų pirkimų tikslingą vykdymą, siekiant prisidėti prie aplinkosauginių problemų sprendimo.

3. ***Per metus padarytų teisės aktų pakeitimų, skatinančių socialinės atsakomybės plėtrą, skaičius***

Siekiant skatinti įmones integruoti ĮSA savo kasdienėje veikloje, valstybė turi parengti teisės aktus reglamentuojančius ĮSA plėtrą, skatinančia ne tik laikytis numatytų Pasaulinio susitarimo principų bet ir vykdyti susijusias atskiras priemones su ĮSA. Kadangi socialinė atsakomybė apima aplinkos apsaugos ir socialines sritis, buvo išskirtos dvi teisės aktų rūšys (žr. 7 lentelė). 2015 metų teisės aktų pakeitimų skaičius nėra baigtinis, dėl nesibaigusių metų. Pateikti duomenys yra nebaigtiniai, todėl tikslesniems tyrimo rezultatams gauti reikalingas papildomas daug žmogiškųjų kaštų reikalaujantis išsamus teisės aktų tyrimas. Raktiniai žodžiai pagal kuriuos buvo ieškomi teisės aktai: socialinės srities (užimtumo skatinimas, darbuotojų atstovavimas, socialinis dialogas, kolektyvinių sutarčių sudarymo skatinimas, darbuotojų sauga ir sveikata) ir aplinkos apsaugos srityje (išteklių naudojimas ir jų tausojimas, teršalų emisijos bei pavojingų medžiagų naudojimo mažinimas, atliekų valdymas, aplinkosauginės investicijos).

7 lentelė

Teisės aktų pakeitimai

Metai	Aplinkos apsaugos	Socialinė	Viso:
2012	12	15	27
2013	11	25	36
2014	11	21	32
2015*	15	15	30
Viso	**49**	**76**	**125**

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, remiantis teisės aktų registro duomenimis *Pateikti duomenys preliminarūs.

Aplinkosaugos sritį apima aplinkos apsaugos, taršos mažinimo, išteklių panaudojimo, investicijų į aplinkosaugą teisės aktai. Socialinę sritį apima darbo saugos, užimtumo skatinimo, žmogiškųjų išteklių teisės aktai.

Daugiausiai teisės aktų pakeitimų susijusių su ĮSA klausimais buvo atlikta 2013 metais viso 36, mažiausiai 2012 – 27 pakeitimai. Aplinkosaugos srityje matomas tendencingas teisės aktų didėjimas, priešingai nei socialinės srities, kur teisės aktų pakeitimų sumažėjo. Tokių pasikeitimų priežastys yra diskusinio pobūdžio ir sąlygojami daugybės aspektų, viena iš reikšmingų priežasčių galėjusi lemti tokius pokyčius tai didesnis skiriamas pasaulinis dėmesys aplinkos apsaugai ir susikoncentravimas į aplinkosauginių problemų sprendimą.

Norint gauti tikslius šio rodiklio rezultatus reikalingas nuolatinis duomenų stebėjimas ir tikrinimas, todėl šis rodiklis nėra tikslingas naudoti siekiant gauti tikslius rezultatus, visi surinkti ir gauti rezultatai yra preliminarus ir neatskleidžia tikrųjų pokyčio vaizdo ĮSA požiūriu. Todėl šį rodiklį rekomenduoju nenaudoti atliekant ĮSA vertinimo tyrimą.

2. Suinteresuotųjų šalių dalyvavimas ir keitimasis informacija

4. Aktyvių Pasaulinio susitarimo tinklo narių procentinė dalis nuo bendro Pasaulinio susitarimo tinklo narių skaičiaus

Įmonių veiklos vykdymas atsižvelgiant į darbuotojų poreikius, žmogaus teises remiantis socialinės atsakomybės principais, siekiant partnerius, tiekėjus, užsakovus paskatinti ir įsisąmoninti ĮSA svarba įmonėse ir adaptuoti ja vykdant socialiai atsakingą veiklą, skatinti teikti pažangos ataskaitas ir įsilieti į Pasaulinio tinklo susitarimo narių gretas yra itin svarbus uždavinys valstybei, siekiant rodyti pavyzdį kitoms šalims, o įmonėms didinti prekinio ženklo patrauklumą. Pasaulinio susitarimo aktyvių narių skaičius nurodytas 8 lentelėje, duomenys pateikiami už 2014 metus, kadangi pasaulinio tinklo narių svetainėje nėra galimybės peržvelgti atskirų metų aktyvių narių skaičiaus.

8 lentelė

Pasaulinio susitarimo nariai

	Pasaulinio susitarimo nariai	**Pasaulinio susitarimo nariai (aktyvus)**	**Lietuvoje registruoti pasaulinio susitarimo nariai**	**Lietuvoje registruoti pasaulinio susitarimo nariai (aktyvus)**
2015 m.				
Skaičius	13232	11737	122	36
Procentai	100	88,7	100	29,5

Šaltinis: Sudaryta autoriaus remiantis JT pasaulinio susitarimo narių tinklo duomenimis

Lietuvoje 30 proc. registruotų Pasaulinio susitarimo narių yra aktyvus nuo bendro Lietuvoje registruotų Pasaulinio susitarimo narių. Iš visų 122 įmonių 31 iš jų yra registruota, kaip nepranešančios informacijos apie pažangos ataskaitas, t. y. įmonės remia dešimties pasaulinio

susitarimų principus, taip pat yra įsipareigojusios dalyvauti JT Pasaulinio susitarimo veikloje, pvz.: dalyvavimą specializuotose iniciatyvose, dalyvavimą partnerystės projektuose.

Socialinės atsakomybės idėjos Lietuvoje yra vis dar naujos, tai matyti iš mažo įmonių skaičiaus, kurios savanoriškai prisijungė prie Pasaulinio susitarimo, taip pat tai rodo, jog įmonės vis dar nėra pasiruošusios prisiimti daugiau atsakomybės dėl vykdomos veiklos ir tai jog Lietuvoje mažai viešinamą informacijos apie ĮSA naudą.

Pateikiamų aktyvių pasaulinio susitarimo narių skaičius yra kintantis metų eigoje, dėl iki sutarto termino pažangos ataskaitos nepateikimo, duomenys rodikliui įvertinti rinkti spalio mėn. pabaigoje. Keturios įmonės Lietuvoje yra įtrauktos ir laikomos aktyviomis Pasaulinio susitarimo narių sąrašą, tačiau dar nėra pateikusios pažangos ataskaitų, kadangi prie pasaulinio susitarimo prisijungė 2014 metų pabaigoje ir per 2015 metus, jos turi vienerių metų laikotarpį pateikti pažangos ataskaitas, nepateikus pažangos ataskaitos iki nustatyto termino įmonė tampa nebeaktyvi pasaulinio susitarimo nare.

Dauguma Pasaulinio susitarimo aktyvių narių prie iniciatyvos prisijungė 2011-2012 metais (žr. pav.).

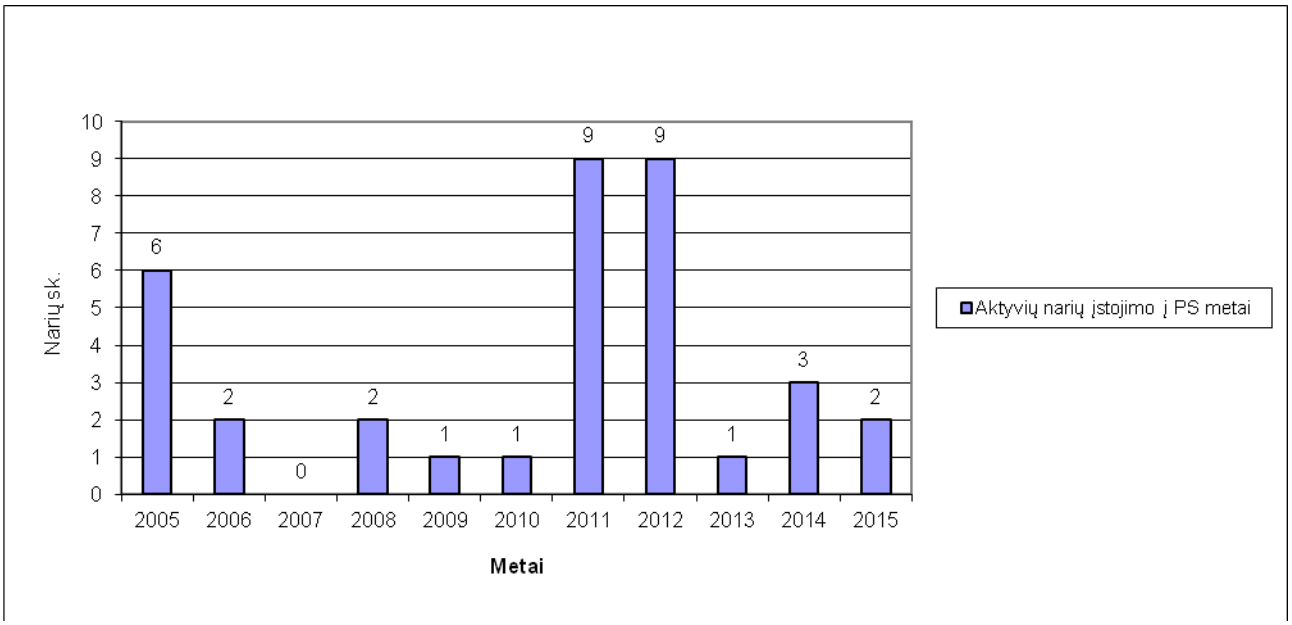

5 pav. Aktyvių Pasaulinio susitarimo narių įstojimo į ĮSA iniciatyvą
Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis JT pasaulinio susitarimo narių tinklo duomenimis

Tokiems pokyčiams įtakos galėjo turėti atsirandančios nauda tapus Pasaulinio susitarimo nare, t. y. lengvėja bendradarbiavimas su užsienio kapitalo įmonėmis, kinta bendradarbiaujančių įmonių požiūris į socialiai atsakingą įmonę.

Dauguma socialiai atsakingų įmonių dalį sudaro didesnės įmonės, turinčios didesnį kapitalą, kurios gali daugiau investuoti į socialinę atsakomybę, o mažos įmonė dėl ribotų turimų išteklių

negali tiek investuoti tiek kiek didesnės įmonės, tačiau mažosios įmonės randa alternatyvų prisijungdamos prie Pasaulio susitarimo, kaip palaikančiosios ir prisidedančios prie Pasaulio susitarimo programos vystymosi. Tačiau didžioji dalis Lietuvos įmonių nėra aktyvios Pasaulinio susitarimo požiūriu, kadangi pažangos ataskaitas įmonės vertina ne kaip priemones keistis, kurios padeda pačiai įmonei ir visuomenei įvertinti įmonės veiksmingumą, todėl įmonės neįsisaviną ĮSA reikšmingumo, dėl ko numatyti principai reikalingi ruošiant pažangos ataskaitas jiems atrodo nesvarbus ir nėra prioritetinei veiksmai vykdant veiklą.

5. 100 didžiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių, kurios yra aktyvios Pasaulinio susitarimo narės, procentinė dalis

Augant visuomenės susidomėjimui socialinę atsakomybę, kyla daug diskusijų kam tai reikalinga, ar naudinga įmonei finansinių požiūriu ir kt., daugelis socialiai atsakingų įmonių jau didžiuojasi ir viešai skelbiasi rezultatais pasiektais aplinkosaugos, socialinėse srityse. Taip pat socialiai atsakingų principų panaudojimas veikloje padidina įmonės gaunamą pelną, apyvarta, pritraukia daugiau suinteresuotų šalių ir įgauną jų pasitikėjimą. Nors pagrindinis tikslas viešinant socialinės atsakomybės naudojimą įmonės veikloje turėtų būti ne marketinginiai ir naudos sau siekimas, o gerosios patirties dalinimasis tarp įmonių. Didžiausios pagal apyvartą Lietuvoje registruotos aktyvios pasaulinio susitarimo narės pateiktos 9 lentelėje.

9 lentelė

Didžiausios pagal apyvarta įmonės Lietuvoje

Metai	Aktyvių Pasaulinio susitarimo narių skaičius, iš stambiausių Lietuvos įmonių pagal apyvarta	Aktyvių Pasaulinio susitarimo narių proc., iš stambiausių Lietuvos įmonių pagal apyvarta	Įmonių pavadinimai	Vieta 100-tuke Lietuvos įmonių pagal didžiausią apyvartą
2012	10	10	AB „Lietuvos energijos gamyba“	17
			AB „LESTO“	6
			AB Lietuvos geležinkeliai	10
			AB „Swedbank“	28
			AB „SEB bankas“	27
			AB „TEO“	37
			UAB „Eugesta“	92
			UAB „Vakarų medienos grupė“	83
			UAB „Omnitel“	55
			AB „Lietuvos draudimas“	74
2013	10	10	AB „Lietuvos energijos gamyba“	21
			AB „LESTO“	6
			AB Lietuvos geležinkeliai	13
			AB „Swedbank“	31
			AB „SEB bankas“	32

9 lent. tęsinys

Metai	Aktyvių Pasaulinio susitarimo narių skaičius, iš stambiausių Lietuvos įmonių pagal apyvarta	Aktyvių Pasaulinio susitarimo narių proc., iš stambiausių Lietuvos įmonių pagal apyvarta	Įmonių pavadinimai	Vieta 100-tuke Lietuvos įmonių pagal didžiausią apyvartą
			UAB „Eugesta“	94
			AB „TEO“	38
			UAB „Vakarų medienos grupė“	58
			UAB „Omnitel“	64
			AB „Lietuvos draudimas“	73
2014	6	6	AB „Lietuvos energijos gamyba“	16
			AB „LESTO“	3
			UAB „Omnitel“	31
			AB „TEO LT“	19
			UAB Girteka Logistics	7
			UAB „Eugesta“	51

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, remiantis Verslo klasė, 2013, 2014, 2015

Didžiausią apyvartą uždirbančių aktyvių narių teikiančių pažangos ataskaitas skaičius, kurie yra suinteresuoti laikytis pasaulinio susitarimo principų per 2012-2013 metus laikėsi 10 proc. Taip pat dauguma bendrovių gaunamų pajamų 2012-2013 metų laikotarpiais per metus padėtis šimtuke išliko mažai kito. Pasaulinio susitarimo aktyvių narių skaičius, kurių apyvarta Lietuvoje didžiausia iš visų didžiausių pagal apyvarta narių skaičiaus, 2012 m. siekusi dešimtadalį visų didžiausių pagal apyvartą įmonių skaičiaus, per dvejus metus sumažėjo beveik per puse. Tokius pokyčius mažėjančių aktyvių pasaulinio susitarimo narių teikiančių ataskaitas didžiausių pagal apyvartą galėjo lemti m. sumažėjas gaunamas pelnas.

Nors dvi didžiausios pagal apyvarta Lietuvos įmonės ORLEN Lietuva ir Achemos grupė savo tinklapyje pateikia informacija, jog yra pasaulinio susitarimo narės, tačiau pasaulinio susitarimo tinklapyje duomenų apie jų aktyvumą nėra pateikta, to priežastys galėjo būti pažangos ataskaitos nepateikimu kelis metus iš eilės todėl šios įmonės negali būti įtrauktos į didžiausių pagal apyvartą aktyvių pasaulinio susitarimo narių sąrašą.

Daugumos įmonių tiek didelio tiek mažo kapitalo ĮSA netampa pagrindiniu intereso objektu, dėl vartotojo pasirinkimo taupyti ir rinktis pigesnius produktus ar paslaugas, o štai rinktis ir mokėti už socialiai atsakingų įmonių produktus ar paslaugas gali tik daugiau nei vidutines pajamas gaunantys asmenys, nors didesnio kapitalo įmonės galį sau leisti investuoti į ĮSA, tačiau atsižvelgiant į ekonominę padėtį, tai tampa nebe naudinga verslui.

6. Sektorinę su ĮSA susijusią veiklą vykdančių ir (arba) priemones įgyvendinusių verslo asociacijų procentinė dalis

Sėkmingam smulkiųjų ir vidutinių verslo objektų funkcionavimui, reikalingas vidinis ir išorinis sąlygų sukūrimas, verslo įmonių tarpusavio santykių palaikymas ir bendradarbiavimo skatinimas, šiam tikslui sukurti yra steigiamos verslo asociacijos, kurios narėmis galį tapti tam tikram asociacijos sektoriui priklausančios įmonės, tokiu būdų, esant tinkliniui narių išsidėstymui, galima lengvesnė ĮSA sklaida. Lietuvoje yra išskiriamos šešios asociacijų rūšys išskirstytos pagal sektorius: šakinės verslo asociacijos, vietovės šakinės verslo asociacijos, verslo asociacijų junginys ir kita verslo asociacija, veikianti visoje Lietuvoje, Lietuvos mišrios verslo asociacijos, užsienio šalių verslo asociacijos. Viso Lietuvoje yra 428 veikiančių verslo asociacijų, asociacijos, kurių veikla yra susijusi su ĮSA pateiktos 10 lentelėje.

10 lentelė

ĮSA veiklų vykdymas

Asociacijos	Laikotarpis	Renginys
✓ Fotoelektros technologijų ir verslo asociacija ✓ Lietuvos biodujų asociacija (buv. Pavad. Biodujų asociacija) ✓ Lietuvos biomasės energetikos asociacija "Litbioma" ✓ Lietuvos energetikos konsultantų asociacija (buv. Pavad. Lietuvos energijos konsultantų asociacija) ✓ Lietuvos saulės energetikos asociacija ✓ Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija ✓ Lietuvos vandens tiekėjų asociacija ✓ Lietuvos vėjo elektrinių asociacija ✓ Pasaulio energetikos tarybos Lietuvos komitetas	2012 m. sausio mėn. 6 d.	Pasirašytas pareiškimas „Už tikrą energetinę Lietuvos nepriklausomybę" (vienytis visuomenės jėgas ir siekti, kad Lietuvos energetika būtų racionali, orientuota į efektyvų energijos vartojimą, maksimaliai energijos gamybai panaudojant vietinius atsinaujinančius išteklius)
✓ Lietuvos darbdavių konfederacija	2012 m. spalio mėn. 31 d.	Sukurta vieninga vartotojų švietimo ir informavimo apie atsakingą vartojimą ir atliekų rūšiavimą sistemą "Žalias katalogas"
✓ Fotoelektros technologijų ir verslo asociacija ✓ Lietuvos saulės energetikos asociacija	2013 m. rugsėjo mėn. 16 d.	Konferencija „Fotoelektra ir kiti atsinaujinantys energijos šaltiniai Lietuvoje ir pasaulyje
✓ Inžinierinės ekologijos asociacija ✓ Lietuvos pramonininkų konfederacija	2013 m. birželio mėn. 4 d.	Verslo įmonių konkursas „pasiekimai aplinkosaugoje“
✓ Lietuvos aludarių gildija ✓ Lietuvos natūralaus mineralinio ✓ Vandens gamintojų asociacija ✓ Lietuvos prekybos įmonių asociacija	2014 m. rugpjūčio mėn. 12 d.	Vienkartinių pakuočių užstato sistemos kūrimas (finansuotojai ir steigėjai)
✓ Lietuvos regioninių atliekų tvarkymo centrų asociacija	2014 m spalio mėn. 23-24 d.	LRATC asociacijos seminaras 2014-2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų panaudojimo planai atliekų tvarkymo srityje“.
✓ Lietuvos darbdavių konfederacija ✓ Lietuvos prekybos įmonių asociacija ✓ Pakuočių tvarkytojų asociacija	2015 m. birželio mėn. 30 d.	Konferenciją–diskusiją „Atliekų tvarkymo reikalavimai: gamintojų ir importuotojų atsakomybės ribos“

Šaltinis: Sudaryta autoriaus, remiantis asociacijų informacine ir naujienų sistema

Lietuvoje su ĮSA susijusią veiklą vykdo palyginti mažai tik 3,5 proc. (15) verslo asociacijų, vykdoma veiklą yra susijusi tarpusavyje ir įgyvendinamą bendradarbiaujant. Vandens tiekėjų asociaciją ir Inžinerinės ekologijos forumas yra asociacijos priklausančios pasaulinio susitarimo narėms, kurios neteikia pažangos ataskaitų tačiau remia Pasaulinio susitarimo veiklą, kitos asociacijos vykdančios veiklą susijusios su ĮSA šiam susitarimui nepriklauso. Lietuvoje yra mažai verslo asociacijų, kurios domėtųsi su ĮSA susijusiomis veiklomis ir veiklos indėliu kuriant geresnę ateitį, bei Lietuvoje nėra aktyviai skleidžiama idėja apie galėjimą įsilieti į Pasaulinio susitarimo veiklą, neteikiant pažangos ataskaitų, bei kuri nesukuria papildomų išlaidų.

7. ***Reguliarias struktūrizuotas ĮSA ir (arba) darnaus vystymosi ataskaitas teikiančių iš 100 stambiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių procentinė dalis***

Tam, kad būtu laikomasi numatytų pasaulinio susitarimo principų reikalingas reguliarus pažangos ataskaitų teikimas, jog būtų matomi tarpiniai rezultatai ir jų atitiktis reikalavimams, tai yra viena iš efektyviausių priemonių, kurias gali pasirinkti įmonėms siekiant įgyvendinti ĮSA tikslus, kadangi taip įmonė gali stebėti pažangą atskirose srityse, kurie numatyti tarp pasaulinio susitarimo principų. Taip pat reguliarus pažangos ataskaitų teikimas, parodo, kaip įmonės įsisavina ĮSA savo veikloje, bei nurodo aktyvumą pažangos ataskaitų rengimo procesuose kiekvienais metais. Reguliarių struktūrizuotų ĮSA ataskaitų teikėjai iš 100 stambiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių pateikti 11 lentelėje, duomenys pateikiami už 2012-2014 metų laikotarpius.

11 lentelė

Didžiausių iš 100 pagal apyvarta aktyvių Pasaulinio susitarimo narių aktyvumas teikiant pažangos ataskaitas

Ataskaitos pateikimas	Ataskaitos pateiktos už laikotarpį	Struktūrizuotų ĮSA ataskaitų teikėjai	Pasaulinio susitarimo narė nuo:	Lietuvoje registruotų įmonių reguliariai teikiančių ataskaitas, proc.
2013-06-06	**2012 m.**	AB „Lietuvos energijos gamyba“	2012 m. gegužės mėn. 23 d.	8
2013-05-17		AB „LESTO“	2009 m. balandžio mėn. 14 d.	
2013-05-21		AB „Lietuvos draudimas“	2008 m. rugsėjo mėn. 4 d.	
2013-12-16		UAB „Omnitel“	2008 m gruodžio mėn. 11d.	
2013-04-09		SEB bankas	2005 m. birželio mėn. 21 d.	
2013-03-21		Swedbankas	2006 m. gruodžio mėn. 4 d.	
2013-01-31		UAB „Eugesta“	2011 m. lapkričio mėn. 22 d.	
2013-02-04		AB „TEO LT“	2005 m. birželio mėn. 14 d.	
2014-07-01	**2013 m.**	AB „Lietuvos energijos gamyba“	2012 m. gegužės mėn. 23 d.	10
2014-05-17		AB „LESTO“	2009 m. balandžio mėn. 14 d.	

11 lent. tęsinys

Ataskaitos pateikimas	Ataskaitos pateiktos už	Struktūrizuotų ĮSA ataskaitų teikėjai	Pasaulinio susitarimo narė nuo:	Lietuvoje registruotų įmonių reguliariai teikiančių ataskaitas, proc.
2014-05-14		AB „Lietuvos draudimas“	2008 m. rugsėjo mėn. 4 d.	
2015-01-05 (už 2013 m.)		UAB „Omnitel“	2008 m gruodžio mėn. 11d.	
2014-07-09		AB „Lietuvos geležinkeliai“	2012 m. rugpjūčio mėn. 6 d.	
2014-03-31		SEB bankas	2005 m. birželio mėn. 21 d.	
2014-03-21		Swedbankas	2006 m. gruodžio mėn. 4 d.	
2014-01-31		UAB „Eugesta“	2011 m. lapkričio mėn. 22 d.	
2014-04-18		UAB „Vakarų medienos grupė“	2011 m. lapkričio mėn. 4 d.	
2014-05-07		AB „TEO LT“	2005 m. birželio mėn. 14 d.	
2015-07-01	**2014 m.**	AB „Lietuvos energijos gamyba“	2012 m. gegužės mėn. 23 d.	9
2015-05-14		AB „LESTO“	2009 m. balandžio mėn. 14 d.	
2015-06-22		UAB „Omnitel“	2008 m gruodžio mėn. 11d.	
2015-04-10		UAB „Eugesta“	2011 m. lapkričio mėn. 22 d.	
2015-03-18		AB „TEO LT“	2005 m. birželio mėn. 14 d.	

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal, Pasaulinio susitarimo narių tinklo duomenis

Mažesni ataskaitų už 2012 metus skaičių lėmė tai, kad tais metais prie JT pasaulinio susitarimo prisijungė „Lietuvos geležinkeliai“, kurie turėjo vienerių metų laikotarpį paruošti pažangos ataskaitą, taip pat UAB „Vakarų medienos grupė“ 2013 metais nepateikė socialinės atsakomybės pažangos ataskaitos už 2012 metus, nes iki numatyto termino ji nebuvo paruošta ir buvo rengimo etape, vėlesniu laikotarpiu ataskaita už šiuos metus nebuvo pateikta. Per 2014 metus už 2013 metų laikotarpį viso pažangos ataskaitų pateikė 10 proc. didžiausių pagal apyvarta aktyvių Pasaulinio susitarimo narių iš šimto Lietuvos didžiausių pagal apyvartą įmonių, kurios priklauso pasauliniam susitarimui, tik bendrovė Omnitel pavėlavo pateikti ataskaitą iki nustatyto termino, tačiau ją pateikė vėlesniu laikotarpiu. 2015 metais šis skaičius sumažėjo iki 5 proc., kadangi kitos likusios bendrovės 2014 metais nepateko į didžiausių pagal apyvartą įmonių šalyje šimtuką. Viso 4 proc. 2012-2013 metais teikiančių pažangos ataskaitas buvo užsienio kapitalą Lietuvoje turinčios įmonės tokios, kaip UAB „Omnitel“, SEB bankas, Swedbankas, AB „TEO“ LT, 2014 jų teikė dvigubai mažiau.

8. Paraiškų Nacionaliniam atsakingo verslo apdovanojimui gauti, skaičius per metus

Norint jog įmonės diegtų socialinės atsakomybės principus savo veikloje, puiki skatinamoji priemonė tampa socialiai atsakingo verslo apdovanojimas. Šis apdovanojimų iniciatyva Lietuvoje

rengiama kasmet nuo 2008 metųo nuo 2013 m. Nacionalinio atsakingo verslo apdovanojimo konkursą organizuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija kartu su Ūkio bei Aplinkos ministerijomiS. Ši jau ne vienerius metus rengiama iniciatyva padeda didinti ĮSA žinomumą, atskleidžia ĮSA naudas verslui, visuomenei ir skatiną įmonių veikloje diegti pasaulinius ĮSA principus. Apdovanojimai orientuoti į tas kompanijas, kurios per metus padarė didžiausią pažangą ĮSA srityje, tačiau ĮSA apdovanojimas nesuteikia socialiai atsakingos įmonės statuso, apdovanojimai nukreipti į socialinės atsakomybės procesą, kai įmonės valdymas ir veiklos yra nukreiptos į jų tobulinimą, sugebėjimą derinti įmonės veiklą su socialiniais, aplinkosauginiais reikalavimais, turimų resursų taupymų, visuomenės gerovės gerinimų. Nominacijos yra išskirstomas į kategorijas pagal įmonių dydį: labai mažos, mažos ir vidutinės, didelės šalies įmonės ir tarptautinės įmonės ar jų filialai / atstovybės, veikiančios Lietuvoje. Įmonių teikusių paraiškas skaičius nacionaliniam atsakingo verslo apdovanojimui gauti pateiktas 12 lentelėje, nominacijos teikiamos už praėjusių metų pasiektus rezultatus.

12 lentelė

Nacionaliniai atsakingo verslo apdovanojimai

Metai	**Paraiškas teikusių įmonių skaičius***	**Nominacijų kategorijos**	**Sertifikatai**
2013	41	„Socialiai atsakinga įmonė 2012“ „Metų bendruomeniškiausia įmonė 2012“ „Metų aplinkosaugos įmonės 2012“ „Metų darbovietė 2012“	➢ už svarų indėlį ugdant jaunuosius chemijos ir biologijos mokslų specialistus bei mokslo populiarinimą tarp moksleivių ➢ didelį dėmesį skyrė jaunimo įdarbinimui ir jaunoms šeimoms
2014	43	„Socialiai atsakinga įmonė 2013“ „Metų sveikatingiausia įmonė 2013“ „Metų bendruomeniškiausia įmonė 2013“ „Metų aplinkosaugos įmonė 2013“ „Metų darbovietė 2013“	➢ už aktyvią partnerystę su visomis suinteresuotomis grupėmis ➢ už aktyvų dalyvavimą Kėdainių krašto turizmo plėtroje ir partnerystę su vietos bendruomene ➢ už aktyvų darbuotojų savanorystės skatinimą IR KT.
2015	56	„Socialiai atsakinga įmonė 2014“ „Metų bendruomeniškiausia įmonė 2014“ „Metų aplinkosaugos įmonė 2014“ „Metų darbovietė 2014“ „Metų sportiškiausia 2014“	➢ už aktyvų įsitraukimą į bendruomenės ugdymą aplinkosauginiais klausimais ir socialinę atsakomybę puoselėjančių organizacijų sutelkimą bendriems tikslams ➢ už darbuotojų ir visuomenės švietimą tvarios veiklos aspektais ir dalyvavimą labdaringuose projektuose ir kt.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

*Nacionaliniam atsakingo verslo apdovanojimui gauti teikiamų paraiškų skaičius nėra viešai skelbiamas, duomenys šiam rodikliui nustatyti gauti asmeniškai susisiekus su socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, socialinės partnerystės vyr. specialiste.

Kasmet Nacionalinio atsakingo verslo iniciatyvoje dalyvavimas darosi intensyvesnis nors palyginti išlieka mažas, atsižvelgiant į tai, kad iniciatyvoje dalyvauja 3 kategorijų įmonės. Nuo 2013 m. iki 2015 m. padidėjo paraiškas teikiančių įmonių skaičius, 15 vnt. Kadangi kiekvienais metais gali būti nustatoma papildomų nominacijų, 2014 metais atsirado nauja nominacijų kategorija – „Metų sveikatingiausia įmonė“, kuomet už 2013 metus buvo įteiktas sveikatingiausios įmonės titulas. 2015 metais atsirado dar vienas nominacijų papildymas – „Metų sportiškiausia įmonė“, tačiau nebeliko „Metų sveikatingiausia įmonė“ titulo . Taip pat įmonėms kurios teikia paraiškas yra teikiami sertifikatai už tam tikras veiklas, kurioje įmonė pasižymėjo per vienerius metus. Didėjant įmonių teikiančių paraiškų teikėjams didėja ir nominacijų skaičius, taigi galima matyti jog, įmonės dalijasi gerąja patirtimi ir vis daugiau dėmesio skiria aplinkosauginiams reiškiniams, visuomenei, darbuotojų darbo sąlygų gerinimui, sveiko gyvenimo būdo darbuotojų ir bendruomenės tarpe propagavimui visa tai integruojant į strateginius įmonės dokumentus.

Lietuvoje įmonės nėra iniciatyvios, tai galima spręsti iš mažų skaičių pateikiamų paraiškų nacionaliniam atsakingo verslo apdovanojimui gauti, kas rodo jog iniciatyva nėra efektyvi skleidžiant ĮSA idėjas ir siekiant, jog įmonės diegtųsi ĮSA principus savo veikloje.

3. Pilietinė visuomenė

9. Aukštojo mokslo institucijų, siūlančių specialias ĮSA ir (arba) darnaus vystymosi arba verslo etikos ugdymo programas procentinė dalis

Socialinė atsakomybė yra itin aktuali ne tik viešojo ir privataus sektoriaus įmonėms, tačiau ĮSA turi būti puoselėjama ir švietimo įstaigose, kuriuose turi būti pabrėžiama socialinės atsakomybės ir darnios plėtros svarba bei vertybės, rengiami specialistai galintis dirbti su ĮSA susijusiose veiklose.

Tam, kad ĮSA lengviau integruotųsi visuomenėje, būtina aptarti tai paskaitų, seminarų ar konferencijų metu. Lietuvoje esančių aukštųjų mokyklų ir siūlomų studijų skaičius susijęs su ĮSA ir darnia plėtra nurodytas 13 lentelėje nurodomas kvalifikacijos laipsnį suteikiančių studijų skaičius.

13 lentelė

ĮSA ir darnią studijų programas siūlančių aukštųjų mokyklų skaičius

	Kolegija	**Prof. bakalauras**	**Universitetas**	**Bakalauras**	**Magistras**
Darni/tvari plėtra	1	1	4	1	3
Švari gamyba	-	-	2	-	2

Šaltinis: Sudaryta autoriaus remiantis Aikos sistema

Lietuvoje suteikiančių aukštąjį išsilavinimą iki 2013 buvo 5 su darnia plėtra ir švaresne gamyba susijusios programos, 2014 metais atsirado dvi naujos studijų programos po vieną kolegijinėse ir magistro studijų srityse. Viso Lietuvoje profesinio bakalauro ir universitetinio bakalauro suteikiančių studijų laipsnį susijusi su darnia/tvaria plėtra yra dvi programos o magistratūros laipsnį suteikiančių studijų programų viso yra 5.

Universitetai, kurie suteikia kvalifikacinį laipsnį susijusi su darnia/tvaria plėtra ir švaria gamyba pateikti 14 lentelėje.

14 lentelė

ĮSA ir darnios plėtros mokymo kvalifikacinį laipsnį studijų suteikiančių universitetų sąrašas

Universitetas	Programos pavadinimas	Suteikiamas studijų laipsnis
Mykolo Romerio universitetas	Darnios aplinkos politika ir vadyba	Magistras
Vilniaus universitetas	Darnaus vystymosi komunikacija	Magistras
Vilniaus Gedimino technikos universitetas	Statinių ir jų aplinkos darni plėtra	Magistras
Kauno technologijos universitetas	Aplinkos apsaugos vadyba ir švaresnė gamyba	Magistras
Vilniaus Gedimino technikos universitetas	Aplinkos apsaugos vadyba ir švarioji gamyba	Magistras
Šiaulių universitetas	Ekonomika ir darnus verslas	Bakalauras
Kauno kolegija	Darnus ūkininkavimas	Prof. bakalauras

Šaltinis: Sudaryta autoriaus remiantis Aikos sistema

Universitetas, kuris šiuo metu siūlo daugiausia programų (2) susijusių su darnia ir švaria gamyba yra Vilniaus Gedimino technikos universitetas, kiti paminėti universitetai ir kolegija, suteikia tik po vieną programą ĮSA plėtros skatinimui.

Lietuvoje šiuo metų yra siūlomos 1456 studijų programos, iš jų 0,5 proc. siūlomų programų yra tiesiogiai susijusios su darnumu, kuomet suteikiamas prof. bakalauro, bakalauro ar magistro kvalifikacinis laipsnis. Lietuvoje yra mažai dėmesio skiriama mokslo programoms, kurios suteiktų daugiau kvalifikacinių laipsnių, kurie būtų susiję su ĮSA, o esamos programos yra ribotos ir apima tik darnią ir švarią plėtra.

Norint išsiaiškinti, detaliau apie ĮSA sklaidą švietimo srityse siūlyčiau rodiklį papildyti į jo paieškos spektrą įtraukiant paiešką pagal studijų dalykus, t .y. ar yra dėstoma su ĮSA susijusių studijų dalykų.

10. ĮSA sąvokos paminėjimų žiniasklaidoje skaičius per metus

Geriausias būdas skleisti ĮSA idėjas, tai žiniasklaidos priemonės, kuriuo galima visuomenei padėti įsisąmoninti ĮSA svarbą, naudas ne tik įmonėms ir jas supančiai aplinkai bet ir bendruomenei tausojant aplinka, siekiant lygybės darbo vietoje, tuo pačiu įmonėms inicijuojančioms ĮSA akcijas, skleidžiančioms idėjas apie naudojamus ĮSA principus kasdienėje veikloje, gali tapti puikia reklamine priemone ir atnešti materialios naudos.

Norint sužinoti, kaip dažnai ĮSA ir su ja susijusios idėjos minimos žiniasklaidos priemonėse, buvo atsirinkti penki kriterijai siūlomi Kvaliteto: didžiausi Lietuvos nacionaliniai spaudos leidiniai (Lietuvos rytas, Vakaro žinios, Kauno diena, Šiaulių kraštas, Sekundė), internetiniai žinių portalai (l. rytas.lt, delfi.lt ,15min.lt,vz.lt, alfa.lt) didžiausiųjų miestų pagrindinei leidžiami dienraščiai(Šiaulių kraštas, Sekundė, Sostinė, Vakarų ekspresas, Kauno diena). Pagrindiniai paieškos reikšminiai žodžiai buvo pasirinkti ĮSA, socialiai atsakingas verslas, darnus verslas, darnumas (žr. 6 pav.).

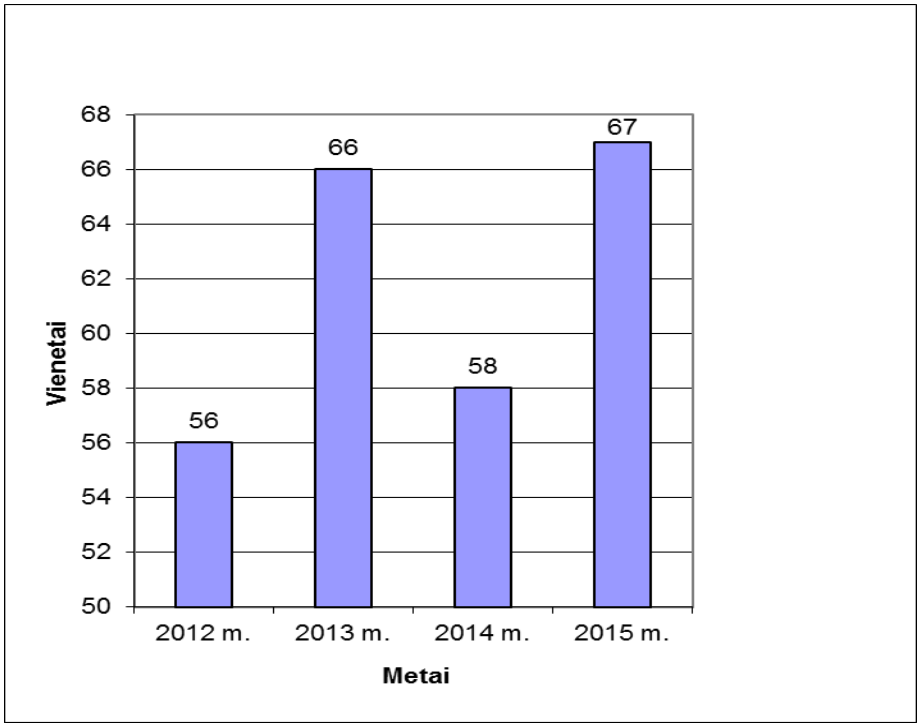

6 pav. ĮSA sąvokų minėjimai žiniasklaidoje
Šaltinis: sudaryta autoriaus

*I-III ketv. duomenys

Pradėjus rodiklio tyrimą paaiškėjo, jog ne visi spaudos leidiniai yra lengvai prieinami ir jų radimui susiduriama su problemomis. Todėl buvo analizuojami šie spaudos leidiniai: l.rytas, Kauno diena, Šiaulių kraštas, Sekundė, delfi.lt, 15min.lr, vz.lt, alfa.lt, vakarų ekspresas.

Susidomėjimas socialinę atsakomybę pamažu auga, ir vis žiniasklaidoje daugiau galime perskaityti straipsnių susijusių su socialinę atsakomybę. Mažiausiai kalbamą apie socialinę atsakomybę buvo 2012 metais, viso ĮSA ir kt. su ja susijusios sritys buvo minima 56 kartus, tačiau jau po metų išaugo iki 66 paminėjimų per metus, 2014 metais stebimas kritimas ĮSA ir kt. su ja susijusių sričių minėjimas, tai galėjo lemti mažesnis vykdomų projektų skaičius su susijusiu socialinę atsakomybę, 2015 metais minėjimas žiniasklaidoje vėl išaugo ir ĮSA ir kt. su ja susijusios sritys aplenkė ankstesnių metų paminėjimų skaičių. Daugiausiai ĮSA ir kt. su ja susijusios sritys buvo paminėtos l.rytas, delfi.lt ir 15 min.lt interneto tinklapiuose, kurie yra populiariausi pagal lankomumą portalai Lietuvoje, o mažiausias ĮSA ir kt., su ja susijusiu sričių minėjimas stebimas dviejų didžiųjų miestų nacionaliniuose leidiniuose Šiaulių kraštas ir Sekundė (Panevėžio miesto laikraštis).

Rodiklis yra netinkamas naudoti, kadangi neįmanomą apskaičiuoti tikslius jo rezultatus, reikalingas atskiras tyrimas nepertraukiamas stebėjimas žiniasklaidos naudojamų priemonių visus metus, todėl šį rodiklį rekomenduoju pašalinti iš rodiklių sąrašo.

11. Parengtų ir ministerijų, įstaigų prie ministerijų, tarptautiniu mastu pripažintų organizacijų dirbančių ĮSA srityje tinklalapiuose viešai skelbiamų metodinių priemonių, skirtų ĮSA principams taikyti skaičius.

Siekiant įmonių socialinio atsakingumo ir skatinant priimti ĮSA principus savo veikloje, valstybė ar jos įgaliota institucija, turi teikti metodines priemones, rekomendacijas dėl ĮSA taikymo, parengtos metodinės priemonės padeda ugdyti sisteminį požiūrį į ĮSA principų vykdymą, teikiamos gerosios ĮSA praktikos pavyzdžiai paskatina patikėti ĮSA nauda. Turint ĮSA metodines priemonės įmonės procesai siekiant numatytų socialiai atsakingų tikslų taps lengvesnis ir greitesnis, išvengs galimų klaidų. Paieška buvo vykdoma naudojantis internetine paieškos sistema, naudojamas raktinis žodis ĮSA metodika. Lietuvoje ruošiamų ir teikiamų metodinių priemonių skirtų ĮSA principams taikyti nurodyti 15 lentelėje.

15 lentelė

Metodinės ĮSA taikymo priemonės Lietuvoje

Metai	Rengėjas	Priemonė
Metodinės gairės		
2012 m.	UAB „Kvalitetas“ ir Daxam sustainability services	Pavyzdinis įmonių socialinės atsakomybės taikymo planas ir įgyvendinimo gairės valstybės valdomoms įmonėms
2012 m.	UAB „Kvalitetas“	Įmonių socialinės atsakomybės gairės vertybinių popierių biržoje listinguojamoms įmonėms
2012 m.	UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai”	Pavyzdinis organizacijų socialinės atsakomybės diegimo planas valstybės institucijose

15 lent. tęsinys

Metai	Rengėjas	Priemonė
2012 m.	UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai”	Socialinio ir aplinkosauginio atsakingumo ataskaitos gairės valstybės institucijoms
ĮSA praktinis taikymas		
2012 m.	JTVP	Atsakingas verslas (IQ žurnalo priedas): *Atsakingas vartojimas: verslo ir vartotojo požiūris* *Įmonių socialinės atsakomybės įgyvendinimas ir nauda* *Investicijos į ĮSA iniciatyvas atsiperka daugiau nei tris kartus*

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Metodinių priemonių skirtų ĮSA principams taikyti buvo paskutinį kartą buvo išleistą tik 2012 metais, viso buvo išleistos 4 metodinės priemonės, taip pat tais pačiais metais buvo išleista ĮSA įgyvendinimo praktikų 3 leidiniai. Tokį mažą kiekį išleidžiamų ĮSA metodikų galėjo lemti tai, kad jau nuo 2014 metų, valstybė nebepatvirtina einamiesiems metams skirtų įmonių socialinę atsakomybę skatinančių priemonių plano (planas tvirtinamas kas 2 metai), kuriame būtų nurodomi siekiami tikslai skatinant ĮSA sklaidą rengiant akcijas, demonstruojant gerąsias ĮSA verslo praktikas, didinant metodinių medžiagų sklaidą versle, plano nepatvirtinimo priežastys užsibaigusi „Dėl nacionalinės įmonių socialinės atsakomybės plėtros 2009–2013 metų“ programa, kurioje vienas iš apibrėžtų tikslų ĮSA principų taikymo metodinių priemonių parengimas ir sklaida. Kitos rastos metodinės rekomendacijos parengtos Jungtinių Tautų vystymo programos Lietuvoje įgyvendinamo projekto „VARTAI: Socialinės ir aplinkosauginės verslo inovacijos“ trims atskiriems verslo sektoriams: Lietuvos kelių ir geležinkelių transporto, privataus sveikatos priežiūros , statybų, taip pat metodinės gairės buvo teiktos maisto pramonei, tačiau metodikos, kurios turėtų palengvinti ĮSA taikymą šiuo metu nėra laisvai prieinamos, kadangi nėra aktyvios, tai vėl gi sukelia papildomų kliūčių siekiant skatinti įmonių socialinį atsakingumą.

12. Lietuvos mokslo leidiniuose publikuoti moksliniai straipsniai, kuriuose nurodomi raktiniai žodžiai, susiję su įmonių socialine atsakomybe.

Jau yra aiškų, jog labai svarbu diegti daugiau mokymo programų, tam, kad padidinti ĮSA sklaidos srautus, viena iš priemonių, kuri mokymosi programose tampa pagrindiniu įrankių ĮSA žinomumo ir naudos skleidimui tai moksliniai straipsniai, kurie leidžią ištirti daugialype ĮSA pusę o tyrimo rezultatai publikuojami visoje šalyje ir yra prienami visoms visuomenės grupėms leidžia stebėti ĮSA panaudojimo galimybes ne tik teoriniu bet ir praktiniu atžvilgiu. Lietuvoje publikuojamu straipsnių skaičius, kurių raktinis žodis ĮSA pavaizduoti 7 pav.

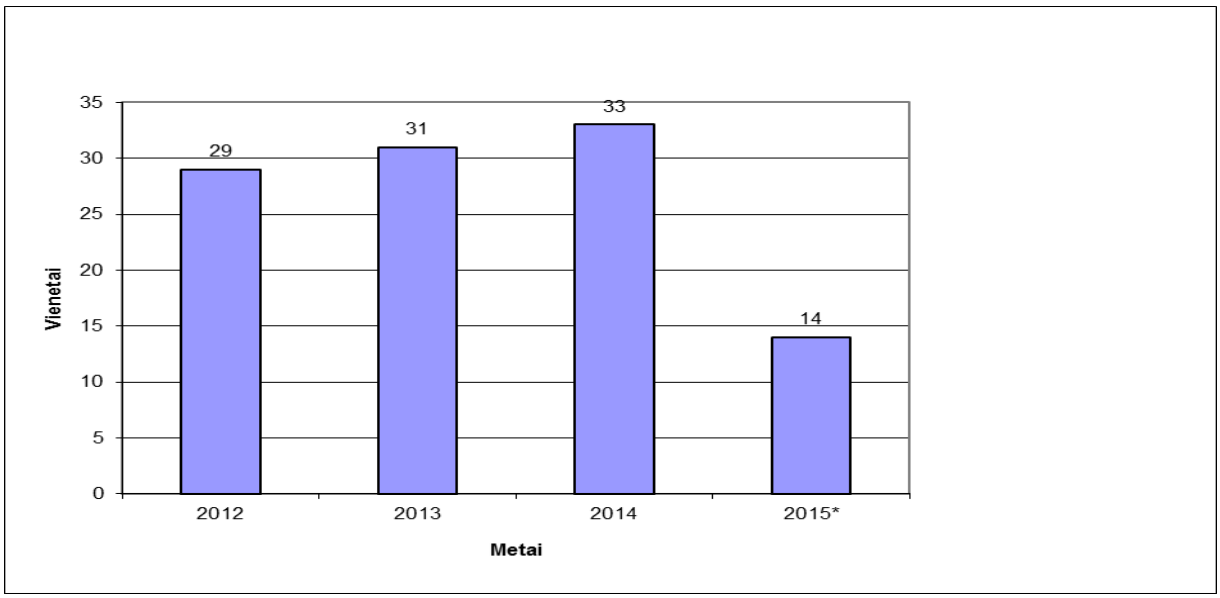

7 pav. ĮSA sąvokų minėjimai moksliniuose publikacijose
Šaltinis: sudaryta autoriaus remiantis, Lietuvos akademinės elektronines bibliotekos duomenimis

*Pateikti I-III ketv. duomenys.

Visos skelbiamos publikacijos apima skirtingas ĮSA kryptis. Nemažai su ĮSA susijusių straipsnių yra publikuojam anglų kalba 2012 m. jų buvo parašyta 8, 2013 m.-14, 2014 m.-13 ir 2015-4 straipsniai. Nuo 2012 metų prasidėjo su ĮSA susijusių temų didėjimas ir 2014 pasiekė savo pika, kuomet buvo publikuota 33 straipsniai, kurių reikšminiuose žodžiuose buvo su ĮSA susiję raktiniai žodžiai. Mažiausiai straipsnių publikuotų su ĮSA reikšminiais žodžiais parašyti 2015 m., kadangi mokslinės publikacijos yra skelbiamos kas tam tikrą nustatytą terminą, kuri pasirenka aukštosios mokyklos, o 2015 sekantis publikacijos leidinys išleistas bus metų pabaigoje. ĮSA susidomėjimas ir žinomumas auga, nagrinėjama vis daugiau su ĮSA glaudų ryšį turinčių temų, taip pat ĮSA poveikį tam tikroms sritims, daug socialinės atsakomybės tyrimų atliekama tam tikruose sektoriuose, bei apie daromą įtaka skirtingoms visuomeninėms grupėms.

Taip pat siūlyčiau šį rodiklį papildyti praplečiant paieškos dokumentų spektrą įtraukiant tokius dokumentus, kaip: metodinės priemonės, moksliniai studijų leidiniai, t. y. vadovėliai.

13. Organizuotų šakinių, respublikinių ir tarptautinių renginių Lietuvoje atsakingo vartojimo klausimais skaičius per metus.

Atsakingo vartojimo skatinimas visuomenėje ir įmonėse yra svarbus ne tik per švietimo programas, mokslinias publikacijas, bet ir per rengiamus kontaktinius susitikimus tiesiogiai su suinteresuotomis šalimis. Vykdomi tarptautiniai, regioniniai renginiai, kuriais siekiama viešosios politikos patobulinimo, siekiant integruoto atsakingo vartojimo teorinio ir praktinio įgyvendinimo Lietuvos įmonėse ir tarp visuomenės narių, tuo prisidedant ir prie ĮSA vystymosi ir augimo. Šiems

tikslams pasiekti taip pat yra svarbus ir valstybės vaidmuo, rodant atsakingo vartojimo pavyzdžius per valstybės institucijas, taip pat organizuojant švietėjiška veiklą, atskiroms visuomenės grupėms, įmonėms, pabrėžiant atsakingo vartojimo svarbą, nauda valstybiniam sektoriui didinant sektorių veiklos skaidrumą, patikimumą kitų šalių atžvilgiu, taip pat akcentuojant atsakingo vartojimo ekonominę naudą verslui, skatinant įmonių konkurencingumą. Paieška buvo vykdoma naudojantis internetine paieškos sistema, naudojamas raktinis žodis atsakingas vartojimas. Lietuvoje organizuotų renginių atsakingo vartojimo klausimais sąrašas pateiktas 16 lentelėje.

16 lentelė

Atsakingo vartojimo skatinimo renginiai Lietuvoje

Metai	Organizatorius	Renginys
2012	Jungtinių Tautų vystymo programa Lietuvoje	(Ne)atsakingas vartojimas – vartotojas ir verslas
2012	Švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos vaikų ir jaunimo centras, pakuočių tvarkymo organizacija	„Švietimas tvariam vystymuisi ugdant pasaulio pilietį"
....-2012 2013	Šiaurės ministrų taryba, NORDPLIUS programa	Green life
2012-2013-2014	Comenius	„Vartokime ir rūšiuokime atsakingai. Už atliekų perdirbimą, piliečiai!"
2013-2014	Žaliosios politikos institutas	„Taupykime energiją"
2014	LR aplinkos ministerija, Eko konsultacijos, Darom	Seminaras gyventojams ir bendruomenėms Skatinantis atsakingo vartojimo kultūrą ir ekologišką elgesį, supažindinantis su atliekų tvarkymo sistema ir atliekų prevencijos principais
2014	EKO logika	Eko LOGIKA 2014. Pirmoji kokybiškos namų aplinkos ir atsakingo vartojimo paroda-forumas
2014	LR aplinkos ministerija	Seminaras apie atliekų tvarkymą sodininkų bendrijose
2014	Lietuvos vartotojų institutas	„Atsakingas vartojimas: investicija į asmens, visuomenės, valstybės ir planetos gerovę"
2015*	Kauno miesto savivaldybės administracijos Aplinkos apsaugos skyrius	„Atsakingų vartotojų ugdymas Kauno švietimo įstaigose"
2015*	Lietuvos vaikų ir jaunimo centras kartu su ŠMM ir URM	„Globaliojo švietimo scenarijus: Nuo sampratos iki veiksmų"

Šaltinis: sudaryta autoriaus

*10 mėn.duomenys

Daugiausiai rengtų kontaktinių susitikimų atsakingo vartojimo švietimui vyko 2014 metais, viso 3 seminarai vienas forumas ir vienas projektas kuris prasidėjo 2013 metais ir 2014 metais baigėsi. Ypač didelis projektas kuris organizuojamas jau ne vienerius metus didinant moksleivių visoje šalyje atsakingą vartojimą tai Comenius rengtas projektas „Vartokime ir rūšiuokime

atsakingai. Už atliekų perdirbimą, piliečiai!“. Mažiausiai dėmesio atsakingo vartojimo švietimo didinimui buvo skirta 2015 m. tuomet surengti tik du seminarai. Kadangi valstybė turėtų būti labiausiai suinteresuota atsakingo vartojimo didinimu, matyti, kad 2015 metais dėmesio šiam tikslui neskyrė priešingai nei ankstesniais metais, kai jos valdomos ministerijos organizavo bent po vieną seminarą atsakingo vartojimo sklaidai, tokius sprendimus galėjo lemti Nacionalinės įmonių socialinės atsakomybės plėtros 2009–2013 metų programos įgyvendinimo 2012–2013 metų priemonių plane, nebenumatoma priemonė atsakingas vartojimas, rengiant seminarus konferencijas ir kt., tad tai tampa, neprivaloma ir neįpareigoja valstybės institucijų rengti kontaktinius susitikimus ir vykdyti švietėjišką veiklą. Tačiau atsakingo vartojimo skatinimui nemažai dėmesio skyrė kitos organizacijos, Jungtinių Tautų vystymo programa Lietuvoje, Šiaurės ministrų taryba, Žaliosios politikos institutas, Comenius, EKO logika, Lietuvos vartotojų institutas, Kauno miesto savivaldybės administracijos Aplinkos apsaugos skyrius, Lietuvos vaikų ir jaunimo centras kartu su ŠMM ir URM.

Rodiklį siūlyčiau papildyti įtraukiant naujus raktinius žodžius skirtus ne tik vartojimui atsakingam bet ir kitus susijusius su darniu vystymąsi ir ĮSA, vykdant paiešką kiek šiomis temomis buvo organizuojama renginių per metus.

Lietuvoje vis atidžiau žvelgiama į atsakingą vartojimą, tai rodo organizuojamų renginių skaičius per metus, daugiausiai dėmesio yra skiriama į aplinkos tvarkymą ir gamtos tausojimą, mažiausias dėmesys kreiptinas į atsakingą energijos vartojimą.

4. Aplinka

14. Aplinkos vadybos sistemas ir standartus (ISO 14001, EMAS) sertifikavusių ir (arba) registravusių įmonių skaičius

Pasaulyje šiuo metu yra populiari ir itin naudinga ISO 14001 standartų sistema, kurios tikslas įrodyti produktų bei teikiamų paslaugų kokybę. Užsakovai norintys užsitikrinti įmonės su kuria bendradarbiauja sąžiningu, gali prašyti tai patvirtinti, įrodant jog tiekėjai laikosi aplinkosaugos standartų, o jei tiekėjai jų nesilaiko gali reikalauti įsidiegti standartus patvirtinančius jų aplinkosauginę veiklą. Standartai ne tik patenkina klientų/vartotojų pasitikėjimo užtvirtinimo poreikius, bet ir atneša naudos ir ją įsidiegusiai įmonei, palengvinant technologinius procesus suaktyvinant jų galimybes, panaudojant aplinkosauginių problemų sprendimui, taip pat suteikia konkurencinį pranašumą pasaulinėje rinkoje. Įmonių įsidiegusių šia sistemą skaičius pavaizduotas 8 pav. Ne ką mažiau svarbi yra ir [6]EMAS sistema, kuri taip pat suteikia naudos ją įsidiegusiai įmonei,

[6] EMAS- Europos Sąjungos aplinkosaugos vadybos ir audito sistema

kadangi atitikimas aplinkosaugos įstatymų reikalavimų pagerėja, todėl mažėja kaštai išlaidų už teršalų tvarkymą, taip pat pasitarnauja pirkimo procesuose.

Lietuvoje EMAS standartą iki 2012 metų turėjo įsidiegusios 6 įmonės, nuo 2013 metų UAB „Omintekso“ registracija EMAS sistemoje buvo sustabdyta, kadangi įmonė kompetentingai įstaigai šiuo atveju Aplinkos apsaugos agentūrai per du mėnesius nuo pareikalavimo nepateikė patvirtintos aplinkosaugos ataskaitos, atnaujintos aplinkosaugos ataskaitos arba pasirašytos deklaracijos, kuria patvirtinama, kad vertinimas ir patvirtinimas buvo atlikti laikantis reglamento. Nuo 2015 metų prie EMAS sistemos prisiregistravo dar viena įmonė tai UAB "Eckes-Granini Lietuva". Nors EMAS sistemą gali diegtis bet kokio dydžio įmonės, toki mažą skaičių sertifikavusių EMAS lemia tai keliami aukšti reikalavimai EMAS sistemos diegimui, įmonės privalo priimti aplinkos politiką, kurioje įmonė įsipareigotų atitikti visus aplinkosauginių įstatymų reikalavimus, bei nuolat gerinti aplinkosaugos veiksmingumą, taip pat įmonėje privalomas aplinkosaugos auditas, pagal kurį vėlesnių laikotarpiu turi būti tobulinama pirminė sistema ir teikiama ataskaita, kitas itin svarbus dalykas kas lemia maža įmonių EMAS sistemos diegimą tai registracijos mokestis (EMAS sistemoje registracija trunka 3 metus), kuris priklausomai nuo įmonės dydžio įmonei gali būti nepageidautinas.

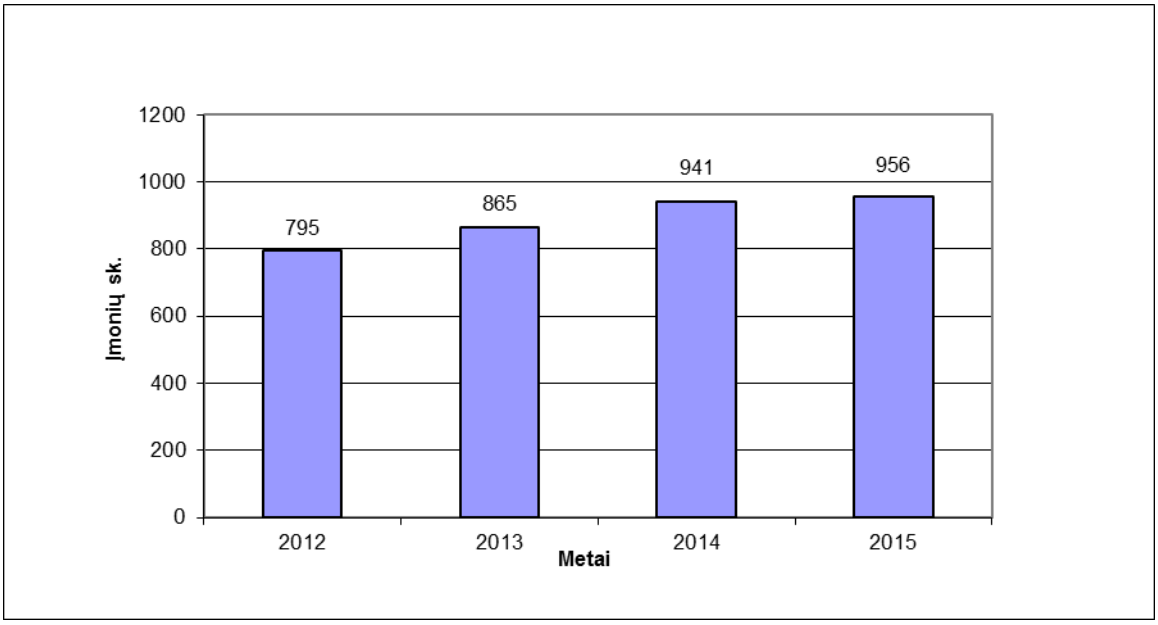

8 pav. ISO 14001 standartą turinčių įmonių skaičius
Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis Lietuvos standartizacijos departamentu

*I-III ketv. duomenys.

Lietuvoje kasmet vis didėja daugėja įmonių sertifikuojančių ISO 14001 standartą, kas rodo įmonių atsakingumo didėjimą. Nuo 2012 metų sertifikavusių standartą skaičius išaugo 161 įmone, tai lėmė standarto diegimo savikaina, kuri išties atsiperka sumažinus žaliavų, energijos sąnaudas, išlaidas atliekų tvarkymui.

Rodiklis nėra laisvai prieinamas, norint gauti informaciją apie tai kiek įmonių įsidiegė šį standartą buvo kreiptasi į Lietuvos standartizacijos departamentą notifikavimo ir tarptautinių ryšių skyrių. Numatyti tikslias standartų didėjimo priežastis galima sužinoti tik atlikus papildoma tyrimą ir apklausus įmones, kurios įsidiegė ISO 14001 standartą, tačiau duomenys apie įmones nėra teikiami, todėl šiuo atveju taip pat sunku išsiaiškinti ar per visą šį laikotarpį visos įmonės išlaikė standartą. Taip pat skaičius dėl standarto ISO14001 nėra baigtinis, kadangi ne visos nepriklausomos sertifikavimą suteikusios įmonės pateikia duomenis standartizacijos departamentui.

15. Išmetamų šiltnamio efektą skatinančių dujų (ŠESD) kiekis ir atsinaujinančiosios energijos vartojimas

Klimato kaita itin aktuali šių dienų tema, viena iš svarbiausių priežasčių lemiančių ir įtakojančių klimato kaitą tai šiltnamio efektą sukeliančios dujos išmetamos į atmosfera. Visuomenė šiuo atveju yra ne vienareikšmiška, kad būtų sumažintas šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimas, mokslininkai pagrįsti nurodė, jog didelę įtaka tam turi žmonių atliekama veikla. Siekiant išsiaiškinti, kaip šalims sekasi įgyvendinti savo tikslus, kasmet turi teikti nacionalines ataskaitas. Kiekviena šalis yra įsipareigojusi mažinti ŠESD išmetimus, Lietuvos ŠESD patekimo į orą skaičiai pateikti 17 lentelėje.

17 lentelė

ŠESD išmetimas į orą Lietuvoje

Metai	ŠESD išmetimas, mln. t.
2012	21 622,29
2013	19 690,22

Šaltinis: sudaryta autoriaus remiantis Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis

Lietuvoje ŠESD ataskaitas teikia aplinkos apsaugos agentūra, tačiau už 2012 metus ataskaitą buvo pateikta tik 2014 metais, o už 2013 metus ataskaita pateikta 2015 metais. šiuo metu apie 2014-2015 metų laikotarpius duomenų nėra pateikta. Tačiau pagal 2012 metų duomenis Lietuvos išmetamų į atmosferą ŠESD buvo 21 622,29 mln. tonų, o 2013 metais sumažėjo iki 19 690, 22 mln. tonų, per metus. Lietuva pasiekė tarptautinius įsipareigojimus iki 2012 metų buvo numatyta ŠESD sumažinti 8 proc. lyginant su baziniais 1990 metais, vėliau šis terminas buvo pratęstas dar aštuoneriems metams iki 2020 metų, ŠESD išmetimus Lietuva sumažino 55,6 proc. 2008-2012 metų laikotarpiu, o išmetamas kiekis 2013 m. sumažėjo 58,69 proc. lyginant su baziniais 1990 metais, tai beveik 7 kartais daugiau nei įsipareigojo Lietuva ir per trumpesnį laikotarpį nei buvo numatyta. Lietuva per 2012-2013 metus, padarė matomą pažangą, įgyvendinant klimato kaitos išsikeltus tikslus ir uždavinius, kurie yra numatyti Nacionalinėje klimato kaitos valdymo politikos

strategijoje ir kituose strateginiuose dokumentuose. Tokiems ŠESD išmetamų dujų į atmosferą kiekiui mažėjimui, įtakos turėjo atliekų tvarkymo sistemos keitimasis, miškų dirbtinio sodinimo, sintetinių trąšų apimčių naudojimo ir gyvulių skaičiaus mažėjimo, skatinant atsinaujinančios energijos išteklių naudojimą, energijos vartojimo efektyvumo didinimas bei atominės energetikos plėtra.

Pagal 2015 metais pateikta 2014 metų LR energetikos ministerijos veiklos ataskaitoje yra pažymima jog Energetikos ministerija 2014 m. parengė Nacionalinės atsinaujinančių energijos išteklių plėtros programos projektą iki 2020 metų, kurį suderino su suinteresuotomis institucijomis ir visuomene. Šios programos tikslas – nustatyti suvartotos atsinaujinančių išteklių energijos nacionalinius planinius rodiklius elektros energetikos, šilumos energetikos ir transporto sektoriuose ir atitinkamas priemones šiems rodikliams pasiekti. Lietuva ne vėliau kaip kas 2 metus turi teikti ataskaitas Europos komisijai apie pažangą skatinant ir naudojant atsinaujinančius energijos išteklius, iki 2020 m. Lietuva yra įsipareigojusi pasiekti numatytą tikslą iki 23 proc. padidinti atsinaujinančių energijos išteklių įnašą į bendrą energijos balansą (žr. 18 lentelė).

18 lentelė

Atsinaujinantys energijos ištekliai Lietuvoje

Metai	**Atsinaujinančių energijos išteklių dalis galutiniame energijos balanse**	
	Faktiškas	**Prognozuotas**
2012	21,7	16,6
2013	22,9	17,4

Šaltinis: sudaryta autoriaus remiantis LR energetikos ministerijos duomenimis

Pagal pateiktus duomenis matyti, jog Lietuva užsibrėžta tikslą iki 2020 metų atsinaujinančių energijos išteklių padidinimą beveik pasiekė jau 2013 metais, ir buvo 5,5 punkto didesnis nei buvo numatytas, taip pat 2012 metais prognozės buvo viršytos nei numatytos patvirtintame ataskaitos apie pažangą skatinant ir naudojant atsinaujinančius energijos išteklius teikimo Europos komisijai tvarkos apraše.

16. Bendros valstybės aplinkosaugos išlaidos

Ekonominis augimas priklauso nuo ribotų neatsinaujinančių gamtos išteklių, kurių vis mažėja, dėl daromų žmonijos veiksmų, nepagalvojant apie ateitį. Svarbu versle, kuris turi itin didelę galią šiuolaikiniame amžiuje, integruoti ĮSA ir jos principus, kurie verslui parodytų tikrąjį kelią ir leistu suvokti, jog naujų produktų įvedimas, kurie yra toksiški gali sutrikdyti ekologinę pusiausvyrą, gamtos negalima niokoti, kadangi tai gyvybę palaikanti sistema, taip pat neįmanoma išgauti daugiau gamtiniu išteklių nei jų yra, dėl šių priežasčių ĮSA tampa svarbi ir itin aktuali ne tik verslui bet ir valstybėms, kurios pirminiu prioritetu tampa supančios aplinkos ir jos duodamos naudos išsaugojimas, ne tik sau bet ir ateities kartoms, todėl valstybė privalo ne tik kontroliuoti verslo

veiksmus bet ir investuoti į aplinkosaugą, taip rodydami pavyzdi ir kitiems. Lietuvos valstybės išlaidos skiriamos iš valstybės biudžeto aplinkosaugai nurodyta 19 lentelėje.

19 lentelė

Aplinkos apsaugai skiriamos lėšos Lietuvoje

Metai	Asignavimai be ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšų, tūkst. EUR	Asignavimai su ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšomis, tūkst. EUR
2012	52,931	223,140
2013	63,741	197,092
2014	88,848	251,667
2015 (III ketv.)	49.960	171.519
Viso:	255,48	843,417

Šaltinis: sudaryta autoriaus remiantis LR finansų ministerijos duomenimis

Lietuvos valstybės skiriami asignavimai aplinkosaugai, kasmet vis didėją, nors didžiąją dalį skiriamų asignavimų sudaro ES ir kitos tarptautinės lėšos. Nuo 2012 metų skiriamų valstybės, be paramos iš ES fondų aplinkosaugai asignavimai išaugo 1,68 karto iki 2014 metų. Nors 2015 metų skiriamų Lietuvos valstybės asignavimų suma pateikta tik už 3 ketvirčius, tačiau jau matyti, kad ji beveik siekia 2012 metų skirtą metinę asignavimų sumą. Taip pat matomas 2013 metais mažesnė paramos suma su ES fondais aplinkos apsaugai, tai galėjo lemti 2007-2013 metų valstybės kontrolės atliktas Europos Sąjungos (ES) struktūrinę paramą administruojančios valdymo ir kontrolės sistemos (VKS) veikimo efektyvumo bei 2013 m. Europos Komisijai (EK) deklaruotų išlaidų auditas, kuomet 2013 metais buvo sumažintos netinkamai finansuotos ES paramos išlaidų lėšos, kuomet valstybiniai auditoriai įvertino 27 institucijas, sudarančias valdymo ir kontrolės sistemą Lietuvoje, veiklą administruojant ES paramą, teikiamą šiose srityse: transporto, aplinkosaugos, sveikatos priežiūros, užimtumo, verslo skatinimo, viešojo administravimo, turizmo, ir kt.

Yra svarbu ne tik tai, kiek valstybė viso skiria išlaidų aplinkosaugai, bet ir kokioms aplinkosaugos programoms yra skiriami pinigai (žr. 20 lentelė).

20 lentelė

Aplinkos apsaugos programoms skiriamos lėšos Lietuvoje

2014 m	
Programa	**Skirtos asignavimų sumos atskiroms programoms (Eur)**
Aplinkos apsaugos kontrolė ir būklės vertinimas	14,075
Aplinkos taršos mažinimas ir prevencija	151,384
Biologinės įvairovės apsauga, kraštovaizdžio tvarkymas ir išsaugojimas	25,303
Gamtos išteklių ir paveldo vertybių apsauga	8,102

20 lent. tęsinys

Programa	Skirtos asignavimų sumos atskiroms programoms (Eur)
Hidrometeorologiniai stebėjimai ir prognozės	3,586
Bendrųjų miškų ūkio reikmių finansavimo programa	6,951
Lietuvos pasiekimų pristatymas pasaulinėje parodoje Italijoje	2,172
Teritorijų planavimo, statybos ir būsto politikos įgyvendinimo koordinavimas	14,502
Bendrosios aplinkos politikos įgyvendinimo koordinavimas	8,897

Šaltinis:sudaryta autoriaus remiantis Teisės aktų registro duomenimis

Daugiausiai dėmesio 2014 metais valstybė skyrė aplinkos taršos mažinimo prevencijos programai 151 384 Eur., tai sudaro daugiau nei pusė valstybės skiriamų išlaidų aplinkosaugai tais metais, kas rodo, jog valstybei rūpi aplinkosauginės problemos ir jas aktyviai sprendžia. Mažiausiai valstybės aplinkosaugos lėšų buvo skirtą Lietuvos, pasiekiamų Italijoje pristatymui 2 172 Eur., ir hidrometeorologiniams stebėjimams ir prognozėms 3 586 Eur per metus, visos lėšos skirtos aplinkosaugai yra paskirstomos įgyvendinant 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijų veiksmų programą.

17. Ekologinio pėdsako įvertinimas

Klimato kaita, gyvūnijos, augalų įvairovės nykimas, ir esamų žemės resursų mažėjimas, rodo, kad žmonių atliekami veiksmai ir poveikis aplinkai daro ženklią įtaką ir viršija normas. Tad norint atstatyti žmonių sunaudojamus resursus ir neutralizuoti reikia imtis kraštutinių bet efektyvių veiksmų norint pakeisti situaciją. Todėl būtina apskaičiuoti ekologinį pėdsaką, kuris parodo kiek reikia žmonijos poreikiams patenkinti planetos išteklių. Lietuvoje ekologinio pėdsako vertinimai nėra atliekami, pasaulyje šios iniciatyvos ekologinio pėdsako skaičiavimo imasi JTO, tačiau apdoroti ir pateikti esminę statistiką užtrunka tris metus.

Informacija apie šalies ekologinį pėdsaką nėra pateikiama, visa informaciją apie tai yra jau pasenusi ir netinkama naudoti.

Atsižvelgiant į tai, jog rodiklis apskaičiavimas užtrunka ilgą laiką siūlau šį rodiklį pašalinti iš rodiklių sąrašo.

5. Darbo santykių klausimai

18. Darbo santykių vadybos sistemas (SA8000, OHSAS 18001) sertifikavusių įmonių skaičius

Įmonė, kuri siekia dirbti sėkmingai turi mokėti valdyti paslaugų ir gamybos procesų kokybę. Puikus valdymas įrodo, jog įmonė moka kontroliuoti veiklos procesus, taip pat suteikia klientams pasitikėjimo. Įdiegta tinkama darbo santykių vadybos sistema padidins įmonės veiklos efektyvumą, pagerins ryšius su darbuotojais, esamais ir būsimais klientais, pakeis jų požiūrį į įmonę, suteiks

pranašumo prieš konkurentus. Kiekviena įmonė veikloje patiria riziką, kurią reikia suvaldyti, sumažinti ir įvertinti. Šiam tikslui pasiekti tinkamiausia vadybos sistema OHSAS 18001, kuri skirta rizikos veiksnių valdymui ir padeda sumažinti nelaimingų atsitikimų darbe skaičių, o naudojant standartą tikslingai įgyvendinami būtini saugos ir sveikatos reikalavimai. Įmonių įsidiegusių OHSAS 18001 sistemas skaičius pateiktas 23 lentelėje. Taip pat itin svarbi vadybos sistema yra orientuotą į darbuotojus, kuri užtikrina įmonės etiškumą tarptautiniu požiūriu. SA8000 socialinio atsakingumo sistema, kuriuo remiantis įmonė turi laikytis standarte numatytų tarptautinių konvencijų ir deklaracijos (žr. 21 lentelė).

21 lentelė

OHSAS 18001 ir SA 8000 sertifikavusių įmonių skaičius

	Įmonių skaičius	
Metai	**OHSAS 18001**	**SA 8000**
2012	495	12
2013	521	16
2014	577	17
2015*	584	15

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis Lietuvos standartizacijos departamentu

*I-III ketv. duomenys

OHSAS 18001 sistemą šiuo metu yra sertifikavusios 584 įmonės, kas rodo, jog įmonių vadovams rūpi jų darbuotojai ir sveikata. Šį standartą diegiančių įmonių kasmet vis daugėja, kadangi vadovai tampa atsakingesni, taip pat įsidiegus šia sistemą suteikia daugiau galimybių dalyvaujant Lietuvos ir Europos sąjungos skelbiamuose konkursuose.

2012 metais SA 8000 standartą viso buvo įsidiegusios 12 įmonių iki 2014 metų šis skaičius augo ir tais metais standartą jau turėjo 17 įmonių, tačiau 2015 metais fiksuotas standartą turinčių įmonių mažėjimas. Tokius mažus skaičius turinčius įmonių SA 8000 standartą lemia griežti reikalavimai, kurių turi laikytis ją įsidiegusi įmonė, išdėstyti reikalavimai standarte yra tarptautinio lygio, tai pat tai auditavimo standartas, nustatantis ar verslas atitinka sąžiningo verslo kriterijus, nors įmonės ir neturi teikti kasmetinių ataskaitų, taip pat didelę įtaka mažam šio standarto diegimui įmonėse turi ir įmonių vadovų siauras požiūris į socialinę atsakomybę.

SA 8000 ir OHSAS 18001 nėra laisvai prieinami, norint gauti informaciją apie tai kiek įmonių įsidiegė šiuos standartus buvo kreiptasi į Lietuvos standartizacijos departamentą notifikavimo ir tarptautinių ryšių skyrių. Taip pat skaičius dėl standartų SA 8000 ir OHSAS 18001 nėra baigtinis, kadangi ne visos nepriklausomos sertifikavimą suteikusios įmonės pateikia duomenis standartizacijos departamentui.

Lietuvoje vis daugiau dėmesio skiriamą į rizikų darbo vietoje valdymą, tai rodo didėjantis sertifikuojančių šį standartą įmonių skaičius, tačiau įmonės ne itin suinteresuotos tarpusavio darbuotojų santykių gerinimą, kurių sertifikatų skaičius tesiekia 15.

19. Darbuotojų, priklausančių profesinėms sąjungoms, procentinė dalis

Narystė profsąjungoje yra vienas iš tų esminių elementų apie kuriuos nesusimasto dauguma darbuotojų, pradedančių siekti karjeros, o taip pat darbuotojai, kurie jau turi ilgametį darbo stažą. Daugelis jų neįvertina, kokį svarbų vaidmenį profsąjunga atlieka darbo sąlygų gerinime ir ginant darbuotojų teises. Iškilus problemų darbe darbuotojas visad galės būti ramus nes kreipusis į profsąjunga gaus visa reikiamą pagalbą, suteikiant visą reikiamą informaciją, konsultuojant ir sprendžiant iškilusius neramumus, profsąjungą apsprendžia ir tokias problemas, kuomet yra pažeidžiamos darbuotojų teisės ir yra reikalinga teisinė pagalba. Tad kuo daugiau aktyvių darbuotojų teikiančių savo pasiūlymus bus profesinėje sąjungoje, tuo daugiau galios ji turės ir galės konstruktyviai bendradarbiaudami išsireikalauti geresnių darbo sąlygų, garantijų. Lietuvoje esančių profsąjungoje narių dalis nurodyta 22 lentelėje.

22 lentelė

Profsąjungoms priklausantys nariai

Metai	Dirbančiųjų darbuotojų (tūkst.)	Narystės profsąjungoje (tūkst.)	Proc.
2012	1 161,0	102,3	8,8
2013	1 185,6	95,3	8,0
2014	1 215,5	94,2	7,4

Šaltinis: sudaryta autoriaus remiantis Statistikos departamentu

Nors matyti, jog nors nuo 2012 iki 2014 metų augo dirbančiųjų darbuotojų skaičius, tačiau profsąjungoje esančių narių užfiksuotas skaičius 2012 m. sudarė 8,8 proc. viso dirbančiųjų skaičiaus ir iki 2014 metų pabaigos sumažėjo iki šalyje buvo 7,4 proc. fiksuotų profsąjungos narių iš viso nuo bendro dirbančiųjų skaičiaus. Tokias permainas lėmė įmonių skylimas ar reorganizavimas, tokių, kaip Teo ir Omnitel, kurie šiuo metu jungiasi, vyksta paralelių padalinių integracija, griūva buvusios struktūros, todėl šiose veikimo srityse veikiančios profsąjungos netenka narių. Kitas dalykas tai valdžios netinkamas požiūris į profsąjungas, kurie jas įvardija, kaip ekonominį stabdį, taip pat mažai yra viešinamą apie kitose šalyje esamas profsąjungas ir joms skiriamą valstybės bei šalies prezidento dėmesį, bei požiūrį.

Tačiau šis rodiklis netikslingas naudoti, kadangi neįmanoma išskirti kiek profsąjungos narių sudaro nedirbantys asmenys, nes nuo 2013 metų įsigaliojus Profesinių sąjungų įstatymo pataisoms, į profsąjungas leidžiamą stotį visiems norintiems net ir neturintiems darbo santykių, darbingo amžiaus žmonėms bei jie turi visas profesinės sąjungos narių teises ir pareigas, nustatytas profesinių sąjungų įstatuose (statute), išskyrus teisę balsuoti priimant sprendimus dėl streiko skelbimo,

kolektyvinių sutarčių sudarymo ir vykdymo bei dėl kitų klausimų, kurie gali turėti įtakos darbuotojų ar kitais įstatymų nustatytais pagrindais dirbančių asmenų teisėms ir pareigoms, todėl rodiklis siūlyčiau papildyti ieškant profsąjungai priklausančių narių dalies nuo bendro darbingo amžiaus žmonių.

20. Lyčių lygybė versle ir valdyme

Per pastarąjį šimtmetį moterų teisės Europos šalyse itin smarkiai pasikeitė ir į viską lyčių lygybę yra žvelgiama kitaip, tačiau dar ir dabar galime susidurti su diskriminacijos atvejais, kadangi dar ne visi suvokia galima lygių teisių naudą, nors Europos Sąjunga sparčiu žingsniu žengia į priekį ir nori šį požiūri pakeisti ir integruoti kuo daugiau moterų į valdančius postus, svarbių sprendimų priėmimą, bei suvienodinti darbo užmokestį gaunamą su vyrų einančiu analogiškas pareigas bei kovojant prieš smurtą sutelkta į moteris. Siekiant darnios visuomenės plėtros būtina užtikrinti racionalų, visapusį ir lygiavertį moterų ir vyrų dalyvavimą bendruomenėje, kas leistu produktyviai išnaudoti žmogiškuosius išteklius. Kitas itin svarbus aspektas tai abiejų lyčių interesų atstovavimas politikoje, kuomet suinteresuotosios šalis turi lygias galimybes pareikšti savo nuomonę priimant svarbius sprendimus.

Apie moterų ir vyrų dalyvavimą priimant sprendimus verslo institucijose nacionaliniu lygiu pateiktas (23 lentelė).

23 lentelė

Asmenų pagal lytį pasiskirstymas listinguojamose įmonėse

Šalys	**Listinguojamos įmonės**	**Moterys**	**Vyrai**	**Moterys**	**Vyrai**
		2015 m.			
		Prezidentai, proc.		**Nariai, proc.**	
Lietuva	23	4	96	16	84
Latvija	28	18	82	32	68
Estija	15	0	100	8	92

Sudaryta autoriaus remiantis: Europos komisijos tinklapio duomenimis

Moterų dalyvavimas priimant sprendimus vis dar yra nežymus, viso 16 proc., 4 proc. iš jų užima pirmininkaujančio asmens aukščiausio sprendimų priėmimo vietą, likusi dalis 12 proc. taip pat dalyvauja sprendimo priėmime tik jų užimamos pareigos ne tokios svarbios. Lietuvą šiuo požiūriu lenkia Latvija kur moterų dalyvavimas priimant sprendimus, listinguojamų įmonių narių pozicijoje yra dvigubai didesnis ir sudaro 32 proc., iš kurių 18 proc. pirmininkauja priimant sprendimus. Mažiausias moterų dalyvavimas priimant sprendimus matomas Estijoje, kur tik 8 proc. moterų dalyvauja šiuose procesuose, kaip narės.

Moterų pasiskirstymas šalies parlamente pateiktas (24 lentelė).

24 lentelė

Moterų ir vyrų pasiskirstymas Lietuvos parlamente

	2015 m.			
	Moterys	**Proc.**	**Vyrai**	**Proc.**
Rinkimai į Europos parlamentas	1	9,1	10	90,9
Seimo narių rinkimai	33	23,4	108	76,6
Viso:	35	23	118	77

Šaltinis: sudaryta autoriaus remiantis Statistikos departamentu

Lietuvoje svarbius postus viso užima 153 asmenys, iš jų 23 proc. sudaro moterys. Šiuo metu seimo kadencijoje yra 23,4 proc. moterų, iš jų viena moteris seimo pirmininkė, o Europos parlamente 9,1 proc. Šalies prezidentė moteris.

Daug diskusijų sulaukiantys lyčių lygybės klausimas yra svarbus ne tik jog sužinoti kiek moterų užima svarbius postus, bet ir tai koks užmokestis laukia už atliktą darbą, Daugeliu atveju nors ir eidami tas pačias pareigas vyrų ir moterų gaunamas atlygis už tai yra ženkliai skirtingas (25 lentelė).

25 lentelė

Vyrų ir moterų darbo užmokesčio atotrūkis

Metai	**Valstybės sektorius, proc.**	**Privatus sektorius, proc.**
2012	13,3	16,1
2013	13,3	15,8
2014	15,6	16,4

Šaltinis: sudaryta autoriaus remiantis Statistikos departamentu

2014 metais valstybės sektoriuje moterų ir vyrų darbo užmokesčio atotrūkis sudarė 15,6 proc., tai 2,3 proc. punkto daugiau nei ankstesniais metais. Lietuvos valstybinio sektoriaus įmonės dalinai įvykdė 2010-2014 metų moterų ir vyrų lygių galimybių programą, kuri buvo skirta 2010-2014 metų laikotarpiui, sumažindama darbo užmokesčio atotrūkį 0,9 punkto, kuris 2010 metais sudarė 14,2 proc.(2011 duomenimis darbo užmokesčio atotrūkis buvo 12,1). Privačiajame sektoriuje darbo užmokesčio atotrūkis buvo mažinamas palaipsniui ir užtikrintai ir programos tikslai buvo įgyvendinti, tačiau nuo 2012 iki 2014 metų matomas darbo užmokesčio atotrūkio 0,3 punkto augimas, nors 2013 metais buvo sumažėjas iki 15,8 proc. Statistikos departamento duomenimis tokius darbo užmokesčio pokyčius lėmė vyrų ir moterų profesija, išsilavinimas, amžius, darbo stažas, vyrų ir moterų skaičius tam tikroje ekonominėje veikloje ir kt. priežastis, beveik visos statistikos departamento išvardytos priežastis galima vertinti, kaip netikslingas ir nepagrįstos, kas rodo Lietuvos minimalų indelį užtikrinant lyčių lygybę. Lietuva Lietuvoje išsilavinusių ir turinčių aukštąjį ir aukštesnįjį išsilavinimą moterų yra daugiau yra daugiau nei vyrų (žr. 26 lentelė)

26 lentelė

Vyrų ir moterų aukštojo ir aukštesniojo mokslų išsilavinimas

Lytis	Metai					
	2012		2013		2014	
	Tūkst.	Proc.	Tūkst.	Proc.	Tūkst.	Proc.
Vyrai	245,7	32,4	254,7	33,7	274,9	36,5
Moterys	407,9	48,5	413,8	49,6	431,6	52,1

Šaltinis: sudaryta autoriaus remiantis Statistikos departamentu

Kaip matyti išsilavinusių moterų yra daug daugiau nei vyrų, nors nuo 2012 m. iki 2014 m. įgavusių aukštąjį išsilavinimą vyrų padaugėjo 4,1 proc. o moterų 3,6 proc. Tačiau skirtumas tarp išsilavinusių moterų ir vyrų išlieka reikšmingas per tiriamuosius metus apie 16 proc. Todėl išsilavinimas negali būti įvardijama, kaip priežastis lemianti darbo užmokesčio atotrūkio negatyvaus kitimo.

Nors Europos parlamente yra priimti Europos sąjungos teisės aktai skatinantys jai priklausančias valstybes skirti užtikrinti vienodą darbo užmokesti, darbo vietų lygybę, minimalios teisės eiti motinystės atostogų galioja ne vienerius metus, tačiau šalyje moterų lygybės klausimas yra vis dar aktualus ir spręstinas. 2015 metais Lietuvoje buvo patvirtintas nutarimas dėl valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių 2015-2021 metų programos, kurios tikslas nuosekliai, kompleksiškai ir sistemingai visose srityse skatinti moterų ir vyrų lygybę, šalinti moterų ir vyrų padėties skirtumus, skatinant vienodų moterų ir vyrų galimybių užimtumo ir darbo srityse.

Lietuvoje įgytas išsilavinimas neteikia jokių pranašumo moterų atžvilgių, nors Lietuvoje yra daugiau išsilavinusių moterų tačiau jų gaunamas atlygis už atliekamą darbą vis dar išlieka žemesnis nei vyrų.

21. Mirtimi pasibaigusių nelaimingų atsitikimų skaičius per metus, tenkančių 100 000 dirbančiųjų

Kiekvienas darbdavys turi užtikrinti savo darbuotojų saugą ir sveikatą darbinėje aplinkoje, bei atliekant darbą. Tačiau sužalojimai darbe, kurie gali lemti darbuotojo mirtį ar sunkų sužalojimą yra kasdienė realybė su kuria dažnai susiduria įmonės. Veiksniai, kuriuos atliekant iškyla pavojus darbuotojo gyvybei daugelių atveju neapsieina be ilgalaikių pasekmių, kuriuo metu darbuotojas traumuojamas, o laikui bėgant ir blogėja sveikata dėl ko darbuotojas tampa dalinai ar visai nedarbingu, praranda finansų šaltinį taip pat suformuoja nevisavertiškumo kompleksą, dėl nesugebėjimo užtikrinti gerą ateitį sau ir šeimos nariams. Tad mirtinų sužalojimų darbo metu skaičius kasmet geriausiai atskleidžia, kaip laikomasi darbo sąlygų ir standartų.

Lietuvoje mirtimi pasibaigusių nelaimingų atsitikimų darbo vietoje tenkančio 100000 darbuotojų trečius metus (2012 - 2014 metų laikotarpiu) išlieka pastovus 5,1 K dažnumo, kadangi

šis skaičius nurodo apibendrintą rezultatą, ir sunku nusakyti skaičių nekintamumo priežastį būtina skaičius apžvelgti iš ekonominės veiklos rūšies pusės (žr. 27 lentelė).

27 lentelė

Mirtini nelaimingi sužalojimai Lietuvos įmonėse pagal ekonominės veiklos rūšis

Veiklos rūšys	2012 m., proc.	2013 m., proc.	2014 m., proc.
Transporto	27	19	24
Statybos	27	25	20
Apdirbamoji pramonė	5	17	17
Kt. veiklos rūšys	41	49	49

Šaltinis: sudaryta remiantis valstybinės darbo inspekcijos duomenimis

Statybos sektoriuje matomi ryškus pokyčiais per 3 metus nuo 2012 metų, mirtimi pasibaigusių nelaimingų atsitikimų sumažėjo 7 proc., priešingai nei apdirbamojoje pramonėje, kurioje mirtinų nelaimingų atsitikimų skaičius jau 2013 metais išaugo daugiau nei trigubai ir laikosi stabilus. Taip pat nelaimingų atsitikimų augimas matomas ir kitas veiklos rūšis atstovaujančių įmonių. Nors transporto pramonėje 2013 metais sumažėjo mirtinų nelaimingų atsitikimų iki 19 proc., jau po metų šis skaičius šoktelėjo iki 24 proc. per. metus. Atsižvelgus į skaičius matyti, jog stabilumą sąlygoja mirtini atsitikimai kiekvienais metais skirtingose veiklos rūšyse, o ne kartotinas darbo sąlygų pažeidimas, kas rodo įmonių skirtingose veiklos rūšyse socialinio atsakingumo didėjimą, mokantis iš padarytų klaidų ir siekiant pakartotinai jų išvengti. Taip pat tokius pakitimus galėjo lemti ir didėjantis standartų OHSAS 18001.

Kadangi dauguma atsitikimų nutikusių darbe nėra mirtini, o šis siūlomas rodiklis yra ribojantis ir negali nusakyti ar tikrai yra laikomasi nustatytų darbo sąlygų, siūlyčiau šį rodiklį pildyti sunkių nelaimingų atsitikimų darbe skaičiumi, tenkančiu 100000 darbuotojų (žr. 28 lentelė).

28 lentelė

Sunkūs nelaimingi sužalojimai Lietuvos įmonėse

Metai	Sunkių nelaimingų atsitikimų darbe skaičių, tenkantį 100000 darbuotojų
2012	12,4
2013	12,6
2014	9,7

Šaltinis: sudaryta remiantis valstybinės darbo inspekcijos duomenimis http://www.vdi.lt/

Nors mirtimi pasibaigusių nelaimingų atsitikimų skaičius išlieka stabilus jau tris metus, tačiau priešingybė jai tampa sunkių nelaimingų atsitikimų skaičius tenkantis 100000 darbuotojų, kurių nuo 2012 metų sumažėjo 2,7 K dažnumo ir 2014 metais buvo 9,7. Visų nelaimingų sunkių ir nelaimingų atsitikimų darbe priežastys, dėl saugos ir sveikatos kontrolės nesilaikymo, dėl netinkamo darbo organizavimo ir vykdymo, saugios darbo vietos neužtikrinimo, dėl privalomųjų darbuotojų instrukcijų reikalavimų nesilaikymo, nesaugių darbuotojų veiksmų, darbuotojų

neblaivumo darbo metu. Laipsniškas nelaimingų darbe sunkių sužalojimą mažėjimas sietinas su didėjančių OHSAS 18001 sistemų diegimų darbo procesuose.

6. Skaidrumas ir verslo aplinka

22. Korupcijos lygis (pagal „Transparency International“ viešai skelbiamą rodiklį)

Lietuvoje itin paplitę atvejai piktnaudžiavimo savo turimomis galiomis, siekiant asmeninės naudos sau ar artimam žmogui. Tokie veiksmai yra klasifikuojami kai korupciniai, kadangi pasinaudojant turimomis galiomis ir pažeidžiamos esminiai valstybės įstatymai, tokie veiksmai įtakos turi ekonomikai, dėl nesumokėtų pridėtinės vertės mokesčių. Taip pat korupcija šalyje sumažina užsienio investicijas, kadangi klestinti korupcija šalyje rodo, veiklos neskaidrumą, atvaizduoją šalį, kaip nepatikimą ir pernelyg rizikingą investavimui. Dauguma žmonių yra linkę nutylėti apie šalia klestinčia korupcija nė nesuvokdami, kokia žalą ji daro jiems patiems. Lietuvoje korupcijos lygi kasmet matuoja „Transparancy international“(žr. 29 lentelė), kuri siekia jog Lietuvos valstybė vykdytų Junginių Tautų konvencijos prieš korupciją reikalavimus.

29 lentelė

Korupcijos lygis Lietuvoje

Metai	Vieta sąraše	Korupcijos balas
2012	48 (174)	54
2013	43 (175)	57
2014	39 (174)	58

Šaltinis: sudaryta autoriaus remiantis „Transparancy international“ duomenimis, http://www.transparency.lt/

Tiriamuoju atveju 100 – labai skaidri valstybė, 0 – labai korumpuota valstybė. Lietuvoje matomas korupcijos lygio mažėjimas, nuo 2012 m. 4 balais sumažino Lietuva kovos su korupciją lygį, šis pokytis sietinas su 2012 metais, pasikeitusia Vyriausybę, kuomet konservatorių valdyta Vyriausybę pakeitė socialdemokratų sudaryta koalicija, tuomet korupcijos mažinimo klausimas buvo pradėtas spręsti identifikavus pagrindines korupcijos priežastis, bei teisines spragas, taip pat didelis dėmesys buvo nukreiptas į į viešųjų pirkimų proceso tobulinimą ir skaidrumą, o nuo 2014 m sausio 1d. metais vyriausybės sprendimu įsigaliojus Lietuvos teisėkūros įstatymas, kurio pagrindu visi teisės aktų rengiami projektai pradėti skelbti viešai (5 straipsnis, 5 dalis).

23. Socialiai atsakingo investavimo (SAI) veiklos stebėsena

Socialiai atsakingas verslas priima sprendimus galinčius įtakoti vartotojų, darbuotojų socialinė gerovę, tačiau Lietuvoje vis dar mažai kalbama apie tai, o apie socialiai atsakingą investavimą žinančių yra dar mažiau, nors tai, kaip ir socialinė atsakomybė nėra nauja sampratą Europoje. Verslo žiniose nurodoma, jog socialiai atsakingas investavimas tai būdas, kuriuo siekiama dviejų tikslų - užsitikrinant finansinę grąžą sykiu didinti ir visuomenės socialinę gerovę. Kaip šio termino

sinonimai dažnai vartojamos ir sąvokos „tvarus“, „sąmoningas“, „etiškas“ ar tiesiog „žaliasis“ investavimas.

Šiuo metu Lietuvoje nėra registruojamas šalies SAI indeksas, taip pat nėra nacionalinio SAI forumo. Tai rodo, jog šalies verslo aplinka nėra nukreipta į ĮSA sklaidą. Nors Lietuvoje yra įmonių, kurios siūlo socialiai atsakingą investavimą, tarp šių įmonių yra: bankai Swedbank, SEB; pensijų kaupimo fondas Storebrand; fondų valdymo bendrovė Plaza; finansinių paslaugų grupė Nordea.

Siūlau atsisakyti šio rodiklio, kuris tyrimo rezultatų gavimui neturės jokios įtakos.

24. Šešėlinės ekonomikos lygis šalyje

Socialinės atsakomybės uždavinys taip pat yra socialinės gerovės ir aplinkos užtikrinimas visuomenei, o tokios aplinkos neužtikrinimas dėl tam tikrų veiksnių, kaip dideli mokesčiai ar netinkama reguliavimo aplinka susijusi su netikslingai naudojamomis investicijomis, ekonominis nuosmukis, mažas darbo vietų skaičiaus bei atlygis už atliekamą darbą skatina visuomenėje šešėlinės ekonomikos kūrimąsi ir gyvavimą. Todėl norint pamatyti, kaip Lietuva kovoja su šešėlinė ekonomika, tikslinga apžvelgti procesų darančių neigiamą poveikį valstybės mokestinėms pajamoms egzistavimą (žr. 9 pav.)

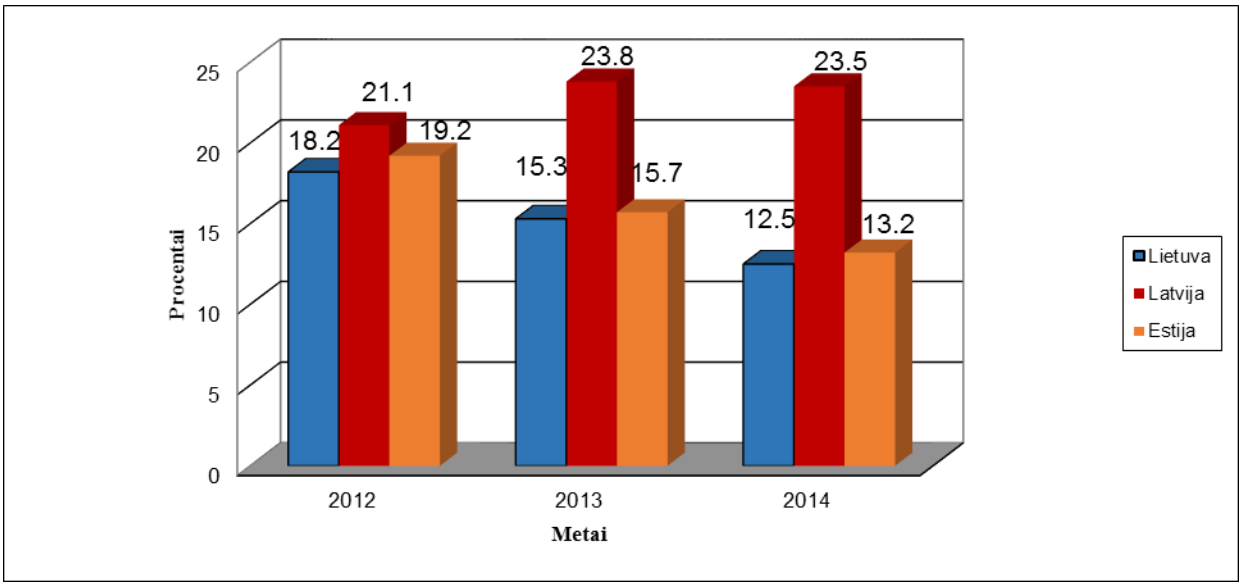

9 pav. Šešėlinė ekonomika Baltijos šalyse

Šaltinis: sudaryta autoriaus remiantis, SSE Riga tyrimo duomenimis

Lietuvoje šešėlinės ekonomikos lygis kasmet mažėja, nuo 2012 metų šešėlis sumažėjo 5,7 proc., tokius pokyčius galėjo įtakoti šalies ekonominės padėties augimas, taikomos prevencinės kovos su šešėlių priemonės, viena iš priemonių tai taikomas kuro deklaravimo tvarka ir automobilių bakų išpylimo kuro kontrolė, prie Vyriausybės sienų. Kaimyninėje Baltijos šalyje (Estijoje) taip pat matomas šešėlinės ekonomikos mažėjimas 6 proc., nuo 2012 metų, priešingai nei Latvijoje, kurioje stebimas šešėlinės ekonomikos augimas 2,4 proc., tam įtakos turėjo TVF(Tarptautinio valiutos

fondo) programos pabaiga, siekiant pagerinti ekonomikos lygį šalyje, bei statybų sektoriaus atsigavimas, kuris daro didžiausia įtaką visų trijų Baltijos šalių šešėlinės ekonomikos egzistavimui.

Atsižvelgiant į išanalizuotą rodiklius ir gautus rezultatus siūlau pataisyta ir papildyta rodiklių rinkinį (žr. 30 lentelė), pritaikyta Lietuvos ĮSA tyrimui, šis rodiklių rinkinys gali kisti, atsižvelgiant į kitimus ekonomikoje, verslo rinkoje ir kt.

30 lentelė

ĮSA vertinimo rodikliai

Nr.	Vertinimo kategorija	Rodikliai	
1.	***Valdymas ir politika***	1. Paskelbtos darnaus vystymosi arba ĮSA nacionalinės strategijos (apimančios ir ĮSA aspektus) arba ĮSA strategijos buvimas	1. Paskelbtos darnaus vystymosi arba ĮSA nacionalinės strategijos (apimančios ir ĮSA aspektus) arba ĮSA strategijos ir valstybės institucijos ar padalinio, kuruojančio ĮSA klausimus, buvimas
		2. 1-ojo rodiklio minėtose strategijose arba Vyriausybės teisės aktuose nurodytos valstybės institucijos ar padalinio, kuruojančio ĮSA klausimus, buvimas	
		3. Žaliesiems pirkimams tenkanti visų viešųjų pirkimų procentinė dalis	2. Žaliesiems pirkimams tenkanti visų viešųjų pirkimų procentinė dalis
		4. Per metus padarytų teisės aktų pakeitimų, skatinančių socialinės atsakomybės plėtrą, skaičius	**Netinkamas naudoti**
2.	***Suinteresuotųjų šalių dalyvavimas ir keitimasis informacija***	5. Aktyvių Pasaulinio susitarimo tinklo narių procentinė dalis nuo bendro Pasaulinio susitarimo tinklo narių skaičiaus	3. Aktyvių Pasaulinio susitarimo tinklo narių procentinė dalis nuo bendro Pasaulinio susitarimo tinklo narių skaičiaus
		6. 100 didžiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių, kurios yra aktyvios Pasaulinio susitarimo narės, procentinė dalis	4. 100 didžiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių, kurios yra aktyvios Pasaulinio susitarimo narės, procentinė dalis
		7. Sektorinę su ĮSA susijusią veiklą vykdančių ir (arba) priemones įgyvendinusių verslo asociacijų procentinė dalis	5. Sektorinę su ĮSA susijusią veiklą vykdančių ir (arba) priemones įgyvendinusių verslo asociacijų procentinė dalis
		8. Reguliarias struktūrizuotas ĮSA ir (arba) darnaus vystymosi ataskaitas teikiančių iš 100 stambiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių procentinė dalis	6. Reguliarias struktūrizuotas ĮSA ir (arba) darnaus vystymosi ataskaitas teikiančių iš 100 stambiausių pagal apyvartą Lietuvoje registruotų įmonių procentinė dalis
		9. Paraiškų Nacionaliniam atsakingo verslo apdovanojimui gauti, skaičius per metus	7. Paraiškų Nacionaliniam atsakingo verslo apdovanojimui gauti, skaičius per metus
3.	***Pilietinė visuomenė***	10. Aukštojo mokslo institucijų, siūlančių specialias ĮSA ir (arba) darnaus vystymosi arba verslo etikos ugdymo programas procentinė dalis	**8. Aukštojo mokslo institucijų, siūlančių specialias ĮSA ir (arba) darnaus vystymosi arba verslo etikos ugdymo programas ir dėstomų pagal studijų dalykus susijusiu su ĮSA procentinė dalis**
		11. ĮSA sąvokos paminėjimų žiniasklaidoje skaičius per metus	**Netinkamas naudoti**
		12. Parengtų ir ministerijų, įstaigų prie ministerijų, tarptautiniu mastu pripažintų organizacijų dirbančių ĮSA srityje tinklalapiuose viešai skelbiamų metodinių priemonių, skirtų ĮSA principams taikyti skaičius.	9. Parengtų ir ministerijų, įstaigų prie ministerijų, tarptautiniu mastu pripažintų organizacijų dirbančių ĮSA srityje tinklalapiuose viešai skelbiamų metodinių priemonių, skirtų ĮSA principams taikyti skaičius

Nr.	Vertinimo kategorija	Rodikliai	
3.	***Pilietinė visuomenė***	13. Lietuvos mokslo leidiniuose publikuoti moksliniai straipsniai, kuriuose nurodomi raktiniai žodžiai, susiję su įmonių socialine atsakomybe.	**10. Lietuvos mokslo leidiniuose, metodinėse priemonėse, mokslinių studijų leidiniuose t. y. vadovėliuose publikuoti straipsniai, kuriuose nurodomi raktiniai žodžiai, susiję su įmonių socialine atsakomybe**
		14. Organizuotų šakinių, respublikinių ir tarptautinių renginių Lietuvoje atsakingo vartojimo klausimais skaičius per metus.	**11. Organizuotų šakinių, respublikinių ir tarptautinių renginių Lietuvoje atsakingo vartojimo, darnaus vystymosi ir ĮSA klausimais skaičius per metus.**
4.	***Aplinka***	15. Aplinkos vadybos sistemas ir standartus (ISO 14001, EMAS) sertifikavusių ir (arba) registravusių įmonių skaičius	12. Aplinkos vadybos sistemas ir standartus (ISO 14001, EMAS) sertifikavusių ir (arba) registravusių įmonių skaičius
		16. Išmetamų šiltnamio efektą skatinančių dujų (ŠESD) kiekis ir atsinaujinančiosios energijos vartojimas	13. Išmetamų šiltnamio efektą skatinančių dujų (ŠESD) kiekis ir atsinaujinančiosios energijos vartojimas
		17. Bendros valstybės aplinkosaugos išlaidos	14. Bendros valstybės aplinkosaugos išlaidos
		18. Ekologinio pėdsako įvertinimas	**Netinkamas naudoti**
5.	***Darbo santykių klausimai***	19. Darbo santykių vadybos sistemas (SA8000, OHSAS 18001) sertifikavusių įmonių skaičius	15. Darbo santykių vadybos sistemas (SA8000, OHSAS 18001) sertifikavusių įmonių skaičius
		20. Darbuotojų, priklausančių profesinėms sąjungoms, procentinė dalis	16. Profsąjungai priklausančių narių dalis nuo bendro darbingo amžiaus žmonių
		21. Lyčių lygybė versle ir valdyme	**17. Lyčių lygybė versle ir valdyme ir darbo užmokesčio atotrūkis**
		22. Mirtimi pasibaigusių nelaimingų atsitikimų skaičius per metus, tenkančių 100 000 dirbančiųjų	**18. Mirtimi pasibaigusių nelaimingų atsitikimų ir sunkių nelaimingų nutikimų skaičius per metus, tenkančių 100 000 dirbančiųjų**
6.	***Skaidrumas ir verslo aplinka***	23. Korupcijos lygis (pagal „Transparency International“ viešai skelbiamą rodiklį)	19. Korupcijos lygis (pagal „Transparency International“ viešai skelbiamą rodiklį)
		24. Socialiai atsakingo investavimo (SAI) veiklos stebėsena	**Netinkamas naudoti**
			20. Šešėlinės ekonomikos lygis šalyje

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Atsisakius tam tikrų rodiklių dėl informacijos stokos, papildžius 6 rodiklius, praplečiant jų tyrimo diapazoną ir įvedus visiškai naują rodiklį „Šešėlinės ekonomikos lygis Lietuvoje“, siūlomas rodiklių rinkinys šiuo metu sudarytas iš 20 rodiklių, apimančio su ĮSA susijusiais klausimais. Atsisakyta buvo 4 rodiklių: ĮSA sąvokos paminėjimų žiniasklaidoje skaičius per metus, ekologinio pėdsako įvertinimas, socialiai atsakingo investavimo (SAI) veiklos stebėsena ir per metus padarytų teisės aktų pakeitimų, skatinančių socialinės atsakomybės plėtrą, skaičius. Kvaliteto ĮSA vertinimo

kategorijos pirmieji du rodikliai buvo apjungti į vieną, dėl vienodo pobūdžio informacijos. Parengtas naujasis rodiklių rinkinys nėra baigtinis atsižvelgiant į tyrimo laikotarpį ir sąlygas rodikliai gali būti keičiami ar netiriami dėl informacijos stygiaus, siekiant gauti, kuo aiškesnius tyrimo rezultatus.

IŠVADOS

1. Įmonių socialinė atsakomybė sukuria galimybes prognozuoti ekonomikos augimo procesus per sparčiai kintančius visuomeninius lūkesčius, socialinė atsakomybė gali pagerinti tarpusavio santykius tarp darbuotojų, visuomenės, valdžios bei verslo partnerių, valstybių per geresnės supančios aplinkos kūrimąsi ir užtikrinant saugumą darbo vietoje. Įmonių socialinė atsakomybė tai atsakomybė už priimamų sprendimų, daromų veiksmų su visuomene ir aplinka per skaidrų ir etišką elgesį, kuris yra suderintas su tvarios plėtros ir visuomenės gerove procesas.

2. Socialinė atsakomybė sukuria patrauklų įmonės įvaizdį visuomenės požiūrių, taip pat ji naudinga vidiniuose įmonės procesuose, nes pagerina vidinę komunikaciją, sustiprina darbuotojų lojalumą, padidina darbuotojų produktyvumą ir mikroklimatą. Ilguoju laikotarpiu padidina įmonės pelną, padeda sumažinti išlaidas orientuotas į energijos sunaudojimą ir atliekų tvarkymą, padeda sukurti geresnė ne tik verslo bet ir socialinę aplinką. Norint užtikrinti visus vykdomus procesus sėkmingus ir finansiškai naudingus būtina laikyti standartų ir principų, kurie apibrėžia socialinę atsakomybę ir padeda ugdyti verslo procesus, pasiekiant geriausių rezultatų.

3. Įmonių socialinė atsakomybė apsprendžia globalinio lygio problemos, tačiau norint įsitikinti ar taikomos socialinės atsakomybės priemonės yra efektingos privalu atlikti įmonių socialinės atsakomybės vertinimą šalies mastu. Lietuvoje parengtas socialinės atsakomybės vertinimo rinkinys, kuris adaptuotas pagal užsienio mokslininkus apjungia šešias rodiklių kategorijos, tokias, kaip valdymas ir politika, suinteresuotųjų šalių dalyvavimas ir keitimasis informacija, pilietinė visuomenė, aplinka, darbo santykių klausimai, skaidrumas ir verslo aplinka, šio rodiklių rinkinio pagrindinis tikslas nustatyti informacijos teikimą apie įmonių socialinę atsakomybę šalies lygiu, bei skatinti socialinės atsakomybės praktinį taikymą verslo procesuose.

4. Valdymas ir politika kategorijoje matomi neigiami pokyčiai ĮSA atžvilgiu, kadangi ES inicijuotos strategijos dėl socialinės atsakomybės, neturi tęstinumo ir Lietuvoje mažėja žaliųjų pirkimų dalis. Nors įmonės Lietuvoje pasyviai stoja į Pasaulinio susitarimo narių gretas ir maža dalis asociacijų vykdo su ĮSA susijusias veiklas, tačiau suinteresuotųjų šalių dalyvavimas ir keitimasis informacija kategorijoje matomas nedidelis įmonių pretenduojančių į Nacionalinio atsakingo verslo apdovanojimus didėjimas. Pilietinės visuomenės kategorijoje matomi teigiami pokyčiai dėl parašomų mokslinių straipsnių susijusių su socialinę atsakomybę didėjimų, nors tik nedidelė dalis aukštojo mokslo institucijų siūlo specialias ĮSA ar darnaus vystymosi programas, taip pat matomas pasyvus metodinių priemonių skirtų taikyti ĮSA principus leidimas bei organizuotų renginių atsakingo vartojimo klausimais organizavimas. Aplinkos kategorijoje matomi teigiami pokyčiai ĮSA atžvilgiu, kadangi kasmet asignavimai skirti aplinkos apsaugai šalyje ir aplinkos

apsaugos vadybos sistemos (ISO 14001) sertifikavimas didėja, nors įmonių pasyvumas išlieka sertifikuojant EMAS standartą. Darbo ir aplinkos kategorijoje taip pat matomi teigiami pokyčiai kadangi daugėja įmonių sertifikuojančių OHSAS 18001, tai sietina ir su mirtinų ir sunkių nelaimingų atsitikimų mažėjimu darbo vietoje, nors matomas nežymus mažėjimas sistemų (SA 8000) orientuotų į tarptautinių konvencijų laikymąsi. Šioje kategorijoje matomas negatyvumas dėl profesinėms sąjungoms priklausančių darbuotojų dalies mažėjimo, vyrų ir moterų darbo užmokesčio atotrūkio, bei moterų ir vyrų skaičiaus pasiskirstymo listinguojamosiose įmonėse ir šalies parlamente. Mažėjant korupcijai Lietuvoje mažėja ir šešėlinės ekonomikos lygis, kas sąlygoją teigiamus pokyčius skaidrumo ir verslo aplinkos kategorijoje.

REKOMENDACIJOS

1. Skatinti metodinių gairių susijusių su ĮSA leidimą, kurios padėtų įmonėms greičiau adaptuotis taikant socialinės atsakomybės principus savo veikloje.

2. Kurti skatinamąsias priemones įmonėms, kad jos būtų orientuotos savanoriškai prisijungti prie JT pasaulinės iniciatyvos pvz.: organizuojant švietėjiškas išvykas

3. Sukurti Lietuvai skirta socialinės atsakomybės plėtros planą, kuris padėtų toliau sėkmingai plėsti ĮSA idėjas šalyje užtikrinant švaria ir saugia aplinką.

4. Organizuoti susitikimus darbingo amžiaus asmenims siekiant padidinti profsąjungų narių skaičių, aiškinant apie profesinių sąjungų naudą jų profesinėje darbo srityje.

LITERATŪRA

Mokslinės literatūros sąrašas

1. Aplinkos apsaugos agentūra. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-04]. Prieiga per internetą: http://gamta.lt/cms/index
2. Astromskienė, A., Adomonienė, R. (2009). Įmonių socialinės atsakomybės iniciatyvų Lietuvoje tendencijos. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-08-28] Prieiga per internetą: http://internet.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/ekovad/14/1822-6515-2009-217.pdf
3. Bagdonienės, D., Paulavičienės, E. (2010). Socialinės atsakomybės ir organizacijos vadybos sistemos integravimas. Ekonomika ir vadyba, Nr. 15, p. 366–373.
4. Benabou, R. ir Tirole, J. (2010). Individual and Corporate Social Responsibility. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-09-18]. Prieiga per internetą: http://www.princeton.edu/~rbenabou/843%20final.pdf
5. Carroll, A. B. The pyramid of corporate social responsibility: toward the moral management of organizational stakeholders. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-09-22]. Prieiga per internetą:http://www.researchgate.net/publication/4883660_The_Pyramid_of_Corporate_Social_Responsibility_Toward_the_Moral_Management_of_Organizational_Stakeholders._Business_Horizons_34(4)_39-48
6. Carroll, A.B. (1999). Corporate Social Responsibility: Evolution of a Definitional Construct. Business Society, 38(3) [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-10-01]. Prieiga per internetą: https://study.sagepub.com/sites/default/files/carroll.pdf
7. Crowther, D. ir Aras, G. (2008). Corporate social responsability. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-09-16] Prieiga per internetą: http://mdos.si/Files/defining-corporate-social-responsibility.pdf
8. Davis, K. (2008). Model of corporate social responsibility. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-09-24]. Prieiga per internetą: https://managementinnovations.wordpress.com/2008/12/06/keith davis-model-of-corporate-social-responsibility/
9. Friedman, M. (1970, September 13). The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits. The New York Times Magazine. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-10-01]. Prieiga per internetą: http://www.colorado.edu/studentgroups/libertarians/issues/friedman-soc-resp-business.html
10. Gineitienė, Z., ir Žiogelytė, L. (2010). Įmonių socialinės atsakomybės principų įgyvendinimo vertinimas. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos 2010. 1 (17). 57–64
11. Gruževskis, B., Vasiljevienė, N., Moskvina, J., Kleinaitė, I. (2006). Įmonių socialinė atsakomybė. Aktualūs socialinės politikos klausimai. Vilnius: Darbo ir socialinių tyrimų institutas.

12. Hohnen, P. (2007). Corporate Social Responsibility: An Implementation Guide for Business

13. Juholin, E. (2003). Born Again - A Finnish Approach to Corporate Social Responsibility. Studies in Communication (26). University of Jyväskylä, Department of Communication

14. Juščius, V. (2009). Įmonių socialinė atsakomybė ir organizacijų tapatumas šiuolaikinės ekonominės krizės kontekste. Ekonomika ir vadyba, Nr. 14, p. 264–271.

15. Kleinaitė, I. (2007). Įmonių socialinės atsakomybės gairės mažoms ir vidutinėms įmonėms ir geros praktikos pavydžiai. Atsakingo verslo praktika. Vilnius: LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

16. Kitzmueller M., Schimshack J. Economic perspective on corporate social responsibility // Journal of Economic Literature, 2012, Nr. 50(1), p. 51-84. – ISSN 0022-0515 [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-28]. Prieiga per internetą: http://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/jel.50.1.51

17. Kovaliov, R. Snieška, V., Simanavičius, A. (2009). Lietuvos autoverslo įmonių požiūrio į ĮSA vertinimas // Ekonomika ir vadyba. – Kaunas. Technologija. Nr. 14

18. Mauricienė, I. ir Paužuolienė, J. (2013).Įmonių socialinės atsakomybės svarba: visuomenės požiūris. ISSN 2029-9370. Regional Formation and Development Studies, No. 2 (10)

19. Pohle, G. ir Hittner, J., (2008). Attaining sustainable growth through corporate social responsibility. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-09-18]. Prieiga per internetą: http://www-935.ibm.com/services/au/gbs/pdf/csr_re.pdf

20. Pollach, I., Johansen, T.S., Nielsen, A.E., Thomsen, C. (2012). The Integration of CSR into Corporate Communication in Large European Companies, Journal of Communication Management, 16(2), 204-216.

21. Poff, D.C., Waluchow, W.J. (1987). Business ethics in Canada (2nd ed.). Scarborough, Ont: Prentice-Hall Canada.

22. Pruskus, V. (2002). Verslo etika. Vilnius

23. Ruževičius J., Serafinas D., 2007, The Development of Socially Responsible Business in Lithuania. Engineering Economics (1 / 51) KTU [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-10-01]. Prieiga per internetą: http://www.inzeko.ktu.lt/index.php/EE/article/view/11461/6175

24. Quazi, A. M. ir O'Brien, D. (2000). An Empirical Test of a Cross-national Model of Corporate Social Responsibility. Journal of Business Ethics 25: 33-51

25. Simanavičienė, Ž., Kovaliov, R., Šubonytė, J. (2011). Įmonių socialinės atsakomybės skatinimo politikos Lietuvoje SSGG analizė. Ekonomika ir vadyba, Nr. 16, p. 605–613.

26. Schwartz, M., S., ir Carroll, A., B. (2003). Corporate social responsibility: a three-domain approach. Source: Business Ethics Quarterly, Vol. 13, No. 4 (Oct., 2003), pp. 503-530

27. Šimanskienė, L., Paužuolienė, J. (2010). Įmonių socialinės atsakomybės svarba Lietuvos organizacijoms. Management theory and studies for rural business and infrastructure Development, Nr. 20 (1), p. 1–9.

28. Vyšniauskienė, D. M. ir Kundrotas, V. (2005). Kaunas: Technologija

Dokumentai ir kiti šaltiniai

29. Aikos [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-11-04]. Prieiga per internetą: www.aikos.smm.lt

30. Asociacijų informacine ir naujienų sistema [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-11-04]. Prieiga per internetą: http://www.vadovauk.lt/associations

31. Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions. A renewed EU strategy 2011-2014 for Corporate Social Responsibility [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-09-23]. Prieiga per internetą:http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0681

32. Europos komisija [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-11-13]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/index_en.htm

33. Europos Parlamento rezoliucija dėl įmonių socialinės atsakomybės tarptautinės prekybos susitarimuose [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-04]. Prieiga per internetą: http://csrbaltic.lt/isa-pazangos-vertinimas-salies-mastu/ http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2010-0446+0+DOC+XML+V0//LT

34. Europos parlamentas informacijos biuras Lietuvoje. [žiūrėta 2015-12-23].Prieiga per internetą:

http://www.europarl.lt/lt/naujienos_ir_aktualijos/pranesimai_spaudai/pranesimai_2014/kovas/iwd_2014.html

35. Ekonominė įmonių socialinės atsakomybės nauda: kiek atsiperka investicijos į ĮSA. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-09-23]. Prieiga per internetą: http://csrbaltic.lt/konferencija-ekonomine-imoniu-socialines-atsakomybes-nauda-kiek-atsiperka-investicijos-i-isa/

36. ES įmonių socialinės atsakomybės strategija 2011–2014 m. (2011). Komisijos komitetas Europos parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui.

37. Establishing csr monitoring system Project: Enhancing Transparency and Credibility of

CSR Practices Through Establishment of CSR Performance Assessment and Monitoring System in New EU Member States [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-10-03]. Prieiga per internetą: http://odpowiedzialnybiznes.pl/public/files/Gdansk-ppt-ANG%2002.09_UNDP.pdf

38. G4 sustainability reporting guidelines. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-10-01].Prieiga per internetą: https://www.globalreporting.org/standards/g4/Pages/default.aspx

39. ISO 14001 Environmental Management. BSI. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-10-01].Prieiga per internetą: http://www.bsigroup.com/en-GB/iso-14001-environmental-management/

40. Introducing EMAS. Institute of Enviromantal Management and Assesstment. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-10-01]. Prieiga per internetą: http://ems.iema.net/emas

41. Įmonių socialinė atsakomybė: gerosios praktikos pavyzdžiai ir rekomendacijos. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-09-24]. Prieiga per internetą: http://www.desur.eu/wp-content/uploads/2013/02/GuideGoodPracticesandRecommendations.pdf

42. Įmonių socialinė atsakomybė. Atskaitingas, skaidrus ir atsakingas įmonių elgesys ir tvarus augimas. ES parlamento pranešimas. 2013. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-10-01]. Prieiga per internetą:http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2013-0017+0+DOC+XML+V0//LT

43. Įmonių socialinės atsakomybės pažangos šalies lygmeniu vertinimo metodika (2011). UAB „Kvalitetas“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-10-01]. Prieiga per internetą: http://csrbaltic.lt/isa-pazangos-vertinimas-salies-mastu/

44. Įmonių socialinės atsakomybės pažangos Lietuvoje šalies lygmeniu 2011 m. vertinimo ataskaita. 2012. UAB „Kvalitetas“

45. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-09-21] Prieiga per internetą: http://www.socmin.lt/lt/darbo-rinka-uzimtumas/imoniu-socialine-atsakomybe-isa/trumpa-informacija-apie-73c2.html

46. Lietuvos akademinė elektroninė biblioteka Asociacijų informacine ir naujienų sistema [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-11-04]. Prieiga per internetą:http://www.lvb.lt/primo_library/libweb/action/search.do?vid=ELABA

47. LR energetikos ministerija [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-11-05]. Prieiga per internetą: https://www.enmin.lt/viesieji-pirkimai/20150302_EM_2014m_veiklos_ataskaita.pdf

48. LR finansų ministerija [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-11-14]. Prieiga per internetą http://finmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/biudzetas/valstybes-biudzeto-vykdymo-duomenys-1

49. LR aplinkos ministerijos duomenimis [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-11-01]. Prieiga per internetą: http://www.am.lt/

50. Moterų ir vyrų lygybė – vis dar siekiamybė [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-16]. Prieiga per internetą :

http://www.europarl.lt/lt/naujienos_ir_aktualijos/pranesimai_spaudai/pranesimai_2014/kovas/iwd_2014.html

51. Nelaimingų atsitikimų darbe skaičiui mažinti – nauja darbo saugos tvarka [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-01]. Prieiga per internetą http://www.socmin.lt/lt/naujienos/pranesimai-spaudai/archive/nelaimingu-atsitikimu-darbe-mkqf.html

52. OHSAS 18001 health & safety standard. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-12-01]. Prieiga per internetą: http://www.ohsas-18001-occupational-health-and-safety.com/

53. Overview of CSR Performance Assessment Indicator Systems in the EU Member States and advice on the establishment of a CSR Indicator System in Lithuania [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-10-03]. Prieiga per internetą: http://csrbaltic.lt/wp-content/uploads/2013/04/REPORT-CSR-Development-Indicator-Systems.pdf

54. Pavyzdinis organizacijų socialinės atsakomybės diegimo planas valstybės institucijose. (2012) UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai". [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-11-12]. Prieiga per internetą http://www.ekt.lt/wp-content/uploads/2013/01/EKT_Pavyzdinis_planas.pdf

55. Shadow Economy Index for the Baltic Countries. SSE Riga [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-11-28]. Prieiga per internetą http://www.sseriga.edu/en/centres/csb/shadow-economy-index-for-baltics/

56. Statistikos departamentas [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-11-15]. Prieiga per internetą http://www.stat.gov.lt/

57. Social Accountability International. Standart 8000 - SA8000 [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-10-01]. Prieiga per internetą:http://www.sa-intl.org/

58. Teisės aktų registras [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-11-03]. Prieiga per internetą: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActSearch

59. The Ten Principles of the UN Global Compact. United Nations Global Compact [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-10-01]. Prieiga per internetą: https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles

60. Transparancy international Lietuvos kyrius. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-11-15]. Prieiga per internetą http://www.transparency.lt/

61. United Nations Global Compact [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-11-04]. Prieiga per internetą:

www.unglobalcompact.org/participants/search?commit=t&country[]=115&page=1&per_page=100

62. Valstybinė darbo inspekcija [interaktyvus]. Prieiga per internetą [žiūrėta 2015-11-13] http://www.vdi.lt/

63. Verslo klasė, 2013, 2014, 2015 ISSN1648-6374 (vasara)

64. What Is ISO 26000?—Guidance on Social Responsibility. ASQ. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-10-01]. Prieiga per internetą: http://asq.org/learn-about-quality/learn-about-standards/iso-26000/

PRIEDAI

Appendix 1. Overview of existing company CSR performance indicator systems in the EU member states

Purpose of Appendix 1

The purpose of this Appendix is to provide an easy-to-read overview of existing CSR indicator systems in EU Member States, as well as a select few of interesting additional systems including one regional and several supra-national systems. This overview has been used as a basis to inform the recommendations put forward in this report.

Explanation of the tables in Appendix 1

The information gathered is divided into 3 tables:
Table A: CSR performance indicator systems run by national governments
Table B: CSR performance indicator systems run by non-governmental organizations (NGOs) and others with governmental support
Table C: CSR performance indicator systems run by organizations without specific government support

In each of the tables the following, findings of our research are organized in seven columns. Columns 1 to 6 provide a basic description of essential information for the purpos this study, including:
1. Geographic scope of the system
2. System name
3. Brief description, purpose
4. Content of the system (listing and short description of indicators used in assessing company CSR performance)
5. Operational aspects (who is managing the system, how the system operates, etc., when available)
6. Website and relevant contact information of person managing system

Unless otherwise indicated, sources for information included in Columns 1 to 6 are the official websites and documentation provided by the system owners themselves, in mar cases, cut-and-pasted.

The short evaluations in Column 7 are intended as analysis for the specific purpose of serving the development of recommendations for Lithuania, and are thus developed in li of relevance to Lithuania and in specific relation to our project objectives.

Table A: CSR performance indicator systems run by national governments

1	2	3	4	5	6	7
Geographic scope of the system	**System name**	**Brief description, purpose**	**Content of the system**	**Operational aspects**	**Website and relevant contact information**	**Short evaluation of the system of relevance to Lithuania**
Denmark	Mandatory CSR reporting initiative	The Action Plan for Corporate Social Responsibility (CSR) was launched May 2008, and contains a total of 30 initiatives in four key areas: • Propagating business-driven social responsibility. This is not only good for the company's conscience but also for its revenue. • Promoting social responsibility through state activities. • Strengthening corporate climate	**No indicators, only principles.** Though based on internationally recognised principles (UN Global Compact and UN Principles for Responsible Investment), no specific indicators have been presented and no assessment will be made: "*It is completely up to the individual company whether it wants to set up a policy for the area. The Government will not introduce legislation specifying how companies must work with corporate social responsibility in detail. But we want the largest companies to explain what they are doing*," -	**Who:** The Danish Centre for CSR, a part of the Danish Commerce and Companies Agency (DCCA) under the Danish Ministry of Economic and Business Affairs.	http://www.samfundsansvar.dk/sw42800.asp and http://www.oem.dk/sw21617.asp	Strengths: • The Danish Government wants to strengthen the reporting on CSR by large businesses and provide knowledge and tools for working with business-

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
		responsibility. • Marketing Denmark for responsible growth. **Mandatory corporate CSR reporting:** One of the initiatives calls for Denmark's 1,000 largest companies to take the lead and report annually on their social responsibility work in the management's review of the annual reports that are already prepared today. **Purpose:** • Promoting CSR; • Helping Danish businesses reap more benefits from being at the global vanguard of CSR; • Strengthening the efforts to ensure that Denmark and Danish businesses are generally associated with responsible growth.	Minister for Economic and Business Affairs Bendt Bendtsen (source: http://www.oem.dk/sw21617.asp)			driven CSR based on internationally recognised principles (UN Global Compact and UN PRI); • Active promotion of CSR by government; • Focus on social responsibility and business benefits (win-win) Weaknesses: • No indicators means minimal guidance is provided and follow-up is difficult
Denmark	The CSR Compass	Launched June 2005. The CSR Compass guides companies on how to handle CSR demands from costumers, and how to make a code of conduct and implement the standards in the supply chain. It is also a reporting tool for companies that want to make a declaration on their standards with regard to CSR or on a code of conduct. The number of users of the Compass is tracked on a monthly basis. In May 2008 a new record was set: over 9000 individual users. (source: http://www.samfundsansvar.dk/sw42005.asp)	Indicators for compliance are suggested for the following areas: Employment Practices: 1. Forced Labour 2. Child Labour and Young Workers 3. Non-discrimination 4. Freedom of Association 5. Workplace Health and Safety 6. Conditions of Employment and Work Community Impact: 7. Security 8. Land Management 9. Accidents and Health 10. Company Products 11. Corruption and Bribery 12. Environmental protection Implementation: 1. Records and Documentation 2. Definition of Roles and Responsibilities 3. Training and Awareness-Raising 4. Complaints Procedures 5. Relations to Sub-suppliers 6. Small Farmers and Home-based Workers Some examples:	**Who:** Danish Ministry of Economic and Business Affairs in cooperation with the Confederation of Danish Industries and the Danish Institute for Human Rights. The CSR Compass is available on the internet at no cost and includes lengthy guidelines for companies on how to develop an individual declaration in order to demonstrate their standards on 32 CSR topics – such as child labour, discrimination, corruption, pollution and waste handling – by complying with Danish law. The declaration specifies: • the Danish legal standards within each field • how international conventions are ratified in Danish law • the extent of legal sanctions in case of non-compliance. Companies can print the declarations in Danish and English, add further information and send the document to their costumers in order to comply with their CSR claims.	www.csrkompasset.dk Ministry of Economic and Business Affairs Torben Jensen: tje@eogs.dk	Strengths: • CSR indicators cover supply chain • Specification of national legal standards, ratified international conventions, and legal sanctions for non-compliance • available on the internet at no cost • includes lengthy guidelines for companies • Provision of ready-to-use tools, bi-lingual when relevant • Provision of country briefings (selected number) • Use of marketing campaign to promote tool and raise awareness of issues

<table>
<tr><th>1
Geographic scope of the system</th><th>2
System name</th><th>3
Brief description, purpose</th><th>4
Content of the system</th><th>5
Operational aspects</th><th>6
Website and relevant contact information</th><th>7
Short evaluation of the system of relevance to Lithuania</th></tr>
<tr>
<td></td>
<td></td>
<td></td>
<td>
10. COMPANY PRODUCTS
10.1. Products Liability
The supplier shall exercise due diligence when designing, manufacturing, and testing products, to protect against product defects which could harm the life, health or safety of people likely to be affected by the defective product.
<table>
<tr><th>No.</th><th>Suggested indicators of compliance</th><th>Yes</th><th>No</th><th>N/A</th><th>No Info</th></tr>
<tr><td>1</td><td>The supplier complies with all relevant national law, relevant international guidelines, and industry standards regarding product design, manufacturing, and testing.</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>2</td><td>The supplier conducts a predevelopment assessment of product risks.</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>3</td><td>The supplier has a system or process meant to protect against product defects in the design and manufacturing stages of development.</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>4</td><td>The supplier has a process for ensuring that its products are safe for the use intended, as well as for reasonably foreseeable uses.</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>5</td><td>The supplier takes all measures to eliminate any ingredients, designs, defects or side effects that could harm or threaten human life and health.</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>6</td><td>The supplier provides clear warnings about hazards associated with the product, and proper use instructions on all packaging or products.</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>7</td><td>If there are reported injuries or deaths associated with the proper use of a certain product, the supplier immediately makes the danger known to the relevant stakeholders.</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
</table>
And
11. ANTI-CORRUPTION
11.1. Bribing of Government Officials
The supplier shall refrain from bribing, or using any other method, to unjustly influence public officials and/or the judiciary.
<table>
<tr><th>No.</th><th>Suggested indicators of compliance</th><th>Yes</th><th>No</th><th>N/A</th><th>No Info</th></tr>
<tr><td>1</td><td>The supplier has a written policy against unjustly influencing and bribing public officials, or engaging in any other methods that subvert the representative process of government and/or the judiciary.</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>2</td><td>The supplier has guidelines instructing employees in how to deal with bribery and corruption issues and these are made available to all employees, particularly those who are involved in legal matters relating to company business.</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>4</td><td>The supplier sends two or more people to meetings with government officials in order to discourage practices of bribery and corruption.</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>6</td><td>The supplier is transparent about facilitation payments and actively works to eliminate them.</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>7</td><td>NGOs and other relevant stakeholders confirm that the supplier is not involved in the bribery and corruption of government officials.</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
</table>
For full detailed audit and self-assessment checklists see link attached here.
</td>
<td>In January 2007 country risk briefings for companies were made available on China, Vietnam, India, Brazil and Russia.

The Danish Ministry of Economic and Business Affairs launched a marketing campaign in different media in November–December 2006 in order to raise awareness about the reporting and code of conduct tool.</td>
<td></td>
<td>Weaknesses:
• Broad enough coverage of CSR issues?
• Supply chain focus only
• Link to internationally established standards?
• User-friendly for SRI, etc?</td>
</tr>
<tr>
<td>Denmark</td>
<td>People and Profit (“Overskud med Omtanke”)</td>
<td>The People and Profit project consists of five phases:
1. Preliminary study
2. Mapping
3. Development of training module
4. Pilot test
5. Implementation and embedment

Mapping SME CSR activities: The mapping component of the project consisted of a survey questionnaire prepared by TNS Gallup. The survey mapped out the CSR activities of just over 1,000 Danish small and medium-</td>
<td>Issues investigated:
1. Scope of CSR activities among Danish SMEs
2. Financial impact of CSR activities
3. Financial impact of CSR activities to do with the workforce and the environment
4. Other impacts of CSR activities
5. Motivation for CSR activities
6. Need for information on areas of greatest relevance to enterprises
7. Organisation and communication of CSR activities

Examples of indicators used:

3.1. Proportion who estimate that workforce-related CSR</td>
<td>Who: the Danish Commerce and Companies Agency launched the People & Profit project with the support of the European Social Fund and the National Labour Market Authority, and the participation of Statistics Denmark. The research was done by a professional research company: TNS Gallup.

Data collection and dropout analysis: The survey took the form of an Internet-based questionnaire</td>
<td>Website: click here

Project leader: Dia Wolffhechel, diw@eogs.dk, tel. +45 25325790</td>
<td>Strengths of interest to Lithuania:
• SME focus
• Maps CSR activities
• The mapping exercise is part of an integrated approach including training, CSR development tools, etc.</td>
</tr>
</table>

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
		sized enterprises with 10-250 employees and the CSR activities that have the most positive impact on the bottom line. The project concluded in December 2007. **Purpose:** The purpose of the project is to contribute to maintaining and improving the competitive conditions of Danish small and medium-sized enterprises for instance through a socially inclusive labour market providing a good basis for using CSR activities as a real competitive parameter.	activities in general have a positive financial impact for enterprises that have/have not implemented specific activities: • Social activities for employees • Further training, competence development and/or retraining of the workforce • Dialogue with and involvement of the workforce in important decisions on the enterprise's work processes • Establishing a balance between work, family and leisure • Improving the emotional and physical working environment and promoting the well-being of the workforce, improving safety in the workplace • Retaining own employees • Integration of people with reduced working capacity • Integration of refugees and immigrants • Other 3.2. Proportion who estimate that environmental CSR activities in general have a positive financial impact for enterprises that have/have not implemented specific activities: • Development of procedures and production processes with a view to saving resources and energy • Dialogue with and involvement of the enterprise's stakeholders in important decisions on the enterprise's environmental • Product lifecycle analyses • Other	survey of a representative cross-section of small and medium-sized enterprises in Denmark. The enterprises were randomly selected from KOB (Købmandsstandens Oplysningsbureau). The participants in the survey were then recruited over the telephone by TNS Gallup's interview department. The interviewers contacted 4,178 enterprises in the target group, 2,840 (68%) of which wanted to take part in the survey. These 2,840 enterprises were sent an email containing a link to the questionnaire, which could then be completed over the Internet. TNS Gallup received 1,071 valid replies, a response rate of 38%. When the replies received were processed, Statistics Denmark enriched the results with financial information on the enterprises taken from its accounts statistics. As this information is confidential, this was done in completely anonymous form. This means that only Statistics Denmark can trace the financial information to the individual enterprise. The representativeness of the survey is reflected in how the respondents are distributed in relation to the population (i.e. all small and medium-sized enterprises in Denmark) with regard to a number of background variables. In any mapping of CSR activities it should be investigated whether enterprises with a lot of CSR activities were more likely to reply than enterprises with not many activities. Therefore TNS Gallup carried out a dropout analysis. (Source: "*Mapping of CSR activities among small and medium-sized enterprises (October 2005) - A survey made by TNS Gallup*") The full survey report "*Mapping of CSR activities among small and medium-sized enterprises (October 2005) - A survey made by tns*		

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
				Gallup" can be downloaded at http://www.samfundsansvar.dk/sw41577.asp The *Test yourself* tool (in Danish only, takes about 10 minutes too complete, anonymous): http://www.samfundsansvar.dk/sw39242.asp		
Denmark	Social Index	Running since 2000. (Still running? Have not been able to find info.) The Social Index is first of all a process tool for enterprises to use internally when working in a structural way with social responsibility, focusing on employment and social inclusion policies. It includes a labelling component.	**Focus:** employment and social inclusion policies. Indicators? (NOTE: Awaiting reply to request for information from the Danish Ministry of Social Welfare regarding details of the project, status, outcomes and learnings.)	**Who:** the Danish Ministry of Social Welfare (formerly Danish Ministry of Social Affairs) The Index is a self-assessment tool. Managers as well as employees are presented with a number of statements with regard to CSR performance. The parties involved have then to agree on the company's score (the result is a number between 0 and 100). Repeating the process gives the company an opportunity to monitor the progress. The Social Index may also be an element of a company's communication about its social commitment. If a company reaches a score above 60, certified by an independent auditor, it obtains the right to use the 'S' label (for social responsibility) for three years.		Strengths: • it can be used by all types of enterprises: large, small, public and private • self-assessment tool • includes labelling component
France	French Law on New Economic Regulations (NRE)	**Compulsory CSR reporting:** The French Law on New Economic Regulations (2001) makes it compulsory for the French large companies listed on the major French stock exchange (CAC) to report annually on their performance when it comes to environmental and social aspects in addition to economic ones.	The NRE divides social reporting into **three categories**: • human resources (including employment indicators, remuneration, equity, and diversity); • community (including the impact on and engagement with local populations and stakeholders); • and labour standards (including respect for and promotion of International Labour Organization conventions). Environmental reporting covers issues such as air, water, and ground emissions as well as energy, water, and raw materials consumption. While the corporate social responsibility (CSR) community may consider these reporting requirements a godsend, the devil is in the details, according to ARESE (French rating		Link here!	Strengths: • potential for impact is huge as all large listed companies are affected; • many of the 700 CAC listed companies are now reporting on economic, social and environmental performance Weaknesses: • No indicators

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
			agency). "*The legislation remains unclear on the definition of the different topics to be addressed, on the perimeter of consolidation and on the way indicators should be calculated,"* said Mr. Prudhomme. *"There is no official KPI (key performance indicator) to illustrate the compulsory disclosure."* ARESE enumerated specific shortcomings of the NRE. For example, • the law is silent as to whether a company must report on its international operations, or merely its France-based operations. • the law overlooks several key environmental issues, such as genetically engineered organisms and environmental remediation of existing polluted sites. • the law is limited in that it fails to consider the environmental impacts of products and services throughout their entire life cycles, from raw material extraction to transportation to recycling. • more broadly, the law fails to provide specific indicators, auditing requirements, and sanctions for non-compliance. (source: http://www.socialfunds.com/news/article.cgi/798.html)			specified; • Lack of guidelines/standards for reporting results in the fact that few companies report in a format allowing for comparison and clear accountability; • Lack of penalty mechanisms for non-compliance; • Does not take into consideration social, economic and environmental impacts of products and services throughout full life-cycle.
Spain, Province of Bizkaia	Xertatu:adi	Xertatu is a framework for work and cooperation that brings together different organisations and institutions involved in the promotion of CSR in the Province of Bizkaia, Spain Xertatu is an action-based initiative. Xertatu pursues numerous schemes to foster CSR based on action plans. Xertatu focuses its activities on small and medium enterprises in Bizkaia. **Purpose:** To foster a culture of Corporate Social Responsibility (CSR) in Bizkaia and facilitate its implementation in companies – preferably small and medium enterprises.	**64 quantitative indicators:** <u>Internal dimension (45 indicators):</u> • Governance • Employees • Health & safety • Adaptability to changes • Environmental management <u>External dimensions (19 indicators):</u> • Local communities • Supply chain • Human rights Sample of indicators: • Quality of job contracts: *number of full-time long-term contracts / total number of contracts* • Sanctions due to fiscal issues*: Average amount of fiscal sanctions last 3 years (€)* • Yearly Audit Report*: Amount linked to qualifications in the audit report (€) / Yearly turnover (€)* **Self-Assessment Questionnaire:**	Led by Department of Innovation and Economic Development of the Diputación Foral de Bizkaia (Provincial Government of Bizkaia). EU funded. Action plans are designed by Xertatu Taldea, the group of organisations that work in unison and lay down the guidelines for Xertatu. The following organisations are involved: • Department of Innovation and Economic Development of the Provincial Government of Bizkaia • Bilbao Chamber of Commerce • University of Deusto • Novia Salcedo Fundation • Cebek, employers association • Foro Bizkaia RSE (Bizkaia CSR Forum) • Euskalit (Basque foundation for	**Website:** click here. **Contact:** xertatu C/ Obispo Orueta, 6 48009 Bilbao Tel. 94 406 80 94 e-mail. xertatu@bizkaia.net And Jorge Berezo, Department of Innovation and Economic Development of the Diputación Foral de Bizkaia (Provincial Government of Bizkaia)	Strengths: • Quantitative indicators complemented with self-assessment questionnaire (learning opportunity for companies)

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
			Enablers questions: • Leadership (5 issues) • Policy & Strategy (9) • People (16) • Partnership & resources (10) • Processes (21) Sample: Marketing and commercialization: *Provides clear, precise and reliable information on the products and/or services in the labelling or other related document, including social and environmental aspects and including after-sales obligations.* Results questions: • Customer results (5) • People results (16) • Environmental results (7) • Society + other stakeholder results (11) Sample: Training and professional development may include*:* • *Access to training and internal and external qualification-recycling* • *Possibilities for professional development and internal promotion* • *Information on the functions of each position and hierarchical and functional dependencies* • *Creativity and innovation by means of knowledge management (generation, dissemination, maintenance, development and use), in matters related to CSR too.*	quality management) • Egiera Association • Economists without Frontiers • Comisiones Obreras de Euskadi (trade union) • Norbolsa, broker • Imagine, advertising agency • Tecoplas • Urbegi • Bilbao Metropoli 30 • ASLE (association of labour based companies) • Izaite, association of basque companies for sustainability		
Sweden	State sector sustainability reporting regulations	All state-owned companies in Sweden will be required to produce annual sustainability reports from 2009.The first move of its kind in the world. **Background:** In May 2007, the Ministry of Enterprise, Energy and Communications published an analysis of the sustainability reports issued by approximately twenty government-owned companies. The analysis was followed in the end of 2007 by a government decision on new requirements for financial and sustainability reporting applying the Global Reporting Initiatives' (GRI) Guidelines for Sustainability Reporting by state owned companies. In many European countries privatization has dramatically reduced	Includes two reports: the *Annual Report*, and the *Sustainability Report*, which is based on Global Reporting Initiatives' (GRI) Guidelines for Sustainability Reporting ***The Annual Report***: In the annual report, the state-owned companies shall, according to the Annual Reports Act, inter alia, provide a fair picture of the development of the company's business activities, position and result in accordance with laws and usual practice. This includes, for example: • Business idea, strategy, business activities, market, customers and competitors and organisation. • Risks and risk management, opportunities and threats, sensitivity analysis that describes the main financial risks of the company. • A description of the company's substantial non-financial risks and uncertainty factors of importance for understanding the company's result, position and future prospects.	**Managed by:** the Swedish Ministry of Enterprise, Energy and Communications, with assistance of an external advisor (PricewaterhouseCoopers Sustainable Business Solutions and Samhällsnytta AB). **The regulation applies to:** all 55 Swedish companies with some element of state ownership. Among businesses affected are telecoms firm TeliaSonera, lottery operator Svenska Spel, Nordea Bank, railway firm SJ and the national forest enterprise Sveaskog. **Expectations:** Each will be expected to file independently assured reports in accordance with Global Reporting Initiative (GRI) guidelines.	*Guidelines for External Reporting by State-Owned Companies* (unofficial English translation, provided by PWC): click here for the document Contact person Fredrik Franke Senior Manager PricewaterhouseCoopers, Zurich Switzerland Tel. +41 58 792 2707 Mobile. +41 79 817 6602	Strengths: • Based upon internationally acknowledged indicator system (GRI) thereby not "re-inventing the wheel" and securing relevance of initiative both at home and globally; • Integrates sustainability reporting into existing reporting mechanisms – mainstreaming CSR issues

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
		the size and scale of public sector businesses, but in Sweden state-owned companies remain important to the economy, having around 190,000 employees and an estimated value of SEK675billion (£51bn, $102bn). **Purpose**: Minister for Enterprise and Energy Maud Olofsson, who is responsible for the ruling, said she wanted state-owned companies 'to set an example and to be at the leading edge' of sustainability and good practice. She added that the government would like to see all large Swedish companies reporting in this way, and that the new regulation showed the 'highly pitched ambitions' it had in the field.	• Investments, acquisitions and important events that have taken place during the financial year and after its end. • The operations of the company in research and development. • The work of the board and its composition during the year. • Compensation to leading executives and description of the incentive programme. *In addition,* the annual report shall include a report on or information about: • The financial targets and non-financial objectives, the dividend policy adopted, operational objectives and compliance with targets and objectives. • The company's ethical principles, code of conduct and gender equality policy. • The company's work on matters relating to sustainability, including work on matters relating to gender equality, diversity and ethics. • The Government's commission to the company, objectives related to the commission and compliance with objectives through, for instance, customer surveys. These commissions may be formulated in different ways for different companies, for instance, in the Government bills, Riksdag communications, committee reports, Swedish Government Official Reports (SOUs) and articles of association. • The company's work to comply with the Government guidelines and the policies that affect all state-owned companies, such as ownership policy, these guidelines and the guidelines for terms of employment for leading officials. ***The Sustainability Report:*** A *sustainability report* in accordance with the GRI guidelines shall be published on the respective company's website in conjunction with publication of the company's annual report. The sustainability report can either be a separate report or an integrated part of the annual report document. According to the GRI guidelines, a sustainability report shall include, for example: • A report and brief analysis of the sustainability issues considered as important for the company and the reasons for this. • A clear report of risks and opportunities taking into consideration sustainability issues, in particular those non-financial risks and opportunities that are needed to understand the company's development, performance and position. • A clear report of the stakeholder analysis and	**Process:** The 40 wholly state-owned companies have had to start work this spring in order to meet the 2009 deadline. In the case of the 15 partly owned businesses, the government will negotiate with the other shareholders to try to ensure that sustainability reporting is adopted. **Timetable for publication of reports:** The companies shall publish quarterly reports, year-end reports and annual reports on the company's website. The annual report should be available both in a printed version and in PDF format published on the company's website. The sustainability report and interim reports are to be available in PDF format on the company's website. Publication deadlines: • The annual report: 31 March • The sustainability report: 31 March • The corporate governance report and the statement on internal control: 31 March • The year-end report (Q4): 15 February • The six-monthly report (Q2): 15 August • Quarterly reports for January–March (Q1): 30 April • Quarterly reports for January–September (Q3): 30 October **Assessment:** Compliance with these guidelines will be assessed and reported on in the Government's annual report on state-owned companies.	Fax. +41 58 792 4410 Email. f.franke@ch.pwc.com www.pwc.com/sustainability (ex Ericsson CSR)	

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
			stakeholder dialogue with a view to identifying and taking a position on significant risks and opportunities taking into consideration sustainability issues for the company's most important stakeholders. • An account of the company's strategies and adaptation to the requirements for sustainable development and how the strategy and adaptation affects the company's results and position now and in the future. • A report on the positions adopted by the company in its own policy documents and in the form of international conventions, such as the UN Global Compact. • An account of how active sustainability work is pursued with objectives, action plans, allocation of responsibility, education and training and control and incentive systems for follow-up. • A clear report on results and objectives based on selected performance indicators. These shall be complemented by explanations in the body of the text that explain the outcome in relation to the objectives together with a report on new objectives. • Accounting principles that clarify the company's points of departure for the report and the delimitation of the same. • The sustainability report shall be quality assured by independent scrutiny and assurance. The date for publication of the report shall be in compliance with the reporting cycle for the annual report.			
UK	Narrative Reporting Business Review	The Company Act 2006, which received Royal Assent on 8 November 2006, made changes to the narrative reporting requirements. All companies, other than small, are already required to produce a business review. In the case of quoted companies, the directors will be required – to the extent necessary for an understanding of the business – to report on environmental matters, the company's employees and social/community issues. The Government believes that Business Review is crucial to encouraging directors to provide meaningful strategic, forward-looking information. Business Review will add value to the quality of reporting without imposing unnecessary costs on business.	*4. (1)[To the extent necessary to comply with the general requirements of paragraphs 1 and 2,] the review must include -* *(a) information about environmental matters (including the impact of the business of the company on the environment),* *(b) information about the company's employees, and* *(c) information about social and community issues.* *(2) The review must, in particular, include -* *(a) information about the policies of the company in each area mentioned in sub-paragraph (1), and* *(b) information about the extent to which those policies have been successfully implemented.* http://www.berr.gov.uk/bbf/corp-gov-research/page21369.html (NOTE: Request for information from BERR regarding concrete guidelines/ instructions/ indicators supplied to UK companies regarding point 4.1 and 4.2 above were not answered.)	**Who:** the UK Government Department for Business, Enterprise and Regulatory Reform (BERR) **How:** A "Consultation on Mandatory Business Reporting" was conducted and closed 24 March 2006: "*The Government has decided to widen its current consultation on company narrative reporting requirements. This will ensure that all points of view and relevant up-to-date evidence are taken into account whilst the current Company Law Reform Bill is going through Parliament."* (http://www.berr.gov.uk/bbf/financial-reporting/business-reporting/page27239.html)	Relevant link click here. *Companies Act:* click here. *Narrative Document:* click here. *Enquiries:* enquiries@berr.gsi.gov.uk	Strengths: • policy of "not imposing unnecessary burdens on UK companies"; • use of consultation with wide group of stakeholders; • aim to provide meaningful strategic, forward-looking information for companies. Weaknesses: • No guidance on indicators to be used for CSR

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
		The Company Act provisions will be brought into force in stages, with all of it in effect by October 2009. The timetable and more information is available at http://www.berr.gov.uk/bbf/co-act2006/index.html				related elements? (Awaiting confirmation.) • (Exception: for environmental aspects – see "UK - Defra Environmental Reporting Guidelines" below.)
UK	Defra Environmental Reporting Guidelines	The Defra Environmental Reporting Guidelines were launched in 2003 and then updated to provide detailed instructions to enable UK companies to meet the UK Companies Act (2006) report on environmental matters within the required business review. The Guidelines outline how companies might begin to set targets/KPIs against which to measure environmental performance. The environmental guidelines provide guidance on how data could be reported.	**Indicators:** There are 22 Key Performance Indicators considered to be significant to UK businesses: • **Emissions to air:**1. Greenhouse Gases 2. Acid Rain, Eutrophication and Smog Precursors 3. Dust and Particles 4. Ozone Depleting Substances 5. Volatile Organic Compounds 6. Metal emissions to air • **Emissions to water:** 7. Nutrients and Organic Pollutants 8. Metal emissions to water • **Emissions to land:** 9. Pesticides and Fertilisers 10. Metal emissions to land 11. Acids and Organic Pollutants 12. Waste (Landfill, Incinerated and Recycled) 13. Radioactive Waste • **Resource use:** 14. Water Use and Abstraction 15. Natural Gas 16. Oil 17. Metals 18. Coal 19. Minerals 20. Aggregates 21. Forestry 22. Agriculture Every business should also consider reporting on how it influences the environmental performance of its supply chain and products, the following additional sections in Chapter 4 provide guidance on this: • Supply chains • Products Detailed metrics describing the above KPIs and full documentation can be found here.	**Who:** Managed by Defra (the UK Department for Environment Food and Rural Affairs) Companies can make use of standard business data already collected, for example, from Environmental Management Systems and utilities bills.	Relevant link click here.	Strengths: • Useful for Lithuania as an example of environmental CSR indicators, and as an example of state mandated reporting guidelines for companies; Weaknesses: • Focuses only on assessment of environmental CSR impact.

Table B: CSR performance indicator systems run by non-governmental organizations (NGOs) and others with governmental support

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
Croatia	CSR Index	An index for measuring corporate social responsibility. The index is based on the Corporate Responsibility Index (CRI) developed and run annually be the British organization Business in the Community. They have allowed Croatia to utilize their original as a starting point for the Croatian version, and have sent their CRI manager to hold a workshop for the Croatian working group. The development of the Index was completed June 2008. **Purpose:** The primary practical purpose of the index is to be the tool for self-ranking of the Croatian companies, and for benchmarking their performance against the economy and their particular sectors. **Link with the Award**: This effort is also to serve as the base for the national CSR award, and was developed in view of introducing some non-financial (SD/CSR-related) criteria into the national business awards, issued annually by the Chamber. Finally, conceptually, it will help define the CSR in the country, and particularly push the idea that CSR relates to all aspects of business practices, i.e. overall performance vs. engagement in only some aspects of it.	The Index covers 5 principal areas. I will list them below, and indicate the main topics incorporated in the questions: **Company Profile, Business Performance, and Strategy** Company structure and legal status, size, revenue, ownership structure, business activities, investment in R&D, size of newly created value, policies on CSR/SD and their alignment with company strategy, management arrangements, decision-making, reporting and disclosure, memberships. **Workplace** Number of employees, structure, diversity, hiring & firing practices, worker consultations, health and safety, redundancy programs, turnover, salaries and benefits, performance evaluation, remuneration, employee education and training, information sharing, employee satisfaction, worker participation. **Environment** Policies, management systems and arrangements, structures, decision-making, measurements, areas of implementation, stakeholder involvement, communication and disclosure, awards/labels/certificates **Marketplace** • Supplier relations: policies and management arrangements, quality assurance, transfer of technology and knowledge. Customer and client relations: policies, disclosure, communication, codes of practice, complaints handling procedures. • Shareholder relations: corporate governance policies and practices, information sharing and disclosure. • Competition: policies and practices on fair competition and advertising, complaints. **Community** Community mapping, risk identification, incorporating these issues in decision-making, stakeholder consultations, donations, their relations to business strategy, management of community relations, M&E, employee engagement, areas of involvement, sponsorships, lobbying and public advocacy policies and practices.	This initiative was initiated by the Croatian CSR Association (at the Chamber of Economy, Snjezana Bahtijari is the director), and Croatian Business Council for Sustainable Development (HRPSOR). UNDP has brokered the relations with BitC, and paid for training, and served on the project board. Academy for Educational Development (an USAID contractor) provided initial funds, while Ericsson Nikola Tesla developed the software solution free of charge. The program will be hosted at Chamber of Economy website, as the Association and HRPSOR are the owners.	info link click here. additional info click here. (in Croatian only – English page not functioning) Snjezana Bahtijari is right person to answer Croatian CSR Index application-related questions. snjezana.bahtijari@ericsson.com	
UK	Corporate Responsibility (CR) Index	Environmental performance (since 1996), and assessment of company impacts on the community, marketplace and workplace through	**Indicators used:** *There are three levels to choose from depending on the company ambition level with CSR.* *Level 1 – Companies just beginning to measure*	**Managed by** Business in the Community UK (a CSR-focused NGO). Extremely close to government - government ministers	www.business-impact.org more info click	Strengths: • three levels of indicators reflecting different

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
		their operations, products and services, and interaction with key stakeholders (since 2002). In 2007: • 126 companies participated; • 4 million employees represented; • 51 companies had taken part in each of the last 6 years; • 88% of companies completed the index for all their global operations; • 17 new entrants. **Purpose**: to achieve a number of outcomes including: • *"The concept of Corporate Responsibility seen as part of "how you do business" rather than making charitable donations.* • *A Business Community who are more engaged in CR* • *A core of companies who will have integrated CR into their business process.* • *A core of companies who are able and willing to talk about their CR journey and what progress they have made.* • *Progress on environmental and social issues facing business in your country"* (source: Patrick Mallon, Benchmarking Director, BITC UK) Advocates successful CSR practice through : - building business - building workforce - building trust	*progress* *Level 2 – Companies wishing to move beyond a basic commitment* *Level 3 – Companies aiming at further improvements of their performance* *For each level, sets of indicators, both qualitative (policy and processes focus) and quantitative (Impact performance indicators) address seven areas of social responsibilities.* *The seven areas are:* *Purpose & Values* *Workforce* *Marketplace* *Environment* *Community* *Human Rights* *Guiding Principles* **Example of Indicators** for an area (here below: Marketplace): **Area: MARKETPLACE**	officiate at the award of the accreditations, and the head of BITC is Prince Charles. Framework has two parts, A and B: 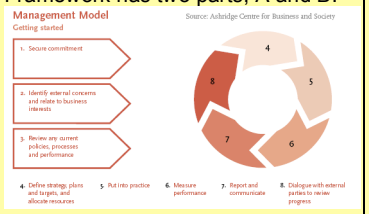 **A. Getting Started** 1. Secure commitment – to make any progress at all it's necessary for senior management to make a commitment and to allocate resources 2. Identify external concerns – the topics covered in this report may provide an initial guide. The aim is to ensure you address the issues that are most relevant for your own company 3. Review current policies, processes and performance – for what areas do you have policies and where are the gaps? What performance measures, if any, do you have in place? Once past this initial phase, the process should involve continuous improvement – so it becomes a loop. The remaining steps are as for any management process: **B. Getting Results** 4. Define strategy, plans and targets – and allocate resource – create the plans and provide the means to turn ideas into reality. These must align with both business interest and stakeholder concerns 5. Put into practice – the implementation 6. Measure performance – actions are of little value without measures and an interest in continuous improvement 7. Report and communicate –	here Katia Martin Director, CR Index katia.martin@bitc.org.uk tel. +44 207 566 8795 Mallen Baker Mallen.baker@bitc.org.uk +44 870 600 282, +44 7786 336246 Patrick Mallon, Benchmarking Director, BITC UK	companies abilities • Both process and result focused • The Index has changed over time, to capture the evolution of the CR agenda and raise the bar of achievement. • Provision of suggested action plans **Reflections for Lithuania:** BITC has licensed the Index survey and its online completion software to other countries (Australia, Greece and Croatia) so this might be a route that Lithuania could follow. This would allow benchmarking of Lithuanian companies against an international data set and with standards that were automatically updated to reflect changing expectations in society. Regarding how it compares to the Responsible

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system		5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
			• Produce policies governing company response to key marketplace issues to cover: ○ the company's approach to dealing with impact on society issues through the company's product/ service development process ○ approach to dealing with diverse customer base, including customers with special needs ○ potential for misuse of company products ○ commitment to provide full and accurate product information • Establish priorities and set objectives and targets for improvement • Conduct relevant training for staff to raise awareness of marketplace issues affecting the business	• Customer satisfaction levels • Customer retention • Provision for customers with special needs • Average time to pay bills to suppliers	effective communication is essential for success. Make sure people know about what you have done and can understand and assess your strategies, actions and impacts; and 8. Interact with external parties – some form of external consultation is essential to any meaningful review progress The sequence continues around the loop in a process of steady refinement. Process takes 9 months. **Process:** ○ the survey is launched online; ○ companies receive their unique username and password, and have approximately two months to complete the survey; ○ Detailed guidance notes are provided to help practitioners complete the survey and better understand what corporate responsibility means for their business; ○ In addition, BitC holds **Index workshops** to increase companies' understanding and provide practical advice on the process of the competition; ○ Companies that are new to the Index process and not yet ready to complete the full CR Index survey are offered the opportunity to start benchmarking by completing the Environment, Community and/or Workplace modules first, before moving on to the full agenda. Mainstream Index participants can therefore enter not only the main CR Index, but will also have the opportunity to receive a separate listing in the individual Index modules; ○ Companies receive a specific Index score in their confidential feedback reports (to help assess year-on-year progress), but publicly they will be listed		Business Award, the Index is an alternative approach to evaluating and ranking individual company performance. To have both systems would involve much overlap. Croatia has just launched their CR Index inspired in part by the UK system. If Lithuania Is interested in implementing an Index system, it would be valuable to consult with Croatia. (See Croatia – CR Index.)
			• Use professional benchmarking or diagnostic tools to evaluate impact on society of core products or services • Ensure that all consumer rights are protected and management capacity is in place to service customer complaints, replacements, recall and provide full information • Measure and report on the impact of the company in the marketplace – including stakeholder perception measures	• Extra sales gained attributable to social policy/cause related marketing • Customer loyalty measures • Recognising and catering for diversity in advertising and product labelling • Perception of company as a desirable commercial partner • Social impact, cost of benefits of products/services			

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
			• Monitor promotions at target groups and pricing policies to maximise access to consumers, including those from minorities and diverse cultures. • Engage in effective two way consultation with stakeholders • Communicate the company's position on marketplace behaviour and extend business principles on marketplace behaviour to associates and suppliers	alphabetically within platinum, gold, silver and bronze bands. Index results are published in the Sunday Times Companies that Count supplement. ○ The supplement includes best practice examples, case studies, opinion pieces, interviews and a list of the Top 100 participants. In addition, BITC produces a separate Executive Summary providing more details on key learning points from the Index.		
UK	The Environment Index	The Environment Index is the UK's leading self-assessed corporate environmental benchmark and is a stand-alone module of Business in the Community's broader CR Index. It gives companies a framework to compare environmental performance with peers. Companies are listed in the Index after completing a questionnaire which measures their performance across the environmental agenda and can be used as: • an internal management tool to understand a company's environmental impact and identify gaps in performance • a communication tool to demonstrate to investors, employees and other stakeholders a company's commitment to continuous improvement.	The Index questionnaire measures a company's: ▪ Corporate strategy on the environment ▪ Integration of environmental issues into core business processes ▪ Environmental management ▪ Environmental performance ▪ Assurance and disclosure	**The process:** Stage 1: Accessing the questionnaire - Business in the Community gives each company a unique username and password to access the Environment Index on-line questionnaire Stage 2: Companies complete and submit the self-assessed questionnaire on-line Stage 3: Reviewing the answers Business in the Community reviews questionnaire answers and supporting evidence, raises queries with companies and makes required amendments to the on-line questionnaire Stage 4: Outcomes Companies receive a listing in the Environment Index and an individual Feedback Report.	For more information: click here.	
Europe	The "Environmental Sustainability Index" (ESI) or "Environmental Performance Index" (EPI)	The "Environmental Sustainability Index" (ESI) for 2005 was produced by a team of environmental researchers from the Yale and Columbia Universities, in co-operation with the World Economic Forum and the EU's Joint Research Centre.	**Examples of concrete indicators:** Bio-diversity: ▪ Percentage of country's territory in threatened eco-regions ▪ Threatened bird species as percentage of known breeding bird species in each country ▪ Threatened mammal species as percentage of known mammal species in each country	The ESI provides a benchmark measuring the sustainability performance of 146 countries. Finland ranks first in the report closely followed by Norway, Uruguay, Sweden and Iceland. The Scandinavian countries have also	http://www.yale.edu/esi/ email at esi@yale.edu or via telephone at 203.432.3123,	Relevance for Lithuania: ▪ National level monitor Weaknesses: ▪ Covers Environment only

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
		The ESI is a composite index tracking a diverse set of socioeconomic, environmental, and institutional indicators that characterize and influence environmental sustainability at the national scale. An Environmental Performance Index focusing on assessing key environmental policy outcomes using trend analysis and performance targets is under development.	▪ Threatened amphibian species as percentage of known amphibian species in each country ▪ National Biodiversity Index Reducing Air Pollution: ▪ Coal consumption per populated land area ▪ Anthropogenic NOx emissions per populated land area ▪ Anthropogenic SO2 emissions per populated land area ▪ Anthropogenic VOC emissions per populated land area ▪ Vehicles in use per populated land area Reducing Ecosystem Stress: Annual average forest cover change rate from 1990 to 2000	been ranked in several competitiveness reports as world leaders. Sweden and Finland especially seem to be able to manage strong economic competitiveness with good social policies and strong environmental regulation.		

Table 3: CSR performance indicator systems run by organizations without specific government support

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
Sweden	Amnesty Business Survey (ABS) and Amnesty Business Rating (ABR)	**Description:** Amnesty Business Survey (ABS) is an annual survey of Sweden's approx. 150 largest companies. The survey measures to what extent the companies expose themselves to the risk of violating human rights, and how well they manage that risk. The results of the survey are presented as a tool for investors and the capital market to allow individual analysts to compare and estimate the financial risk associated with this behaviour for these companies. **Background:** The financial market has previously lacked a tool that supplies an overview of and surveys the risk exposure of various companies and industries in relation to human rights. Thus, this risk has not previously been evaluated systematically in the market. ABR enables investors to find the companies that manage this risk better than average, as well as identifying the companies that have	**KPIs cover five areas:** 1. Human Rights Policy. Is there a policy in place, and what does it look like? 2. Risk analysis. What is included in this, and how much does it cover? 3. Education and Information. Is there regular education among staff? Is information provided to stakeholders, and how? 4. Management and Control Systems. Who is responsible for what, and why? 5. Transparency. How is progress reported, verified and communicated? For full questionnaire, click here. **Results of the 2006 survey:** Most companies in the survey have a policy for human rights, namely 75%, whilst most companies do not have their work on human rights audited by an independent third party, 55 % of all companies have not planned to audit their work with human rights. A majority of companies also show poor knowledge of the topic in general and thus also of their own risk exposure. The largest listed companies handle their human right risk most actively even though there are great differences within most sectors. There is a clear advantage for a	**Method:** 143 Swedish companies are included in the ABS survey that was conducted by an independent research institute, Demoskop AB. All companies in the survey received feedback on their rating in relation to other companies in the same industry and to all companies in the survey. Participants were guaranteed anonymity, but were offered the opportunity to publish their results. The survey was conducted with partners; The Third AP-fund, The Fourth AP-fund, the Church Fund of the Swedish Church and Ethix SRI Advisors. ABR is also a web-based tool for assessment of the human rights risk management of individual companies that were not part of the survey. Each company that completes the anonymous survey will receive an analysis of its results immediately on the web. This has proven to be a valuable tool for the	For more information: click here	Strengths: • ABR makes available an immediate feedback anonymous web-based tool for assessment of human rights work by the companies themselves – a valuable tool! • ABS provides a tool for benchmarking in the capital market – comparable information between companies and industries of human rights risk exposure; · Identifies companies that are "best in

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
		an unreasonably large risk exposure. **Purpose:** · To create a tool for benchmarking in the capital market – comparable information between companies and industries of human rights risk exposure. · To identify those companies that are "best in class". · To make available a tool for assessment of human rights work by the companies themselves.	financial analyst in identifying the company with the most active risk management. The heavy industry and extractive industry have the greatest risk exposure but with greatly varied results. The heavy industry is the best sector, while the extractive industry is rated second to last in the survey. IT/Telecom and media companies are rated last in ABR. Finally and importantly, according to the companies in the survey, a proper management of the risk of violating human rights strengthens the brand with clients, employees and the financial market.	individual companies.		class"; · Action by an NGO of international experience and reputation Limitations: • Limited to human rights focus only
UK	The Accounting for Sustainability Connected Reporting Framework	Consists of a set of proposals for improved sustainability reporting, built on the work of many organisations that have been operating in this area for a number of years, in particular the Global Reporting Initiative, the United Nations, AccountAbility and Defra/Trucost. The project was launched in December 2006 by The Prince of Wales, then Prime Minister, Tony Blair, the then Chief Executive of British Petroleum, Lord Browne, and The Bishop of London, reflecting the importance of sustainability across different sectors of society. The report that was published at the time of the launch can be accessed here: introduction, first part, second part and third part. Following the launch, the project has worked with a large number of organisations in both the public and private sectors to identify the key challenges faced in embedding sustainability, and to develop ways to overcome them. A recurring theme during the course of the project is that there is such a plethora of available information relating to sustainability that it is often very difficult for organisations to know where to begin in building sustainability into their work.	The new Connected Reporting Framework has the following five key elements. 1. An explanation of how sustainability is connected to the overall operational strategy of an organisation and the provision of sustainability targets. The challenge is to ensure that in mainstream reporting the sustainability information included is strategically important. Targets are important to ensure and demonstrate that sustainability issues are taken into account when making investment decisions. 2. Five key environmental indicators, which all organisations should consider reporting, they are: greenhouse gas emissions, energy usage, water use, waste and significant use of other finite resources. 3. Other key sustainability information should be given where the business or operation has material impacts. The Framework is not prescriptive in this respect to avoid the provision of irrelevant information and a "one-size-fits-all" approach. 4. To aid performance appraisal, industry benchmarks for the key performance indicators when available. 5. The up-stream and down-stream impact of the organisation's products and services: the sustainability impacts of its suppliers and the use of its products or services by customers and consumers.	The Sustainability at Work website, developed in partnership with the National Audit Office, the Sustainable Development Commission and Defra, aims to bring together the key guidance, tools and other information in the sustainability arena and relating these to common questions asked and challenges faced by organisations in relation to sustainability. The web site is also supported by case studies showing how organisations are already successfully integrating sustainability into their strategy and operations and tools that demonstrate and can actively assist in embedding sustainability into the decision making process.	More information: click here. Or contact: contact@sustainabilityatwork.com	
United States	***Business Ethics***	Companies that are constituents of the Domini Social 400 Index, S&P 500, or	**Rating Approach** Once information is collected (see research Process in	**KLD's Research Process** KLD researches the social,	www.KLD.com.	Strengths: ▪ KLD analysts

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
	100 Best Corporate Citizens List	Russell 1000 are eligible for inclusion on the *Business Ethics* magazine's 100 Best Corporate Citizens list. KLD Research and Analytics, Inc., through SOCRATES - KLD's comprehensive online social research database, provides the social and environmental performance data for the 100 Best Corporate Citizens list. KLD uses financial data from Bloomberg and Factset to measure total return performance.	Operational aspect), KLD rates the social, environmental and governance performance of companies using a proprietary framework of positive and negative indicators. Companies are rated in major qualitative issue areas. Analysts assign Strengths and Concerns associated with these issues, providing a social and environmental profile of companies. The business involvement screens are associated with activities that are controversial to certain social investors. Issues of concern: • ENVIRONMENT RATINGS o Climate Change o Products and Services o Operations and Management o Other • SOCIAL RATINGS o Community o Diversity o Employee Relations o Human Rights o Product • GOVERNANCE RATINGS o Reporting o Structure o Other • CONTROVERSIAL BUSINESS INVOLVEMENT RATINGS CRITERIA o Abortion o Adult Entertainment o Alcohol o Contraceptives o Firearms o Gambling o Military o Nuclear Power o Tobacco **Illustration:** To illustrate the approach, this is an example of the "Product" issue. Strengths and Concerns criteria are given below, reviewed through issue specific areas of concern:. <u>Product strengths:</u> • *Quality*: long-term, well-developed, company-wide quality program, or quality program recognised as exceptional in U.S. industry. • *R&D/Innovation*: leadership for research and development (R&D), particularly by bringing notably innovative products to market. • *Benefits to Economically Disadvantaged:* provision of products or services for the economically disadvantaged. • *Other Strength:* products with notable social benefits that	environmental, and governance performance of corporations. KLD research relies on five distinct data sources to inform our ratings and analysis. Data are collected in a disciplined process from a wide variety of company, government, non-government organization and media sources. KLD tracks each company through more than 10,000 global media sources daily. KLD continuously updates company information in SOCRATES using data from public documents, non-governmental agencies, government agencies, press searches, trade journals, industry and regional publications, and direct contact with the companies. Rigorous internal quality assurance and editing processes ensure consistent coverage across companies and issues. Data in KLD's SOCRATES is derived from multiple sources but no company self-reporting process. There is no formal application process for the 100 Best Corporate Citizens list. Companies that are constituents of the Domini Social 400, S&P 500, or Russell 1000 are eligible for inclusion on the *Business Ethics* magazine's 100 Best Corporate Citizens list. Non-financial ratings used by *Business Ethics* magazine to create the 100 Best Corporate Citizens list are determined by KLD Research & Analytics, Inc. **Monitoring and Updating Process** KLD uses three processes to maintain the accuracy and currency of its research: • Continuous updates: daily updates from media sources and special updates from NGOs and government data sources • Fiscal year updates: annual updates from company public	For a more detailed discussion of the methodology behind the list, go to the *Business Ethics* magazine website, click For information about reviewing KLD's analysis of particular companies, contact Camille Aylmer at BusinessEthics100@kld.com.	specialize by sector. This improves the quality of analysis, improving sector insight to identify the key social, environmental and governance factors affecting peer companies; Of interest: ▪ Does not rely on company participation

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
			are highly unusual or unique for the company's industry. Product concerns: • *Product Safety* based on fines or civil penalties, or involvement in major recent controversies or regulatory actions, relating to the safety of products and services. • *Marketing/Contracting Controversy* reflecting major marketing or contracting controversies, fines or civil penalties relating to advertising practices, consumer fraud, or government contracting. • *Antitrust:* reflecting fines or civil penalties for antitrust violations such as price fixing, collusion, or predatory pricing, or involvement in recent major controversies or regulatory actions relating to antitrust allegations.	documents • Annual updates: a comprehensive annual review that includes analysis of all information gathered throughout the year, review of company websites and CSR reports, and direct communication with the company, NGOs, and research partners. **Quality Assurance** KLD senior analysts perform a quality review of every company profile at least once per year, edit daily updates for content and ratings quality, and mentor junior analysts. KLD's Ratings Review Committee (RRC), composed of senior analysts and the Director of Research reviews controversial questions, maintains the currency of existing ratings, and develops new ratings as thought leaders for the business. KLD evaluates its methodology each year, using the experience of rating companies since 1988.		
Europe	FTSE4Good Index Series	The FTSE4Good Index Series has been designed to measure the performance of companies that meet globally recognised corporate responsibility standards, and to facilitate investment in those companies. Transparent management and criteria alongside the FTSE brand make FTSE4Good the index of choice for the creation of Socially Responsible Investment products. **FTSE4Good can be used in four ways:** Investment Research Reference Benchmarking	**Company Assessment Process** To qualify for inclusion in the FTSE4Good Index Series, companies must be in one of the following starting universes: the FTSE All-Share Index (UK), or FTSE Developed Index (Global). For inclusion, eligible companies must meet criteria requirements in five areas: • Working towards environmental sustainability • Developing positive relationships with stakeholders • Up-holding and supporting universal human rights • Ensuring good supply chain labour standards • Countering bribery **Excluded Companies** Companies that have been identified as having business interests in the following industries are excluded from the FTSE4Good Index Series: • Tobacco Producers • Companies manufacturing either whole, strategic parts, or platforms for nuclear weapon systems • Companies manufacturing whole weapons systems • Owners or operators of nuclear power stations • Companies involved in the extraction1 or processing of uranium	The management and the evolution of the FTSE4Good Index Series is placed under the direction of the FTSE4Good Policy Committee, an independent body of experts from the fields of corporate responsibility, fund management, academia and the business community. The FTSE4Good Policy Committee's role is to: • Act as an independent judge of the ability of constituent companies to meet the FTSE4Good Index Series criteria; • Oversee the consultation process undertaken to develop criteria; • Approve criteria revisions or new criteria. **EIRIS Research** FTSE works in association with the	**Useful links** For Index rules: click here. (PDF) For Methodology: click here.	

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
		Key Objectives 1. To provide a tool for responsible investors to identify and invest in companies that meet globally recognised corporate responsibility standards. 2. To provide asset managers with a socially responsible investment (SRI) benchmark and a tool for socially responsible investment products. 3. To contribute to the development of responsible business practice around the world. **Key Features** 1. Evolving selection criteria to reflect changes in globally accepted corporate responsibility standards and codes of conduct over time. 2. Challenging yet achievable criteria that encourage companies to strive to meet them. 3. Higher impact companies have to meet higher standards. 4. Transparent criteria and methodology. 5. Criteria based on internationally respected codes and principles with new criteria subjected to a widespread consultation and approved by an independent oversight committee.	It is the FTSE4Good Policy Committee's intention to replace exclusion criteria with performance-based criteria supported by public consultation. The evaluation of companies for inclusion in the FTSE4Good takes place twice a year (in March and September) and does not follow the best in class model. All of the companies in the FTSE Global index that meet the economic, environmental and social criteria required are admitted to the FTSE4Good. Particular importance is given to criteria concerning climate change, the protection of human rights and the transparency of the supply chain. All companies in the Footse4good index Series are given an evaluation from 1 to 5 according to their environmental performance: 5- Best practice 4- Goes beyond good practice 3- Good practice 2- Meets some elements of good practice 1- Meets few or no criteria elements	Ethical Investment Research Service (EIRIS) and its network of international partners to research company corporate responsibility performance. FTSE4Good indices are reviewed semi-annually in September and March, by the FTSE4Good Policy Committee. The research process is undertaken around these dates, with the distribution of an extensive questionnaire in June and an update of the companies' Corporate Responsibility (CR) data in November of each year. EIRIS manages the research and analysis globally in order to cover the FTSE4Good Index eligible universe, either directly or through a network of partner research organisations. A variety of mechanisms are employed to access the most up-to-date relevant data: • Scrutiny of annual reports • Research of company websites • Written questionnaires and liaison with companies where appropriate • Other publicly available material • In addition, fact-sheets detailing the information held by EIRIS are distributed to companies on a regular basis for updating and review.		
OECD	OECD Guidelines for Multinational Enterprises	1. The Guidelines are recommendations jointly addressed by governments to multinational enterprises. They provide principles and standards of good practice consistent with applicable laws. Observance of the Guidelines by enterprises is voluntary and not legally enforceable. 2. Since the operations of multinational enterprises extend throughout the world international co-operation in this field should extend to all countries. Governments adhering to the Guidelines encourage the	**General Policies** Enterprises should take fully into account established policies in the countries in which they operate, and consider the views of other stakeholders. **Disclosure** 1. Enterprises should ensure that timely, regular, reliable and relevant information is disclosed regarding their activities, structure, financial situation and performance. This information should be disclosed for the enterprise as a whole and, where appropriate, along business lines or geographic areas. Disclosure policies of enterprises should be tailored to the nature, size and location of the enterprise, with due regard taken of costs, business confidentiality and other competitive concerns.	While the Guidelines' recommendations are addressed to business, governments through their network of National Contact Points are responsible for promoting the Guidelines, handling enquiries and helping to resolve issues that arise in specific instances. The Review has provided considerable guidance to help National Contact Points to carry out their duties and it has established mechanisms for promoting transparency, accountability and best practice. The OECD Committee on International Investment and Multinational Enterprises (CIME)	OECD, Paris, France Main Switchboard, tel.: +33 1.45.24.82.00 Fax: +33 1.45.24.85.00 http://www.oecd.org	Strengths: • National Contact Point system – forum where civil-society meets business under the hospice of government; • comprehensive approach; • "Comparability" with other countries; • one of most "officially sanctioned"

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
		enterprises operating on their territories to observe the Guidelines wherever they operate, while taking into account the particular circumstances of each host country. 3. A precise definition of multinational enterprises is not required for the purposes of the Guidelines. These usually comprise companies or other entities established in more than one country and so linked that they may co-ordinate their operations in various ways. While one or more of these entities may be able to exercise a significant influence over the activities of others, their degree of autonomy within the enterprise may vary widely from one multinational enterprise to another. Ownership may be private, state or mixed. The Guidelines are addressed to all the entities within the multinational enterprise (parent companies and/or local entities). According to the actual distribution of responsibilities among them, the different entities are expected to co-operate and to assist one another to facilitate observance of the Guidelines. 4. The Guidelines are not aimed at introducing differences of treatment between multinational and domestic enterprises; they reflect good practice for all. Accordingly, multinational and domestic enterprises are subject to the same expectations in respect of their conduct wherever the Guidelines are relevant to both. 5. Governments wish to encourage the widest possible observance of the Guidelines. While it is acknowledged that small- and medium-sized enterprises may not have the same capacities as larger enterprises, governments adhering to the Guidelines nevertheless encourage them to observe the Guidelines recommendations to the fullest extent	2. Enterprises should apply high quality standards for disclosure, accounting, and audit. Enterprises are also encouraged to apply high quality standards for non-financial information including environmental and social reporting where they exist. The standards or policies under which both financial and non-financial information are compiled and published should be reported. 3. Enterprises should disclose basic information showing their name, location, and structure, the name, address and telephone number of the parent enterprise and its main affiliates, its percentage ownership, direct and indirect in these affiliates, including shareholdings between them. 4. Enterprises should also disclose material information on: a) The financial and operating results of the company. b) Company objectives. c) Major share ownership and voting right. d) Members of the board and key executives, and their remuneration. e) Material foreseeable risk factors. f) Material issues regarding employees and other stakeholders. g) Governance structures and policies. 5. Enterprises are encouraged to communicate additional information that could include: a) Value statements or statements of business conduct intended for public disclosure including information on the social, ethical and environmental policies of the enterprise and other codes of conduct to which the company subscribes. In addition, the date of adoption, the countries and entities to which such statements apply and its performance in relation to these statements may be communicated. b) Information on systems for managing risks and complying with laws, and on statements or codes of business conduct. c) Information on relationships with employees and other stakeholders. **Employment and Industrial Relations** Enterprises should, within the framework of applicable law, regulations and prevailing labour relations and employment practices. **Environment** Enterprises should, within the framework of laws, regulations and administrative practices in the countries in which they operate, and in consideration of relevant international agreements, principles, objectives, and standards, take due account of the need to protect the environment, public health and safety, and generally to conduct their activities in a manner contributing to the wider goal of sustainable	remains the responsible body for clarifying the meaning of the Guidelines and overseeing their effectiveness. The review process itself deserves special mention. The CIME conducted an extensive series of consultations with the business community, labour representatives, non-governmental organisations and non-member countries. Opportunities for public comment were offered via the Internet. This effort towards increased transparency and openness provided essential inputs for the Review and reflects an important evolution in the way OECD goes about its business. For decades, the OECD has promoted co-operation on international investment through its Declaration on International Investment and Multinational Enterprises. The Declaration sets forth non-binding principles and standards addressed both to governments and to enterprises. The Guidelines, which are addressed to enterprises, remain an important part of this balanced package and contribute to a favourable investment climate. The other elements of the package contain commitments by governments to provide national treatment for foreign-controlled enterprises, to avoid imposing conflicting requirements on enterprises and to co-operate regarding investment incentives and disincentives. Non-OECD members are encouraged to adhere to this Declaration		systems existing; • not corporate; Weaknesses: • like the ILO Conventions, they are for governments to commit to, making it difficult to hold companies directly accountable, and • they compare company behaviour against local norms rather than to ILO- or other internationally-accepted norms; (source: click here.) • No reporting process required; • Effective functioning of the National Contact Points varies from country to country. • No concrete guidelines offered

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
		possible. 6. Governments adhering to the Guidelines should not use them for protectionist purposes nor use them in a way that calls into question the comparative advantage of any country where multinational enterprises invest. 7. Governments have the right to prescribe the conditions under which multinational enterprises operate within their jurisdictions, subject to international law. The entities of a multinational enterprise located in various countries are subject to the laws applicable in these countries. When multinational enterprises are subject to conflicting requirements by adhering countries, the governments concerned will co-operate in good faith with a view to resolving problems that may arise. 8 Governments adhering to the Guidelines set them forth with the understanding that they will fulfil their responsibilities to treat enterprises equitably and in accordance with international law and with their contractual obligations. 9. The use of appropriate international dispute settlement mechanisms, including arbitration, is encouraged as a means of facilitating the resolution of legal problems arising between enterprises and host country governments. 10. Governments adhering to the Guidelines will promote them and encourage their use. They will establish National Contact Points that promote the Guidelines and act as a forum for discussion of all matters relating to the Guidelines. The adhering Governments will also participate in appropriate review and	development. **Combating Bribery** Enterprises should not, directly or indirectly, offer, promise, give, or demand a bribe or other undue advantage to obtain or retain business or other improper advantage. Nor should enterprises be solicited or expected to render a bribe or other undue advantage. **Consumer Interests** When dealing with consumers, enterprises should act in accordance with fair business, marketing and advertising practices and should take all reasonable steps to ensure the safety and quality of the goods or services they provide **Science and Technology** 1. Endeavour to ensure that their activities are compatible with the science and technology (S&T) policies and plans of the countries in which they operate and as appropriate contribute to the development of local and national innovative capacity. 2. Adopt, where practicable in the course of their business activities, practices that permit the transfer and rapid diffusion of technologies and know-how, with due regard to the protection of intellectual property rights. 3. When appropriate, perform science and technology development work in host countries to address local market needs, as well as employ host country personnel in an S&T capacity and encourage their training, taking into account commercial needs. 4. When granting licenses for the use of intellectual property rights or when otherwise transferring technology, do so on reasonable terms and conditions and in a manner that contributes to the long term development prospects of the host country. 5. Where relevant to commercial objectives, develop ties with local universities, public research institutions, and participate in co-operative research projects with local industry or industry associations. **Competition** Enterprises should, within the framework of applicable laws and regulations, conduct their activities in a competitive manner. **Taxation** It is important that enterprises contribute to the public finances of host countries by making timely payment of their tax liabilities. In particular, enterprises should comply with the tax laws and regulations in all countries in which they operate and should exert every effort to act in accordance with both the letter and spirit of those laws and regulations. This would include such measures as providing to the			

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
		consultation procedures to address issues concerning interpretation of the Guidelines in a changing world. **Additional view**: *The question the OECD Guidelines seek to address is: How can multinational enterprises operate in harmony with local practice? According to the ILO, "The basic approach to the Guidelines is that internationally-agreed guidelines can help to prevent misunderstandings and build an atmosphere of confidence and predictability between business, labour and governments." The Guidelines seek to reinforce and to complement other voluntary initiatives "by providing a common frame of reference and by providing an institutional home for international efforts to encourage progress in these fields." Moreover, "as the only multilaterally endorsed comprehensive code of conduct, the Guidelines have an important role to play… The Guidelines' institutions could be used to strengthen and encourage the emergence of consensus and to contribute to the accumulation and dissemination of expertise."* (Source: *"International standards for corporate responsibility*", by Malcolm McIntosh, Ruth Thomas, Deborah Leipziger, and Gill Coleman http://www.ethicalcorp.com/content.asp?ContentID=354)	relevant authorities the information necessary for the correct determination of taxes to be assessed in connection with their operations and conforming transfer pricing practices to the arm's length principle.			
Global	AccountAbility AA1000	AA1000 was launched in 1999. The AA1000 Series is composed of the AA1000 Framework, the AA1000 Assurance Standard and the AA1000 Stakeholder Engagement Standard. **Purpose:** The AA1000 Framework was developed to help organisations build their accountability and social responsibility through quality social and ethical accounting, auditing and reporting. It addresses the need for organisations to integrate their stakeholder engagement process into their daily activities.	**Measurement** – The AA1000 standard outlines a process by which key performance indicators are identified by an organisation through engagement with its stakeholders. The organisation and its stakeholders are brought together to work towards a common understanding of what matters about performance. Different Indicators' System may be used to measure key issues. AA1000 provides the auditing framework and do not make recommendations on any indicators preference	Launched and run by the Institute of Social and Ethical Accountability (AccountAbility), a not-for-profit professional membership organization comprising businesses, NGOs, business schools and service providers. The Framework provides guidance to users on how to establish a systematic stakeholder engagement process that generates the indicators, targets, and reporting systems needed to ensure to ensure greater transparency, effective responsiveness to stakeholders and	http://www.accountability21.net/ London: 250-252 Goswell Road Clerkenwell London EC1V 7EB United Kingdom Tel: +44 (0)20 7549 0400 Fax: +44 (0)20 7253 7440	Strengths: • can be used by any type of organisation, in any country, in any sector Weaknesses: • Not directive as for content, therefore do not recommend particular Indicator lists. Of interest?

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
		The A1000 Framework was published as a stand-alone document and includes sections on purpose and principles, framework for integration, assurance and stakeholder engagement.		improved overall organisational performance There are a variety of dimensions in which AA1000 can be used to improve organisational accountability and performance. The following is not a complete list, but illustrates the possible applications of AA1000 to the benefit of an organisation and its stakeholders: **Quality management** – By measuring, communicating and obtaining feedback on its social and ethical performance an organisation will be better placed to understand and respond to the needs and aspirations of its stakeholders, and to manage these alongside (and as part of) its objectives and targets. **Recruitment and retention of employees** – By clarifying its values and reporting on its performance, an organisation can improve the recruitment of high quality employees. The loyalty of existing employees will also be supported by evidence of commitment to building a better organisation and by the development of programmes to improve training and others aspects of employee welfare. The corollary of this improved loyalty to the organization should be increased productivity. **External stakeholder engagement** – AA1000 can play a key role in building an organisation's relationships with its external stakeholders. Consumers, suppliers and wider society are able to see how an organisation's behaviour matches their aspirations, and are better positioned to articulate their opinions. An organisation, in turn, will have more sensitive and accurate information on which to base decisions, and a climate of increased trust in which to implement them.	email: secretariat@accountability21.net Washington: 1250 24th St. N.W. Suite 300 Washington,D.C. 20037 USA Tel: +1 (202) 835 1692 Fax: +1 (202) 835 1693 Contact: Nina Inamahoro	• AccountAbility in the UK is involved in a national CSR performance evaluation system project (source: Femke de Man, CSR Monitor)

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
				Partnership – AA1000 can support the deepening of value-based relations along an organisation's supply chain and in other partnership processes. Its adoption represents a commitment by an organisation to working together with partners to achieve genuine and standardised good practice in relationships. **Risk management** – AA1000 can be integral to a framework for internal control to enable an organisation to identify, evaluate and better manage the risks arising from its impacts on and relationships with its stakeholders. These may include risks to reputation and brand, and from customer and employee liability suits. **Investors** – AA1000 can play a critical role in satisfying the increasingly complex demands for information from investors. For most investors, clear and verifiable information about social and ethical performance and stakeholder perceptions and expectations provides a valuable reference point for assessing the quality of management and the market positioning of an organisation. In addition, the significant growth of 'ethical funds' is generating information requirements that AA1000 can assist a company in providing in a cost-effective manner. **Governance** - AA1000 can play a key role in supporting an organisation's governance. The standard feeds into the organisation's control process by which it ensures the alignment of its values and strategy with its behaviour and the outcomes of its activities. **Government and regulatory relations**- The adoption of AA1000 can play a part in encouraging governments to acknowledge the		

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
				self-regulating processes that organisations are following to improve accountability and performance. As a reflection of practical and useful best practice, AA1000 may also help to ensure that any future regulation in the field is viable and meaningful. **Training** - AA1000 facilitates the training and the identification of qualified and experienced service providers. Trained social and ethical accountants and auditors will help an organisation, from inside or outside, to improve its accountability and performance.		
Global	Corporate Social Responsibility (CSR) Monitor	The CSR Monitor tracks the changing expectations of consumers, shareholders, employees, and Opinion Leaders annually, since 1999. The 2008 survey encompasses 32,000 interviews across 32 countries. It is a research-based management tool. **Participating Countries (2008)**: Argentina, Australia, Brazil, Canada, Chile, China, France, Germany, Great Britain, Greece, India, Indonesia, Italy, Kenya, Mexico, Nigeria, Peru, Philippines, Portugal, Russia, South Korea, Switzerland, Turkey, United Arab Emirates, United States. **Country Reports**: In addition to the global CSR Monitor, individual country reports are available for certain key markets. **Purpose:** delivers strategic metrics and insights about consumers' expectations and attitudes towards corporate responsibility. **Benefits:** • Develop a business case for corporate responsibility;	**Survey topics (2007):** Expectations of Companies : • Expectations of corporate responsibility in 14 specific areas (employee treatment, universal standards, helping solve social problems, environmental responsibility, rich-poor gap, economic stability, human rights, quality products, government policies, supply chain, education initiatives, charitable and community support, openness to public views and concerns, action on climate change) Ethical Consumerism & Consumer Segmentation: • Consumer empowerment in shaping corporate behaviour • Consumer willingness to pay more for a variety of responsible products (e.g., environmentally-friendly car, product produced in responsible way, cause-related marketing) • Consumer actions of punishing or rewarding companies (with frequency) based on their social responsibility • Specific types of products and services consumers would like to see become more socially and environmentally responsible • A psychographic consumer segmentation around ethical consumerism, to identify segments that are most likely to act on their concerns, as well as swing segments that may become more active in the future Environmental Issues • Concern about environmental problems	Managed by GlobeScan Inc. For the publishing of the annual U.S. version, the Boston College Carroll School of Management Centre for Corporate Citizenship is partner with GlobeScan Inc. **Methodology:** GlobeScan ensures the highest research standards for data management and quality control practices and protocols. We adhere to the professional market research standards of ESOMAR. In addition, our Head Office management system is certified to ISO 9001:2000. The CSR Monitor is fielded in 20+ countries each year. A random sample of 1,000 average citizens is interviewed in each country. Samples reflect the distribution of age, gender, level of education and socioeconomic status, according to the latest census information for the areas sampled. The surveys are carried out either through telephone or face-to-face interviews, depending on the country. Respondents are segmented into consumers, shareholders, corporate employees, and Opinion Leaders. **Cost:**	www.GlobeScan.com global@GlobeScan.com Femke De Man, Director, CSR Monitor Tel. +1 416 969 3080 femke.deman@globescan.com	Strengths: • it is an example of a national level monitor system • it is a research-based management tool offering insight into how companies can stay ahead of issues, manage the expectations of a demanding public and build CSR programs that resonate with key stakeholders; • the system is up and running and could serve as a supplier to Lithuania

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
		• Build and manage a successful CSR program based on sound research and expert analysis; • Reduce risk and seize opportunities by understanding societal trends and the current global context; • Improve communications with consumers, shareholders, and employees; • Engage internal and external stakeholders on issues critical to planning corporate citizenship initiatives; • Customize this research by adding your proprietary questions to the study.	• Concern about effect of environmental problems on health • Consumer behaviour based on environmental concern (likelihood of avoiding products or brands for environmental reasons, purchasing Fair Trade products, purchasing certified organic products) Rating Companies • Most socially responsible companies • Least socially responsible companies • Rating performance of 14 different industries on CSR Communication and Reporting • Awareness of CSR reports • Impact of CSR reports on perceptions of company and consumer behaviour • Impact of communications by CEO Demographics • Six demographic questions: age, gender, education, household income, religion, community size • Opinion Leader typology: six questions to identify informal Opinion Leaders in the population **Earlier topic list:** Defining Corporate Responsibility • Qualitative description of what corporate responsibility means to people around the world • Role companies should play in society • Views on government regulation of CSR Corporate Leaders and Laggards • Perceived percentage of companies currently acting responsibly • Most socially responsible company • Least socially responsible company • Perceived social responsibility of companies that produce unhealthy products Communicating Responsibility • Awareness of corporate CSR efforts • Interest in learning more about CSR	Basic subscription: €16000 / US $23,500 / £12000. Deliverables (hard and electronic format): • PowerPoint file with over 75 interpretive charts • High level, insightful Executive Report (five copies) • Detailed statistical tables • Intranet license for internal distribution • Customized in-person presentation • Strategic consultation for the year • Four e-briefs on key themes, for easy internal distribution Premier Subscription: €32000 / US $46,500 / £24000. Includes: • a subscription to the CSR Monitor • 10 custom, proprietary questions in countries of your choice (e.g., one question in 10 countries, two questions in five countries, etc.).		

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
			• How people learn about socially responsible companies • How people learn about socially irresponsible companies • Credibility of CSR Communications • Views on CSR as PR • Corporate responsiveness to public concerns Enhancing Corporate Reputation Through CSR • Impact of various CSR initiatives on corporate reputation (including: philanthropy, charitable foundations, CSR reporting, CSR advertising, CEO engagement, employee volunteerism, 'green' products, NGO partnerships) • Impact of corporate-NGO partnerships on reputation of companies • Impact of corporate-NGO partnerships on reputation of NGOs • Impact of corporate-United Nations partnerships on reputation of companies Socially Responsible Investing: • Impact of CSR on investment decisions • Impact of CSR reporting • Profitability of socially responsible vs. irresponsible companies • Credible indicators of social responsibility from an investor point of view • Importance of executive accountability re: CSR Demographics Identifying: • Opinion Leaders • Shareholders • Corporate Employees **As an example, the U.S. CSR Monitor covers a range of issues, including:** • social expectations of companies • ethical consumerism • socially responsible investing • the corporation's role in helping solve social problems • responsibility of large companies in helping the world's poor • the use of laws to enforce corporate responsibility, and • communicating corporate citizenship			
Global	Dow Jones	Launched in 1999, the Dow Jones	**Dow Jones Sustainability World Index**	**Overview**	http://www.sustain	Limited to large

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
	Sustainability Indexes	Sustainability Indexes are the first global indexes tracking the financial performance of more than 300 leading sustainability-driven companies worldwide. Based on the cooperation of Dow Jones Indexes, STOXX Limited and SAM they provide asset managers with reliable and objective benchmarks to manage sustainability portfolios. Currently 66 DJSI licenses are held by asset managers in 16 countries to manage a variety of financial products including active and passive funds, certificates and segregated accounts. In total, these licensees presently manage close to 6 billion USD based on the DJSI. • represent the top 10% of the leading sustainability companies out of the biggest 2500 companies in the Dow Jones World Index.	The Dow Jones Sustainability World Index (DJSI World) covers the top 10% of the biggest 2,500 companies in the Dow Jones World Index in terms of economic, environmental and social criteria. This index was first published on 8 September, 1999. **Dow Jones STOXX Sustainability Index and Dow Jones EURO STOXX Sustainability Index** As a benchmark for European sustainability investments, the Dow Jones STOXX Sustainability Index (DJSI STOXX) covers the leading 20% in terms of sustainability of the companies in the Dow Jones STOXX SM 600 Index. The Dow Jones EURO STOXX Sustainability Index (DJSI EURO STOXX) is the Eurozone subset of the DJSI STOXX and, thus, tracks the financial performance of sustainability leaders in this particular region. This set of indexes was launched on 15 October, 2001. **Dow Jones Sustainability North America Index and Dow Jones Sustainability United States Index** The Dow Jones Sustainability North America Index (DJSI North America) cover the leading 20% in terms of sustainability of the 600 biggest North American companies in the Dow Jones World Index. The Dow Jones Sustainability United States Index (DJSI United States) is the US subset of the DJSI North America. This set of indexes was introduced on 23 September, 2005. **Customized Indexes** In addition, the DJSI methodology facilitates the design, development and delivery of customized sustainability indexes; e.g. indexes covering different regions, indexes covering different segments of the leading sustainability companies, indexes covering additional exclusion criteria (for instance excluding) alcohol, ex gambling, ex tobacco, ex armaments & firearms and, ex alcohol, tobacco, gambling, armaments & firearms indexes) and indexes denominated in different currencies. Table showing weight of the different dimensions in the Index:	The DJSI World is reviewed annually and quarterly to ensure that the index composition accurately represents the top 10% of the leading sustainability companies in each of the DJSI sectors. The annual review methodology selects the leading sustainability companies from the investable stocks universe, which is also reviewed annually. The resulting changes to the index composition are announced on the annual review date in September and implemented - after the official closing prices have been determined - on the third Friday of September. All these changes will be effective on the next trading day. **Annual Review** The annual review of the DJSI World index is based on the DJSI World investable stocks universe. The review process follows: *1. Sector Classification* *2. Corporate Sustainability Assessment* *3. Ranking within Sectors* *4. Eligible Sectors* *5. Eligible Companies* *6. Component Selection* *7. Market Capitalization Coverage*	ability-indexes.com/ SAM Indexes GmbH Seefeldstrasse 215 8008 Zurich Switzerland Tel. +41 44 395 2828 Fax +41 44 395 2850 Email indexes@sam-group.com	MNCs Long history (almost 10 years) Strong investment community orientation

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
			 To see questionnaire, go to: https://secure2.sam-group.com/online/documents/questionnaire.pdf;jsessionid=5538696C9940ECD773A076D622DAC00C			
Global	The Global Reporting Initiative (GRI)	The Global Reporting Initiative (GRI) refers to the 30,000 strong multi-stakeholder network that collaborates to advance sustainability reporting. To date, more than 1,500 companies from nearly 60 countries, including many of the worlds leading brands, have declared their voluntary adoption of the Guidelines worldwide. Consequently the G3 Guidelines have become the *de facto* global standard for reporting. It is estimated that 1,750 global companies will issue reports based on its guidelines in 2008, triple the number in 2005. (Source: http://www.economist.com/theworldin/displaystory.cfm?story_id=10113365) The Sustainability Reporting	**REPORTING FRAMEWORK** The Guidelines are the core element of the Framework, supported by protocols, sector supplements and national annexes. **Guidelines includes X sections:** **1. Defining Report Content** … what content the report should cover. This determination should be made by considering both the organization's purpose and experience, and the reasonable expectations and interests of the organization's stakeholders. Both are important reference points when deciding what to include in the report. Guiding concepts: • Materiality • Stakeholder inclusiveness • Sustainability context • Completeness **2. Defining Report Quality** Fundamental Principles that guide choices on ensuring the quality of reported information, including its proper presentation. Decisions related to the process of preparing	**Who is managing it:** GRI is a collaborating centre of the United Nations Environment Programme. It is a worldwide, multi-stakeholder network. Business, civil society, labour, investors, accountants and others all collaborate through consensus-seeking approaches to create and continuously improve the Reporting Framework. Representing the institutional side of GRI are a series of multi-stakeholder governance bodies that coordinate the formal components of the GRI network. GRI's governance bodies consist of a Board of Directors, a Secretariat, a Stakeholder Council, a Technical Advisory Committee and Organizational Stakeholders, who help maintain the integrity of the GRI Guidelines and play an integral	Global Reporting Initiative PO Box 10039 1001 EA Amsterdam The Netherlands Telephone: +31-(0)20-5310000 Facsimile: +31-(0)20-5310031 info@globalreporting.org info@globalreporting.org Questions on national annexes should best be addressed to Sean Gilbert, Director,	Strengths: • A widely recognized and well tested platform; • Already used by hundreds of companies around the world; • The multi-stakeholder approach ensures the credibility and trust required of a global disclosure framework; • Facilitates transparency and

1	2	3	4	5	6	7
Geographic scope of the system	**System name**	**Brief description, purpose**	**Content of the system**	**Operational aspects**	**Website and relevant contact information**	**Short evaluation of the system of relevance to Lithuania**
		Framework - of which the Sustainability Reporting Guidelines are the cornerstone - provides guidance for organizations to use as the basis for disclosure about their sustainability performance, and also provides stakeholders a universally-applicable, comparable framework in which to understand disclosed information. **Purpose:** Facilitate transparency and accountability by organizations – companies, public agencies, non-profits - of all sizes and sectors, across the world.	information in a report should be consistent with these Principles. The quality of information enables stakeholders to make sound and reasonable assessments of performance, and take appropriate action. • Reliability • Clarity • Balance **3. Setting the Report Boundary** Report Boundary should include the entities over which the reporting organization exercises control or significant influence both in and through its relationships with various entities upstream (e.g., supply chain) and downstream (e.g., distribution and customers). For the purpose of setting boundaries, the following definitions should apply[2]: • *Control:* the power to govern the financial and operating policies of an enterprise so as to obtain benefits from its activities. • *Significant influence:* the power to participate in the financial and operating policy decisions of the entity but not the power to control those policies. **4. Profile Disclosures** …the base content that should appear in a sustainability report, subject to the guidance on determining content in Part 1 of the Guidelines. · *Profile*: Disclosures that set the overall context for understanding organizational performance such as its strategy, profile, and governance. · *Management Approach*: Disclosures that cover how an organization addresses a given set of topics in order to provide context for understanding performance in a specific area. · *Performance Indicators*: Indicators that elicit comparable information on the economic, environmental, and social performance of the organization. **5. Disclosure on Management Approach** …a brief overview of the organization's management approach to the Aspects defined under each Indicator Category in order to set the context for performance information. …should address all of the Aspects associated with each category regardless of the format or grouping. **6. Indicator Search Tool, collating all Indicators and their protocols (implementation "recipes" for each indicator")** • Economic (click here) • Environment (click here) • Human Rights (click here)	part in the GRI network. The system operates on the reliance upon a reporting framework defining a number of key concepts guiding the process. Organizations willing to report according to GRI engage in the process described in the reporting framework. Levels of engagement are characterized by letters. Independent auditing of reports are indicated by a "+" beside the letter (see table below): 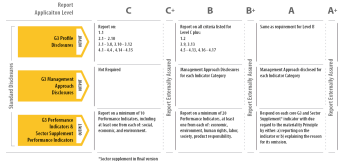 Full GRI package can be found by: clicking.	Technical Development (gilbert@globalreporting.org). For SME-related questions, contact Leontien Plugge (plugge@globalreporting.org). To see how the GRI G3 Guidelines can be used to produce the Global Compact's annually required Communication on Progress (COP), go to http://www.unglobalcompact.org/cop/UNGC_and_GRI/index.html	accountability for any kind of organization (companies, public authorities and non-profits of all sizes and sectors, anywhere); • The GRI Sustainability Reporting Guidelines (G3) can be used to produce the Global Compact's annually required Communication on Progress (COP); • National Annexes are being developed in 2008 for use in conjunction with the Guidelines, addressing country or regional sustainability issues.

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
			• Labour (click here) • Product Responsibility (click here) • Society (click here) 7. **Sector Supplements** Responding to the unique needs of different sectors. **8. National Annexes** Responding to the unique needs of different regions and countries.			
Global	ISO 14001 (source for this entry: "*International standards for corporate responsibility*" by Malcolm McIntosh, Ruth Thomas, Deborah Leipziger, and Gill Coleman.	*ISO 14001 is one of a range of voluntary industry standards, launched in 1996. The 14000 Series, to which ISO 14001 belongs, provides a framework for the private sector and others looking to manage their environmental issues. The standard focuses on organisational processes, not necessarily their products or environmental impacts. Specifically, the standard describes how a firm might manage and control its organisational system so that it measures, controls and continually improves, the environmental aspects of its operations. ISO14001 embraces five key elements:* *• An environmental policy* *• An assessment of environmental aspects* *• An assessment of legal and voluntary obligations* *• A management system* *• A series of periodic, internal audits and reports to top management.* *The development of the standard and its use when compared to other initiatives in the field (see for example, the Eco-management and Audit Scheme, EMAS) have been the subject of extended debate. However, for the purposes of this discussion the focus is on those aspects of this initiative that may contribute to the development of key resources underlying citizenship capabilities. The development of policy requires that senior management cultivate an understanding of the nature and scale of the environmental aspects*		*The central part of engaging with ISO14001 is the development of the management system itself. This includes establishing procedures, documentation and operational control of the system. Crucial here is the 'human' element of the system. That is, developing an awareness and understanding of the issues amongst the workforce through targeted training and the allocation of responsibility. It is this part of the system development (in terms of building an understanding around the issues as well as the technical and managerial knowledge of how to tackle environmental concerns) that forms the core building blocks for capabilities such as pollution prevention.* *Easier for large companies to adopt than small and medium-sized companies. However, in some regions this is being addressed, as government subsidies are available to combat this inequality. While quite costly to implement, studies have shown that adopting ISO 14001 is an investment that generates savings, despite the significant cost of implementation, which run, on average, from $25,000 to $128,000.*	Source link: click here.	Strengths: • *Its development of management systems, and areas such as training, which allows the standards to be embedded within the company;* • *While quite costly to implement, studies have shown that adopting ISO 14001 is an investment that generates savings, despite the significant cost of implementation* Weaknesses: • *Exclusion of performance standards. It is possible that a company with an ISO 14001 certificate has excellent management systems in place while maintaining deplorable environmental conditions;* • *easier for large companies to*

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
		associated with their companies' activities. This stage of awareness development and commitment to change around environmental issues, has arguably, been the first rung on the ladder for many companies now working on broader citizenship issues. *While environmental management may be considered only one part of the citizenship agenda, it has for many organisations acted as the catalyst for change. A significant contribution has come from initiatives such as ISO 14001 because this tool has provided a framework to allow organisations to systematically address the issues. In particular, a focus on management and process has allowed companies the opportunity to develop an internal 'competency to deliver' in anticipation of future legislative change and stakeholder demands.*				*adopt than small and medium-sized companies.*
Global	ISO/WD 26000 Guidance on social responsibility	ISO has launched the development of the future ISO 26000 guidelines providing voluntary guidance on Social Responsibility (SR). Target publication date is 2009-11-30. ISO 26000 will be for organizations of all types in both public and private sectors, in developed and developing countries. **Benefits:** ISO 26000 intends to value to existing SR work by : – developing an international consensus on what SR means and the SR issues that organizations need to address, – providing guidelines on translating principles into effective actions, and – distilling the best practice that has already evolved and disseminating it worldwide for the good of the international community. This ISO norm is <u>not</u> intended to serve as base for a certification system.	The detailed content of ISO 26000 will evolve throughout its development process. However, its " design specification " has already been agreed upon and covers the following : 0 Introduction 1 Scope 2 Normative references 3 Terms and definitions 4 The SR context in which all organizations operate 5 SR principles relevant to organizations 6 Guidance on core SR subjects/issues 7 Guidance for organizations on implementing SR 8 Guidance annexes The guidance in ISO 26000 will draw on best practice developed by existing public and private sector SR initiatives. It will be consistent with and complement relevant declarations and conventions by the United Nations and its constituents, notably the International Labour Organization (ILO), with whom ISO has established a Memorandum of Understanding to ensure consistency with ILO labour standards. (NOTE: In reply to a request for information from ISO Central Secretariat International Organization for Standardization regarding concrete indicators being considered, we were informed the ISO/WD 26000 is still a	**Who is developing ISO 26000?** Fifty-four countries and 33 organizations with liaison status are participating in the WG SR under the joint leadership of the ISO members for Brazil (ABNT) and Sweden (SIS). The main stakeholder groups are represented : industry, government, labour, consumers, non-governmental organizations, service, support, research and others, as well as a geographical and gender-based balance of participants **What will ISO 26000 achieve?** ISO 26000 will be a distillation of international expertise on Social Responsibility – what it means, what issues an organization needs to address in order to operate in a socially responsible manner, and what is best practice in implementing SR. ISO 26000 will be a powerful SR tool to assist organizations to move from good intentions to good actions.	ISO Working Group on Social Responsibility: www.iso.org/sr ISO Central Secretariat International Organization for Standardization 1, rue de Varembé, Case postale 56 CH-1211 Genève 20, Switzerland Tel. + 41 22 749 01 11 Fax + 41 22 733 34 30 E-mail central@iso.org	

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
			working, and that for now information about it is not available.)			
Global	SA8000 (source: "*International standards for corporate responsibility*" by Malcolm McIntosh, Ruth Thomas, Deborah Leipziger, and Gill Coleman.)	*SA8000 is designed to integrate with the ISO series. SA8000 resembles the ISO series in that both require management systems that aim at continuous improvement. Both systems are based on a similar methodology for auditors and for accreditation bodies. However, there are several differences between them. Firstly, unlike ISO standards, SA8000 has performance provisions; management systems alone are not enough to ensure conformance with SA8000. Secondly, ISO standards are initially developed at the national level and then harmonised by the International Standards Organisation in Geneva, while SA8000 was developed as global standard from the beginning. Thirdly, interviews with workers play a more significant role in an SA8000 audit than in ISO audits, given the focus of the standard on workers' rights.* *Companies are beginning to combine audits for SA8000 with ISO 9000 and/or ISO 14001 audits. For example, Otto Versand combines all three standards into a combined audit, and Dole has plans to do so. The advantages of combined audits are numerous. They save time and money, and rather than preparing for multiple audits, companies need prepare for only one. Combined and integrated audits will eventually lead to dovetailed or integrated management systems, thereby streamlining these processes.*			Article source: Click here.	*Strength:* • *Integrates with ISO series, and combining a SA8000 audit with an ISO 9000 and/or ISO 14001 audit can save time and money*
Global	Transparency International Corruption Perception Index	National comparisons on corruption perception. Annual. First round done 1995. Ranks more than 150 countries		Based on expert assessments and opinion surveys	More information: Click here.	Strengths : • Best known international corruption index; • Credited for having effectively put corruption on international

1 Geographic scope of the system	2 System name	3 Brief description, purpose	4 Content of the system	5 Operational aspects	6 Website and relevant contact information	7 Short evaluation of the system of relevance to Lithuania
						agenda. Limitations: • Focus limited to perceived levels of corruption; • Country comparison only, not individual companies/organizations